

KONICA MINOLTA

NAJNOVIJA MINILABORATORIJA

R2 SUPER
700/1000
KONICA MINOLTA DIGITAL MINILAB SYSTEM

R2 SUPER Compact
700/1000
KONICA MINOLTA DIGITAL MINILAB SYSTEM

400dpi
World class resolution

powercomimaging

PowerCom Imaging d.o.o. Milentija Popovića 9 (Sava Centar), 11070 Novi Beograd
tel: 011/311-1409, 311-2976, 143-541 e-mail: d.vidakovic@konicaminolta.net.yu

REFOTO

ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE BROJ 27 FEBRUAR 2005 WWW.REFOTO.CO.YU

DINARA 180
K. MARAKA 6
KUNA 25
DENARA 200
EVRA 3

FOTO-KLASIKA

Razvijanje
crno-belih filmova

FOTO-ŠKOLA

Ekspozicija – kreativni element
(Ne)uhvatljiva brzina
Izrada veb prezentacije

TEHNIKA

FILM SKENERI

DIGITALNI FOTOAPARATI
OD 8 MPIX
OLYMPUS E300

FOTOGRAFI

Danilo Cvetanović
Milan Radišić

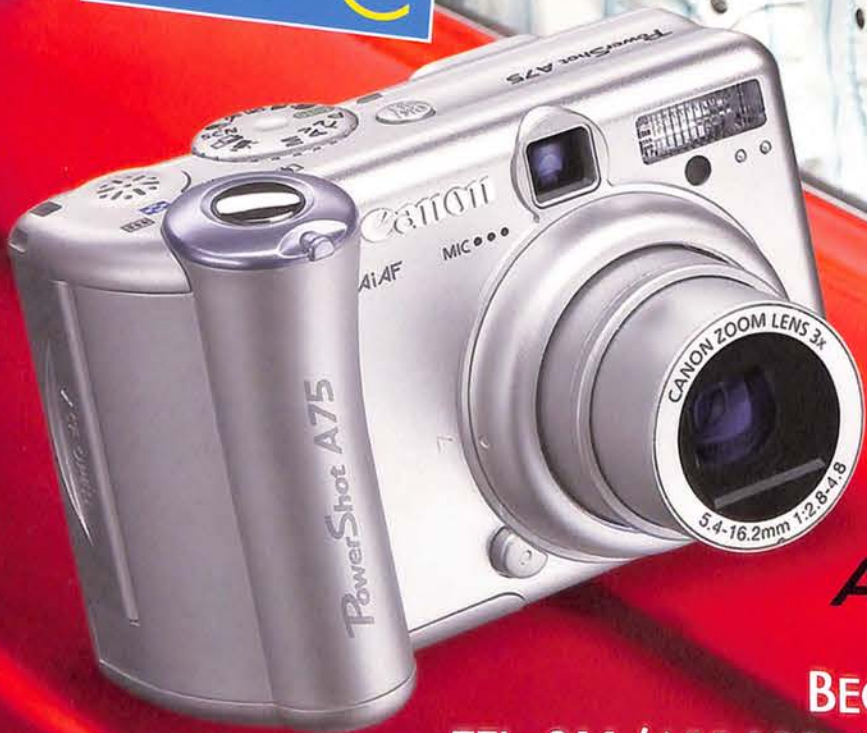
KONKURS

ŽIVOT GRADA

NOV KONKURS – BRZINA

Akcija!

220.- €

**PowerShot
A75** 3.2 MPix

BEOGRAD

TEL: 011/655 100, 655 257

PROFI FOTO official distributor

you can
Canon

Nikon

199€
sa PDV-om
u dinarskoj protiv vrednosti

249€
sa PDV-om
u dinarskoj protiv vrednosti

289€
sa PDV-om
u dinarskoj protiv vrednosti

PRODAJNA MESTA: ARANĐELOVAC, ART foto - Krnjaza Miloša 156, 034/701 180, BEOGRAD, EXTREME c.c. - Knez Mihajlova 48, 011/624 751, Foto DEMI - Pariske Komune 15a, 011/2672 356, Njegoševa 19, 011/ 3245 615, Sarajevska 48, Mirijevski Venac 23 (MAXI), Krunska 10, Foto BATA Zemun- Prvomajska 2c, 011/2672 356, Foto LIPAR - Knez Mihailova 52, 011/624 966, Foto NIKOLAŠEVIĆ - Njegoševa 53, 011/457 797, Foto PTIČICA - Palmotičeva 20a, 011/3344 663, LIST Computers - Nemanjina 32, 011/3619 192, MAMUT - Ugao Sremske i Knez Mihailove, 011/639 060, NIKON - Vuka Karadžića 7a, 011/3034 373, NovaBIRO Net - Bulevar Umetnosti 4 (Merkator), 011/3117 034, PROFOTO - Terazije 36, 011/3610 909, Processor Commerce - 011/655 200, TEHNOMANIJA - Durmitorska 2, 011/3614 969, Žička 4, 011/3820 505, Pro-Foto-Best - TPC Banjica, Paunova 24, 011/3672 888, III Bulevar 86a, Hipert market Super Vero, 011/137 030, Foto -Tony Style - Nemanjina 36, 011/3610 361, Zeleni venac 12, 011/636 466, Braće Jugovića 16, 011/3343 986, Cvijićeva 121, 011/3290 444, BG Elektronik - Bul. Kralja Aleksandra 38, 011/3033 960, BUJANOVAČ, Foto STUDIO 18 - Vojvode Stepe 12, 017/652 223, VALJEVO, Foto MEDENICA - Vuka Karadžića 6, 014/220 660, Sindelićeva 24, 014/233 270, VRŠAC, Inter Sonyc - Dvorska 1, 013/812 279, KRAGUJEVAC, Foto SONY - 27. Marta 17, 034/333 034, Boox Computers - Kneza Miloša 21, 034/302 302, KRALJEVO, Foto PAJO - Karadordjeva 32, 036/312 537, KRUŠEVAC, Foto Zrak - Veće Korčagina 2, 037/440 501, KUČEVO, Foto LIKA - Svetog Save 114, 012/851 333, LESKOVAC, Foto Atelje BATA - Bulevar Oslobođenja bb, 016/52 552, MobilTel - Bulevar Oslobođenja 62, 016/215 797, NIŠ, Foto LIK - Podzemni Prolaz 10 lok 65, 018/526 037, NOVI PAZAR, Foto LIK - Rifata Burdževića 10, 020/311 501, NOVI SAD, AGENA - 021/540 508, BLIC - Sutjeska 2 (Spens), 021/613 282, Trg Slobode 2, 021/451 835, CASIO - Sutjeska 2 (Spens), 021/622 222 lok 565, Cyber WORLD - Sremska 9, 021/623 541, MOZAIK - Sutjeska 2 (Spens), 021/622 222 lok 351, NOVEL - 021/615 456, ProfOTO - Narodnog Fronta 53, 021/466 664, SUBOTICA, Foto FOKUS - Borisa Kidrića 10/4, 024/524 418, Music SHOP - Braće Radića 148/7, 024/556 574, ZRENJANIN, Aleksandar - 023/580 301, ČAČAK, COLOR Foto - 9 Jugovića 27, 032/371 462, Darko shop - 063/8072 711, Foto ELITA - Dragiše Mišovića 61, 032/371 464

U svim prodajnim mestima:

pakom

TEHNOMARKET EUROPA

info tel:
011 344 7036
011 344 7038

www.refot.com

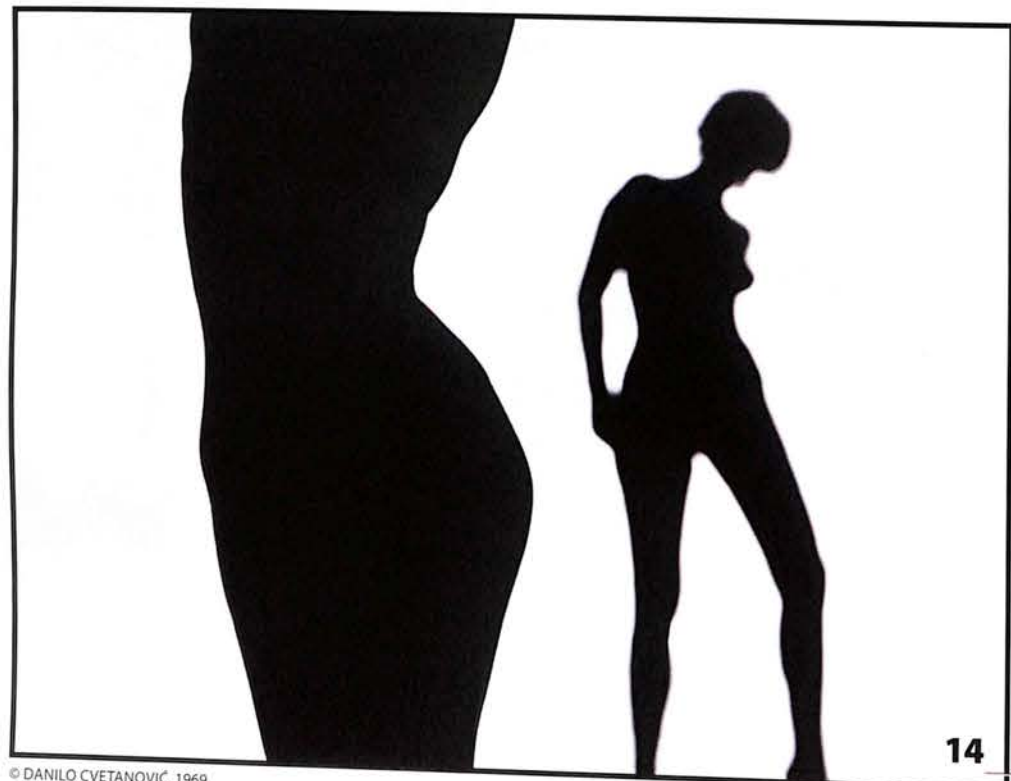
STALNE RUBRIKE

- 4 **AKTUELNOSTI**
Izložbe, konkursi, najave
- 9 **KNJIGE**
Šta se novo može pronaći u knjižarama
- 10 **MOJE ISKUSTVO**
Balans belog – Svetislav Dragović savetuje kako pre fotografisanja odrediti balans belog i umesto prosečnih snimiti odlične fotografije
- 34 **FOTO-PRAKSA**
Zapisi fotografija – Srđan Vukmirović upućuje vas u tajnu formata u digitalnoj fotografiji
- 38 **POPULARNA ISTORIJA FOTOGRAFIJE**
Jelena Matić započinje priču o vekovnom istraživanju i eksperimentisanju u ovoj oblasti
- 62 **KOLEKCIJARSTVO**
Praktica – Miroslav Nikoljačić predstavlja istorijat najpopularnijih fotoaparata kod nas
- 65 **FOTO-KLASIKA**
Nastavljamo rubriku o metodama rada u analognoj fotografiji. Miloš Zdravković otkriva tajne razvijanja crno-belog filma
- 66 **FOTO-AMATER**
Intuitivna i mistična atmosfera nove realnosti Nikole Panajotovića
- 70 **FOTO-KOMENTAR**
Goran Malić vam ukazuje kako treba posmatrati svet oko sebe – širom otvorenih očiju!
- 74 **KONKURS**
Odlučan start u ovoj godini, ili kako nam je pao kamen sa srca
- 80 **PISMA ČITALACA**
Fotografsko sporazumevanje

FOTOŠKOLA

TEHNIKE FOTOGRAFISANJA, DIGITALNA OBRADA

- 22 **EKSPOZICIJA – KREATIVNI ELEMENT**
Vladimir Červenka otkriva zašto je ekspozicija važan kreativni element
- 26 **NEUHVATLJIVA BRZINA**
Kako iskoristiti brzinu ekspozicije kao osnovu dobre fotografije pokazuje Milan Živković
- 30 **VAŠ FOTO-SAJT**
Maša Dikosavljević nastavlja s kreativnim savetima. Izrada vašeg fotografskog sajta – nivo dva

© DANILO CVETANOVIĆ, 1969

FOTOGRAFI

PORTFOLIA POZNATIH IMENA FOTOGRAFIJE

- 14 **DANILO CVETANOVIĆ**
Deo retrospektive autora čije akt fotografije mirišu na putenost i paperjastu mekotu snova
- 40 **MILAN RADIŠIĆ**
Predstavljamo vam priče o trenutku u večnosti i večnosti jednog trenutka otkrivene na fotografijama prirode ovog posvećenog autora

TEHNIKA

FOTOTEHNOLOGIJA, SKENERI, STAMPAČI

- 46 **NOVITETI**
Šta je novo i zanimljivo u svetu tehnike donela Nova godina preneće vam Imre Szabó
- 48 **OLYMPUS E-300**
Boris Bjelica predstavlja vam SLR "igračku", fotoaparat iz najniže klase ali s profesionalnim funkcijama
- 52 **KOMPAKTNI DIGITALNI FOTOAPARATI**
Boris Bjelica testirao je ovog puta jedan KonicaMinolta i dva Nikon fotoaparata od 8 megapiksela
- 57 **FILM SKENERI**
Prikaz najboljih alatki za digitalizaciju analognih snimaka
- 60 **LEICA R5**
Svetislav Dragović predstavlja jedan od modela legendarnog proizvođača fotoaparata
- 61 **TEHNIČKI POJMOVNIK**
Kako se odnosi žižna daljina objektivna prema veličini filma i čipa
- 61 **DIGITALNI UREĐAJI**
Specijalan SanDisk dodatak koji omogućava prezentaciju i odabir digitalnih fotografija bez potrebe za računom

NASLOVNA STRANA

Daniilo Cvetanović, 1977

ISPRAVKA

U broju 26. na strani 8 došlo je do zamene imena kod autora fotografije za naslovnu stranu i umesto Bojan Bončić napisano je Bojan Bonifačić. Takođe, na strani 44 autor fotografije "Klupe" jeste Mladen Jordanov a ne Jovanov kako je navedeno. Ovom prilikom izvinjavamo se autorima i čitaocima na počinjenim greškama. Redakcija REFOTO

reč urednika

Noviteti na "meniju"

Ne znam kako vama, ali vreme leti i čini mi se kao da smo juče slavili dolazak novog milenijuma. S obzirom na to da smo već u 2005. godini, "duboko smo zaglibili" u 21. vek o kojem smo do skoro maštali samo kroz naučnofantastične filmove. Iako moj najomiljeniji film, nadam se da je Blade Runner daleko ispred nas i da beg iz grada u prirodu, u zelene doline, još uvek ne znači promeniti život i odreći se svega. Mi, fotografi, često crpimo energiju iz prirode i smatramo je našom večnom inspiracijom. To ste dokazali i svi vi koji ste učestvovali na prošlogodišnjem konkursu koji je rezultirao sjajnim finalom i prelepim kalendarom. Nadam se da vam svima ukrašava radni ili životni prostor i svakodnevno vas podseća na nov izazov koji smo vam postavili. "Život grada" možda neće pokazati koliko i da li smo blizu pesimističkoj realnosti Blade Runnera, ali će sigurno pokazati kako vi vidite savremeni urbani život, kako se snalazite u "džungli na asfaltu". Sudeći po uspešnom i zanimljivom početku, ostaje nam samo da osmislimo kako da vas na kraju godine nagradimo za trud i kvalitet koji dajete. Pored novog konkursa, ovu godinu započeli smo pojačanjem u prvim redovima, tj. uredništvu, i ako pažljivo pročitate impresum, videćete već svima poznato ime Milana Živkovića – ali ovoga puta u funkciji izvršnog urednika. Verujem da će vas ta novost sve obradovati jer je Milan oduvek bio vaš "omiljen lik", a njegovi tekstovi jedni od najčitanijih. Eto, sada sve ono što niste smeli ili hteli meni da kažete, možete reći ili napisati Milanu, a on će već smisliti kako to, u prepakovanom izdanju, da isporuči i na moju adresu! Šalu na stranu, planova imamo mnogo, ideja još više, a cela godina je pred nama da ih ostvarimo. Nadam se da će vas u ovim hladnim zimskim danima ugrijati naš novi broj s uzbudljivim i senzualnim aktovima Danila Cvetanovića i da će intenzivno kolorisan svet prirode Milana Radišića doneti malo živosti u tipično februarsko sivilo. Opet smo pripremili pregršt edukativnih članaka, jednu rubriku smo "povratili iz mrtvih" – to je Foto-klasika u kojoj se vraćamo tradicionalnoj crno-beljoj fotografiji, a započeli smo i novu pod nazivom Popularna istorija fotografije. Hronološki prikaz svetske istorije fotografije treba da vam donese osnovni uvid u razvoj fotografije, što je deo opšte kulture svakog fotografa. I prošlogodišnji konkurs za naslovnu stranu bio je izuzetno uspešan što dokazuje i Nikola Panajotović – pobednik konkursa, čijim radovima smo posvetili tri stranice, a obavezno pogledajte propozicije za novi konkurs koji organizujemo u saradnji s firmom Direct Link. Nadam se da će vas obradovati svi naši noviteti, a ako imate primedbe ili sugestije, adresu znate, pa uzmite olovku ili tastaturu u ruke i napišite sve što vam leži na srcu.

Ivana Brezovac
i.brezovac@refoto.co.yu

REFOTO ČASOPIS ZA KULTURU FOTOGRAFIJE
www.refoto.co.yu

Osnivač i izdavač REFOT B, Beograd, Pčinjska 17; tel. 011/2456-151; 2447-958; faks. 011/4460-234, e-pošta: refoto@net.yu; žiro-račun 255-0009770101000-53. Cena pojedinačnog broja 180 dinara

Direktor Slobodan Vukadinović
Glavni i odgovorni urednik mr fot. Ivana Brezovac
Izvršni urednik Milan Živković

Redakcija Boris Bjelica, mr fot. Vladimir Červenka, Svetislav V. Dragović, Goran Malić, Miroslav Nikoljačić, Nijaz Selmanović, Imre Szabó, mr fot. Mitar Trninić, Srđan Vuković

Saradnici Nebojša Babić, Vojin Mitrović (Pariz), Nada Vukadinović (Firenca), Branko Popović (Frankfurt), Stevan Ristić, Radomir – Maša Dikosavljević, Jelena Matić, Miloš Zdravković, Srđan Vukmirović

Master dizajn Nikola Mirčić
Tehnička redakcija i dizajn Sanja Kovačević, Petar Vukadinović, Jelena Lukić

Lektor Biljana Gordić
Marketing REFOT B, tel. 011/2456-151; faks. 011/2447-958, e-pošta: refoto@net.yu

Štampa Štamparija "Politika AD", Beograd
Pre-press REFOT B – Rukopisi i prilozi se ne vraćaju.
Rešenjem Ministarstva kulture Republike Srbije, broj 413-00-00244/2002-04, časopis je oslobođen plaćanja poreza na promet

Distribucija "Porter", Lazarevićeva 2, Beograd, tel. 011 323-58-46

IN MEMORIAM

SUZAN SONTAG (1933 – 2004)

Američka književnica i kritičarka moderne kulture i društva Susan Zontag rođena je u Njujorku. Studirala je filozofiju, francuski jezik i književnost i napisala doktorat iz filozofije. Autorka je sedamnaest knjiga i velikog broja tekstova posvećenih stavu, kulturi, društvu, ženama, politici, bolesti, homoseksualizmu, fotografiji, filmu i pornografiji. Početkom sedamdesetih godina prošlog veka, zbirke njenih eseja pod nazivom "Stilovi radikalne volje" (Styles of Radical Will) i "Bolest kao metafora" (Illness as Metaphor) prevedene su i objavljene i kod nas. Za teoretičare, fotografe i istoričare umetnosti značajna je njena knjiga iz 1977. godine pod nazivom "O fotografiji" (On Photography). U ovom delu Zontagova fotografiji ne prilazi i ne analizira je kao vrsni poznavalac, već kao neko ko želi da kroz nju istraži i analizira sebe. Suzan Zontag preminula je 28. decembra 2004. u Njujorku od leukemije.

J. MATIĆ

IN MEMORIAM

DEJAN MITROVIĆ (1952–2005)

Na podsticaj svog ujaka, poznatog majstora fotografije Miloša Pavlovića, bavio se fotografijom od 1969. Bio je vrlo aktivan član Fotokluba "Beograd", u kome je radio kao sekretar za izložbe (1972–75). Sredinom sedamdesetih, otisnuo se u vode profesionalne fotografije zaposlivši se u Pres-birotu Televizije Beograd (danas Redakcija za publicitet), gde je radio do kraja života. U fotografiji je najviše bio opredeljen za ambijentalni portret, posebno glumački, i od tog "materijala" napravio je više samostalnih izložbi (Beograd 1993, 1997, 2002. i 2003; Kikinda 1996; Vršac 1998; Niš 2001). O njegovim fotografskim radovima pisali su Dragoljub Tošić, Vojislav Marinković i Đorđe Bukilica. Jedna od najzapaženijih izložbi "Glumci koje sam voleo", bila je i poslednja koju je imao, u Kući Đure Jakšića u Beogradu, septembra 2003. godine. Sredinom devedesetih godina 20. veka postao je član ULUPUDS-a. Odlaskom sa životne pozornice, Dejan Mitrović, za prijatelje Dejča, ostavio je lepu uspomenu na sebe – mirnog i stamenog čoveka, pouzdanog kolegu i dobrog druga.

G. MALIĆ

IZLOŽBE

Latitudes – Širina

IZLOŽBA SAVREMENE KANADSKO FOTOGRAFSKE SCENE

27. 11 – 15. 12. 2004. GALERIJA ARTGET I GALERIJA 063, BEOGRAD

Cilj ovog umetničkog projekta bio je da beogradsku publiku upozna sa savremenom kanadskom fotografskom scenom. Predstavljeno je jedanaestoro fotografa koji žive i rade u Vinipegu. Odabir umetnika i radova načinio je kustos Čarls Šilidej (Charles Shilliday). Tematska raznovrsnost fotografija, kao i upotreba različitih fotografskih tehnika ukazuju na to da svaki od predstavljenih umetnika koristi ovaj medijum na sebi svojstven način. Pored crno-belih, na izložbi su se mogle videti kolor fotografije i digitalni printovi. Pojedini umetnici inspiraciju pronalaze u svom gradu, kao što je to slučaj kod Sare Kroli (Sarah Crawley) s migracionim guska snimljenim u neposrednoj okolini grada ili portretima adolescenata iz komšiluka kod Šile Spens (Sheila Spence). Za razliku od njih, Dajana Tornikroft (Diana Thorneycroft) kroz fotografije malih, plastičnih životinja i figura obrađuje nama nepoznate lokalne istorijske mitove. Moć i novac, tehnologija i ljudsko telo, masovna kultu-

ra i insekti postoje u radovima Rive Stoun (Riva Stone), Ričarda i Aganete Dajk (Richard and Aganetha Dyck), Vilijema Ikina (William Eakin) i drugih. Za kanadske fotografe fotografija predstavlja široko neistraženo polje. Upravo zbog toga, njih ne zanima klasično viđenje i predstavljanje sveta. Žele da istražuju, pronalaze nove motive i teme i da kombinuju različite fotografske tehnike.

J. MATIĆ

DIANA THORNEYCROFT

Evropska unija na delu u Srbiji

25. 1 – 4. 2. 2005. POGON DOMA OMLADINE, BEOGRAD

Izložba je organizovana povodom obeležavanja četiri godine realizacije projekata pomoći Evropske unije Srbiji. Prikazane su sedamdeset dve dokumentarne kolor fotografije. Autori fotografija su: Imre Szabó, Milutin Labudović, Srđan Ralić i Zvezdan Mančić. Fotografije ug-

lavnom beleže ljude iz različitih profesija i oblasti kao što su: obrazovanje, ekonomija, zdravstvo, mala i velika privreda, pravosuđe, mediji i drugi. Cilj izložbe bio je ukazivanje i podsećanje na delovanje Evropske unije i Evropske agencije za rekonstrukciju u revitalizaciji života u Srbiji.

Između grada i planine

BRANKO TURIN (1928–2004) 28. 1 – 9. 2. 2005. GALERIJA ARTGET, BEOGRAD

Izložba je organizovana u znak sećanja na nedavno preminulog fotografa i grafičara Branka Turina. Predstavljeno je 66 crno-belih fotografija nastalih od 1959. do 1970. godine. Turin se podjednako zanimao za gradske i pejzažne motive. Počev od 1959. godine, Turin je uradio serije fotografija s motivima Beograda. Fotografije su snimane iz različitih uglova i u različito doba dana. Prikazani su zaljubljeni parovi, izlozi, Kalemegdanska tvrđava s Pobjednikom, Skadarlija noću, ringišpili, portreti itd. Kada bi se umorio od gradskih tema, Turin bi se okretao planinskim. Uglavnom je fotografisao planinske vrhove i grupe planinara pri usponu. Neke od predstavljenih fotografija, načinom na koji su izvedene, ukazuju da se umetnik, pored klasične crno-bele fotografije, zanimao i ostalim fototehnikama kao što su, na primer, solarizacija ili

Nadogradnja prirode

GABRIJEL SAVIĆ RA I ANDELA STEVANOVIĆ

11 – 26. 1. 2005. GALERIJA ARTGET, BEOGRAD

Zajednički projekat Gabrijela Savića Ra i Anđele Stevanović bavi se istraživanjem odnosa čoveka i prirode. Autori polaze od toga da je veza između savremenog čoveka i prirode prekinuta. U stalnoj borbi za opstanak čovek uništava prirodu, menja je i nadograđuje, oduzimajući joj pri tom boju i lepotu. Za Gabrijela Savića Ra i Anđelu Stevanović fotografija, kao i za sve ostale umetnike, ne predstavlja samo beleženje stvarnosti. Ona može da promeni i učini da stvarnost bude bolja i lepša, da ponovo uspostavi vezu između čoveka i prirode ili da prikaže komplikovani odnos između njih. Na izložbi je prikazano tridesetak fotografija radenih u kombinovanoj tehnici kolor i crno-bele fotografije. Na kolor fotografijama umetnici su prikazali njih same i savremenu arhitekturu grada, dok su na crno-belim prikazani pejzažni motivi, mahom planinski

obronci i polja. Naknadnim, montažnim postupkom, suočavanjem i jukstapozicioniranjem dve tehnike, kao i tematike, autori su pokušali da daju svoje viđenje čovekove potrebe za menjanjem i destrukcijom prirode. Gabrijel Savić (1978) studirao je filozofiju. Trenutno radi kao kustos VIP Art galerije Studentskog kulturnog centra u Beogradu. Imao je nekoliko samostalnih projekata iz oblasti video-umetnosti i performansa. Anđela Stevanović (1977) diplomirala je fotografiju na Fakultetu primenjenih umetnosti.

J. MATIĆ

Moj Niš IVANTOŠIĆ

28. 12. 2004 – 10. 1. 2005. GALERIJA DIVIN, NIŠ

Izuzetno interesantna kolekcija sastavljena od 36 radova čini zanimljivu celinu prve samostalne izložbe veoma uspešnog autora Ivana Tošića. Rođen je 1974. u Nišu, po profesiji je televizijski snimatelj i član je Foto-kluba "FON". Prvu samostalnu izložbu posvetio je rodnom gradu – Nišu. Kroz fotografije arhitekture (pretežno modernih staklenih zgrada) pokušao je da predstavi Niš kao urbano mesto koje krije u sebi romantične kutke toliko netipične za velike

gradove. Napomenimo još i da su na ovoj izložbi svoje radove izložili i gosti: Emilija Miljković Ivković, Boban Đorđević i Miljan Petrović.

M. ŽIVKOVIĆ

REFOTO nagrade

U prostorijama naše redakcije ugostili smo pobjednike godišnjeg konkursa časopisa s temom "Čovek i pejzaž" i novopokrenutog konkursa za naslovnu stranu. Njihova imena verovatno su već svima poznata. Prvonagrađeni na konkursu "Čovek i pejzaž" jeste Đuro Milošević iz Odžaka, kome je uručen Nikon Coolpix 3700. Njegova pobjednička fotografija nastala je na –15 °C, po vetru koji je obarao odrasle ljude. Iako po struci elektroinženjer, strastveni je planinar i, naravno, fotograf još iz doba osnovne škole. Drugonagrađeni Mićo Čavić iz Banjaluke dobio je Metz blic za njegov Canon. Svakodnevnu monotoniju posla računovođe Mićo je "prošarao" svojim fotografijama, a sav uloženi trud počeo je polako da se vraća. Mićo čak predviđa da će uz pomoć kalendara i drugih komercijalnih prezentacija fotografije uskoro moći u potpunosti da se posveti fotografiji. Trećenagrađeni Boško Branković, nažalost, nije mogao da prisustvuje dodeli nagrade jer ga je posao zadržao. Naime, Boško je snimatelj na Televiziji B92 i kra-

SLEVA NADESNO: ĐURO MILOŠEVIĆ, MIĆO ČAVIĆ SA SUPRUGOM, NIKOLA PANAJOTOVIĆ, IVANA BREZOVAČ I ANA BRANKOVIĆ (SUPRUGA BOŠKA BRANKOVIĆA)

jem godine bio je u Hagu, odakle ekipa B92 redovno izveštava. Nagradu ranac Lowepro Micro Trekker 200 preuzela je njegova supruga. Nikolu Panajotovića od ovog broja svi ćete dobro poznavati jer smo ga predstavili u rubrici Foto-amater, a iz naše redakcije otišao je s fotoaparatom Nikon Coolpix 3200. Družili smo se veoma lepo neka tri sata, pričali uglavnom o fotografiji i časopisu, a meni je drago što ovakvi susreti samo potvrđuju da zaista postoji REFOTO porodica u kojoj svi možemo opušteno da se družimo, samo nam treba dati povod.

I. BREZOVAČ

KONKURSI

NOV KONKURS – "BRZINA"

Podstaknuti velikim uspehom prošlogodišnjih konkursa, časopis REFOTO i korporacija Lexmark, čiji je zastupnik kompanija Direct Link iz Beograda, pokreću nov konkurs s temom "Brzina". I ovaj konkurs trajeće godinu dana, tj. tokom cele 2005. godine. Radove treba poslati do 15. novembra 2005. Primaju se crno-bele i kolor fotografije, klasične, kao i digitalno manipulirane – jedino ograničenje jeste vaša mašta. Mogu biti povećane na fotopapiru ili u digitalnoj formi, tj. na CD-u (rezolucija: 300 dpi, formati: JPEG ili TIFF; veličina oko 20x30 cm). Žiri Konkursa činiće predstavnici korporacije Lexmark i časopisa REFOTO. Sve fotografije koje uđu u uži izbor biće prikazane na izložbi u decembru, u fotografskoj galeriji Kulturnog centra Beograda – Artget.

Nagrade za tri najbolje fotografije dodeliće firma Lexmark: za prvu – Lexmark A4 kolor laser štampač u vrednosti od oko 500 evra. Sve fotografije za izložbu biće odštampane na identičnom modulu štampača. Druga i treća nagrada biće Lexmark Photo Quality inkdžet štampač. Kolor laserski štampači sada su pristupačni, a po brzini rada i vodootpornom otiskom postali su "opasna" konkurencija, do sada neprikosnovanim, inkdžet štampačima.

Časopis REFOTO pratiće Konkurs tokom cele godine i u svakom broju objavljiće nekoliko najboljih fotografija koje do tada pristignu (na internet prezentaciji časopisa biće objavljen veći broj fotografija, kao i glasanje posetilaca). Pored izložbe i lepih nagrada, Konkurs će propratiti i katalog s odabranim radovima, kao i portfolio u našem časopisu.

Nadamo se da će vam tema biti inspirativna. Pokušajte da je povežete s brzinom življenja u savremenom dobu, kao i brzinom štampanja laserskih štampača! Svaki učesnik može da pošalje neograničen broj fotografija. Radove šalžite na adresu časopisa, s naznakom:

Konkurs – "Brzina",
Pčinjska 17, 11000
Beograd.

CS10 – LEXMARK KOLOR LASER ŠTAMPAC

KONKURSI

"PHODAR" 2005 – BUGARSKA

1. Tema: "Vaš svet"
2. Radovi: crno-bele i kolor fotografije formata od 25 do 50 cm, bez kaširanja i rama. Primače se instalacije zasnovane na fotografskoj slici koje moraju biti pripremljene za prezentaciju na papiru, video-kaseti ili CD-u.
3. Radove slati na adresu: P. O. Box: 55, 1510 Sofia, BULGARIA. Paket ne sme da ima više od 2 kg.
4. Radovi će biti podeljeni u sledeće oblasti: prva oblast uključuje dosije od 5 do 12 međusobno povezanih fotografija; drugu oblast čine individualni radovi; treća oblast "Photoschool" namenjena je autorima koji studiraju fotografiju ili počinju fotografsku karijeru. Radovi moraju da budu označeni oznakom "Photoschool".
5. Svaki fotograf može učestvovati u:
 1. oblasti – sa jednim dosijeom;
 2. oblasti – do 5 radova;
 3. oblasti – sa 1 dosijeom i 5 posebnih radova.
4. Nagrade: Velika – 500 evra, I oblast – 300 evra, II oblast – 200 evra, III oblast – 150 evra. Specijalna nagrada Salona – statua "Phodar", diploma National Art Gallery, "HP", "Samsung" nagrade.
6. Prijem radova: 15. 2. 2005. Izložba: 13 – 27. 5. "Ilija Beshkov", Art Gallery – Pleven; e-pošta: antoanbo@mail.bg; antoanbo@yahoo.com http://www.fodar.dir.bg.

SILKEBERG SALON CRNO-BELE FOTOGRAFIJE

- Teme: 1. Gradski pejzaž, 2. Odnosi među ljudima, 3. Slobodna (za svaku temu mogu se priložiti četiri fotografije na fotografskom papiru). Veličina radova: maksimalno 30x40 cm (uključujući i paspartu). Participacija: za jednu temu – 12, za dve – 22 i za tri – 30 evra. Prijem radova: 26. 8. 2005. Izložba: 1. 10 – 23. 12. 2005. The Art Centre Silkeborg Bad. Radove slati na adresu: Silkeborg Classic Monochrome Salon, co KunstCentret Silkeborg Bad, Gjessovej 40 A-D, DK-8600 Silkeborg, Denmark; www.silkeborgbad.dk. Sve informacije: Thomas T. Jensen, ttj@scms2005.dk.

Pozorišna fotografija

RADOMIR NIKOLIĆ MORAVAC, 17. 12. 2004. MUZEJ POZORIŠNE UMETNOSTI, BEOGRAD

Na izložbi su prikazane serije pozorišnih fotografija i fotografije iz porodičnog albuma, nekoliko pejzažnih i portretnih fotografija i predmeti iz umetnikove zaostavštine kao što su: fotoaparati, pribor, medalje i plakete. Radomir Nikolić Moravac rođen je u Donjoj Trnavi. Fotografski zanat počeo je da izučava kao srednjoškolac u Aleksincu. Ratne godine proveo je u logoru u Beču. Nakon rata otvara atelje u Nišu. Pored pozorišne, bavio se i reklamnom fotografijom za Duvansku i Elektronsku industriju

Moj etno BOBAN ĐORĐEVIĆ, 29. 12. 2004. NIŠ

U Planinarskom domu u Nišu održana je projekcija dija pozitivna Bobana Đorđevića. Pod nazivom "Moj etno", autor je nakon nekoliko samostalnih izložbi prvi put publici predstavio dija pozitivne. Rođen je 1968. u Knjaževcu. Član je Foto-kluba "FON" iz Niša od 1998. godine. Ovih 50

Aukcija

6. 12. 2004. GALERIJA "BADROV", ZAGREB
Hrvatska je konačno dobila i svoju prvu aukciju fotografija. Crno-bele i kolor fotografije izložilo je ukupno 30 fotografa među kojima su: Tošo Dabac, Marija Braut, Lupino, Sandra Vitaljić, Damir Hoyka, Josip Klarica, Radiša Mladenović, Stanko Abadžić, Milan Pavić, Joso Spralja, Ivo Pervan i drugi. Početna cena za sve fotografije iznosila je 1.000 kuna. Prodato je ukupno 26 fotografija, a samo četiri fotografije ostale su u vlasništvu Galerije "Badrov". Najskuplja fotografija, poznatog fotografa Ive Pervana, postigla je cenu od 5.000 kuna (oko 700 evra). Cene na ovoj aukciji, kako kaže gospođa Badrov, vlasnica prve

Retrospekti

RADOMIR-MAŠA DIKOSAVLJEVIĆ, 18 – 31. 1. 2005. GALERIJA FKS, NOVI SAD

Druga samostalna izložba Radomira-Maše Dikosavljevića pod nazivom "Viđenja" predstavlja presek raznovrsnih tematskih i stilskih interesovanja autora od 1987. do kraja 2004. godine. U okviru nje, od prvih studijskih portreta iz kasnih osamdesetih, preko nikad završenog serijala arhitektonskih fotografija, do (nedavno ponovo otkrivene) ravnice i foto-priča o ljudima i životu u njoj, možemo videti izrastanje i sazrevanje autora i kao čoveka i kao fotografa.

Ovaj autorov izbor fotografija iz razolikih serijala sadrži i analogne i digitalne snimke, mada se retko, i ne baš lako, može uočiti koja je fotografija kojom tehnikom rađena. I u digitalnim fotografijama Radomir ostaje stilski veran analognim prethodnicama, neretko menjajući kolor digitalne snimke u crno-bele fotografije

Niš. Izložene pozorišne fotografije nastale su od 1957. do 1965. godine. Već kod prvih snimaka uočava se Nikolićeva sposobnost da uhvati i prenese duh i atmosferu predstave. Snimajući iz različitih uglova, uz jak kontrast svetla i senke, umetnik akcenat stavlja na pokret i lica glumaca. Izložba kustosa Aleksandre Milošević skrenula je pažnju na istorijski i umetnički značaj fotografskog stvaralaštva Radomira Nikolića Moravca u domenu srpske fotografije uopšte.

J. MATIĆ

snimaka čija je tematika vezana za selo (pejzaži, predmeti i ljudi) predstavlja takođe i svojevrsan dokument o onome što nepobitno nestaje. Zanimljivo je da ova projekcija dija pozitivna ima i katalog.

M. ŽIVKOVIĆ

specijalizovane Galerije fotografije u Zagrebu, nisu toliko važne, već činjenica da se krenulo s mrtve tačke i da se fotografija počela i zvanično priznavati kao umetničko delo. To je dovoljan razlog da se s aukcijom nastavi i naredne godine.

S. ABADŽIĆ

Prolom 2004

12–18. 11. 2004, NIŠ; 12–17. 12. 2004. ČAČAK

VLADIMIR DOBRETIC

U organizaciji Foto-kluba "FON" iz Niša održana je Međunarodna izložba fotografija – Prolom 2004. Zadana tema – "Voda", bila je više nego interesantna izazov za 246 autora iz 13 zemalja, pa je shodno tome rang izložbe međunarodni. U konkurenciji 1.244 prisepela rada žiri je za izlaganje odabrao 251 fo-

tografiju 143 autora. Nagrade za kolekcije fotografija dobili su: Johann Majer – Austrija, Simon Strnad – Slovenija, Borivoj Miroslavljević – Srbija, a pohvale za kolekcije: Marko Jarc – Slovenija, Goran Malić – Srbija. Nagrade za pojedinačne radove dodeljene su sledećim autorima: Vladimir Dobretić – Srbija, Andrija Kasom – Crna Gora, Takeshi Yuki – Japan, a pohvale su dobili: Peter Pokorni – Slovenija, Dragoslav Mirković – Srbija, Raša Milojević – Srbija. Izložba je imala dve postavke: u novembru u Nišu, a u decembru u Čačku.

Mensa Photo Cup

Mensa je međunarodna organizacija koja okuplja natprosečno inteligentne ljude. Uslov za prijem u to društvo jeste koeficijent inteligencije (IQ) od 148 ili više po Katelovoj skali, koji ima samo 2 odsto ukupne populacije. Kažu da članovi Mense mogu da postignu vrhunske rezultate u bilo kojoj oblasti kojoj se posvete – važi li to i za fotografiju? Mensa Srbije i Crne Gore ima oko 700 članova. Više od 5 odsto članstva učlanjeno je i u FOTO SIG (Special Interest Group), što znači da su na neki način povezani s fotografijom. Sastav SIG-a, kao i same Mense, veoma je šarolik – od profesionalnih fotografa i umetnika, do apsolutnih amatera s fotoaparatom za jednokratnu upotrebu. Prvi Mensa Photo Cup, održan prošle godine, izazvao je veliko interesovanje i odaziv članova ove prestižne organizacije. Prvo mesto osvojio je Igor Jeremić (Beograd) s fotografijom "Plato odozgo", drugo mesto pripalo je Veljku Pejoviću (Beograd) za portret "Grandmother", dok je treće mesto pripalo dr Ranku Rajoviću (Novi Sad) za

DR RANKO RAJOVIĆ

IGOR JERIC

UROŠ PETROVIĆ

JOHANN MAJER

SIMON STRNAD

TAKESHI YUKI

pejzažnu fotografiju "Ograda". Mensa International već godinama pokušava da u jednom projektu okupi sve nacionalne podružnice širom sveta. Uvek se odustajalo zbog velikih jezičkih barijera ili kulturoloških razlika između Malezije i Švedske, ili pak Brazila i Novog Zelanda. Tada je stigao glas iz Srbije i Crne Gore. Zamislili smo svetski foto-kup, i on zaista može da objedini sve kontinente. Neka svaka nacionalna Mensa napravi svoje takmičenje po pravilima našeg kupa, potom neka najbolja tri rada dođu u SCG gde ćemo izabrati svetske pobednike" – predložio je dr Ranko Rajović, osnivač Mense Jugoslavije. Ideja je prihvaćena kao projekat "Convergence" i Mensi SCG prijavi su se Amerikanci, Englezi, Novozelanci, Australijanci, Poljaci, Hrvati, Francuzi, Česi, Mađari, Južnoafrikanci, Malezijci, Brazilci, Italijani i Singapurci. Mensa Photo Cup 2005 počinje u martu, a pravo učešća imaju svi članovi Mense SCG.

U. PETROVIĆ

KONKURSI

"PLANINSKI MOTIVI"

1. Organizator: Foto-kino klub "Požarevac", Požarevac, Planinarski klub "Branicevo" i FKSS.
2. Tema: Planinski motivi (Planinski pejzaži, Planina i čovek, Planina i planinari).
3. Svaki autor može poslati do šest fotografija (crno-bele ili kolor).
4. Veličina fotografija: od 18x24 do 30x40 cm.
5. Autori dostavljaju radove na adresu: Narodna tehnika, Foto-kino klub "Požarevac", Veljka Dugoševića 14, 12000 Požarevac.
6. Rok za dostavljanje radova: 26. 3. 2005.
7. Organizator izdaje katalog izložbe. Obaveštenja na telefonu: 063/374 651, 063/860 28 44.

ABERDEEN – IZLOŽBA KOLOR DIJAPOSITIVA

- Teme: 1. Putovanja, 2. Priroda (podtema – Divljina), 3. Portret – figura, 4. Savremena fotografija – Slobodna (za svaku temu mogu se priložiti četiri dija pozitivna u staklenim ramicama 5x5 cm). Participacija: za jednu temu – 10, za dve – 14, za tri – 15 i za četiri teme – 16 evra. Prijem radova: 7. 3. 2005. Izložba: 2 – 23. 4. 2005. Bon-Accord Camera Club, 86 Spring Garden, Aberdeen. Radove slati na adresu: Bon-A-Slide Thirteen P.O. Box 135 Aberdeen AB15 7WG Scotland, UK Aplikacije na adresi: http://website.lineone.net/~cameracub.

ADANA ROTARI KLUB IZLOŽBA

1. Tema: Slobodna (biće dodeljena specijalna nagrada za rad na temu "Ljubav").
2. Primaju se samo crno-bele fotografije (duža strana ne sme da bude veća od 45 cm), a svaki autor može da pošalje do 5 fotografija.
3. Prijem radova do 11. marta 2005.
4. Otvaranje izložbe: 26. maja 2005.
5. Participacija 15 američkih dolara (15 IRC).
6. Sve informacije na adresi: halukuygur@superonline.com
7. Radove slati na adresu: ADANA ROTARI KULÜBÜ Fuzuli Cad. Galleria __ Merkezi No: 140/65, 01120 Adana, Turkey

Balans belog

način da se od prosečne napravi odlična fotografija

SVETISLAV V. DRAGOVIĆ

NAŠE OČI SU REMEK DELO "FOTOGRAFSKE TEHNIKE". NAŠ VID SVAKAKO JE "AUTOFOKUS" JER SÂM UOŠTRAVA SLIKU KOJU GLEDAMO. NAŠE OČI TAKOĐE SU I "AUTOEKSPOZICIJA" JER SE PREMA SVETLU ZENICE (IRIS) OTVARAJU I ZATVARAJU "AUTOMATSKI". MOŽDA NISTE RAZMIŠLJALI, ALI NAŠ VID IMA I "AUTOMATSKI BALANS BELOG". KADA POSMATRAMO NEKI PREDMET POD RAZLIČITIM SVETLOSNIH USLOVIMA, U STANJU SMO DA KAŽEMO KAKVE JE BOJE ČAK I U VELIKOM RASPONU OSVETLJENJA: BELO JE UVEK BELO, CRVENO – CRVENO, ZELENO – ZELENO. ČOVEK MOŽE S DOSTA SIGURNOSTI DA KAŽE DA LI JE NEKO BLED ILI CRVEN U LICU, BEZ OBZIRA NA TO PRI KAKVOM SVETLU POSMATRA TU OSOBU

U narodnoj priči, dva prijatelja prepirala su se šta je belje. Jedan je tvrdio da je to mleko, a drugi se nije izjašnjavao. U toku noći, prijatelj koji je tvrdio da je mleko najbelje dok je ustajao iz kreveta, upao je u korito puno mleka. Onaj drugi, koji se nije izjašnjavao, reče mu: "Moram da ti kažem da je dan ipak belji od mleka!" Kao što vidite, i u našem narodu raspravljalo se o belom mnogo pre pronalaska i fotografije i digitalnih fotoaparata!

Razvoj fotografskih emulzija i visok stepen standardizacije učinili su da smo se malo ulejnili kada je reč o bojama. Na samom početku fotografije u boji, ali ko se toga još seća, morali smo da pravimo brojne probe, da manipuliramo filtrima u tri osnovne boje ne bismo li postigli što je moguće tačniju reprodukciju.

Kod fotografija, bilo negativna povećanih na papiru, bilo dijapozitiva, stvari nisu baš tako jednostavne. Video sam puno fotografija, svojih i tuđih, ali, verujte mi, prava je retkost videti fotografiju perfektnih boja. Ono što mi najčešće gledamo, jesu "prihvatljive" a ne stvarne boje. Imamo dosta veliku toleranciju, ali i vrlo slabu memoriju za boje. U jednoj dobroj fotografskoj knjizi napravljen je mali kviz – pitalica. Od četiri prikazane crvene boje, čitalac je trebalo da prepozna koja od njih odgovara crvenoj s koka-kola bočice. Pogodili ste da je u pitanju bila američka knjiga. Iako ima 25 odsto šanse da se pogodi crvena boja koka-kole, autor knjige tvrdi da to može vrlo mali broj čitalaca.

Kada sam se svojevremeno bavio povećavanjem kolor fotografija, posle pravljenja brojnih proba "sazivao" sam porodični savet: obe kćerke i supruge trebalo je da mi kažu koja proba je najbolja. Biološka činjenica jeste da žene imaju bolji osećaj za boje, iako ni on nije perfektan. Posle dugogodišnjeg iskustva, proba i trošenja para, došao sam do jednog važnog zaključka: jedini način da se reprodukuju korektnne boje jeste da

se na fotografiji snimi i neki standardni uzorak koji se može uporediti s dobijenom fotografijom. Ovaj "pronalazak" svakako je bio poznat i drugima i to od ranije. Naročito su štampari bili zainteresovani za pravilnu reprodukciju boja. Najbolji i najmanje komplikovan lek već je postojao: Kodakova siva karta. (U prošlom broju ukazali smo na veliku pomoć sive karte pri snimanju snega.) To je parče kartona formata 20 x 25 cm (tj. 8 x 10 inča), čija je jedna strana neutralno siva – 18 odsto, a druga bela – 90 odsto reflektovanog svetla. Ovu kartu prvobitno sam koristio za pronalaženje najbolje kombinacije film–razvijča u crno-beljoj fotografiji. Zatim, za pronalaženje tačne osetljivosti filma u toj kombinaciji i najzad, za definisanje vrednosti tonova slike. To sve daleko pre nego što sam počeo da "petljam" s bojama. Na samom početku, boje su bile onakve kako ih je davao film ili dijapozitiv. Mnogo podudarnosti s prirodom nije bilo, ali bili smo srećni kada je slika bila šarena, tj. približnih boja u poređenju s originalom.

U početku su svi kolor filmovi, kasnije samo dijapozitiv, bili pravljeni ili za dnevno ili za veštačko svetlo. Na njima je pisalo "daylight" (dnevno svetlo) ili "tungsten" (engleska reč za volfram, kako se kod nas zove materijal od koga je napravljeno vlakno u sijalici). Dnevno svetlo bilo je jednoznačno – svako zna kako izgleda sunčan dan, dok je pojam veštačkog svetla bio prilično širok. Brzo se otkrilo da slabije sijalice daju crvenije svetlo od jakih. Popularne "Nitraphot" sijalice bile su poizvedene za nešto manji napon od standardnog i zato su jače sijale, ali i manje trajale, i njihova svetlost bila je manje crvena.

Radi standardizacije boja osvetljenja, a s obzirom na to da razni izvori svetla imaju različitu obojenost, uzimaju se stepeni Kelvina ("K ili samo K). Da ne ulazimo u neka razmatranja, navešćemo samo "temperaturu boje" raznih svetlosnih izvora i time ćemo da manipuliramo ubuduće.

Izvor svetla	Temperatura boje u K
Čisto plavo nebo	10.000 do 15.000
Pokriveno nebo	6.000 do 8.000
Podnevno sunce i čisto nebo	6.500
Prosečno sunčano svetlo	5.400 do 6.000
Elektronski blic (fleš)	5.400 do 6.000
Kućno osvetljenje	2.500 do 3.000
Sijalica od 200 W	2.980
Sijalica od 100 W	2.900
Sijalica od 75 W	2.820
Sijalica od 60 W	2.800
Sijalica od 40 W	2.650
Plamen sveće	1.200 do 1.500

Ako imate viška para (oko 1.000 dolara), možete da nabavite kelvinometar, merač temperature boje svetla, koji će vam dati podatak o svetlu na pritisak dugmeta. Ako pripadate onoj razumnijoj većini koja troši samo one pare koje mora, zadovoljićete se tabelom. Za analognu fotografiju postoje brojni filtri za korekciju boja. Razni proizvođači obeležavali su ih svojim oznakama, da bi na kraju pobedile oznake Kodaka, koje su sve samo ne logične. Pod nazivom "Kodak Wratten Gelatine Filters" prodaju se pojedinačno ili u kompletima i imaju nazive koji, bar po meni, nisu u vezi s njihovom bojom: 85B, 80A, 82B itd. Jedni su plavičasti (B), a drugi ružičasti (A). Najpoznatiji filter za korekciju boja jeste "skylight" ("nebesko svetlo"), koji služi za smanjivanje plave nijanse prilikom snimanja na dnevnom svetlu, naročito u senkama. Budući da ne zahteva produženje ekspozicije, mnogi fotografi ga (a možda još češće UV filter) drže na objektivu sve vreme kako bi ga zaštitili od mehaničkih povreda i prljavštine. Svaki od ostalih pomenutih filtera ima svoju namenu, na primer: "za snimanje na filmu za dnevno svetlo, kada su sijalice izvor svetla" i slično. Upotreba

1

2

3

4

[1–4] Snimak morskog pejzaža – dosta zahvalne i često slikane teme. Prvi snimak pokazuje kakva se fotografija dobija s automatskim balansom belog, drugi je načinjen s podešavanjem za sunce, treći za oblačno vreme i četvrti s "custom" podešavanjem prema svetlu. Najpribližnija originalu jeste ilustracija 4, a zatim 3. Fotografije s "auto" podešavanjem i, što je najinteresantnije, s podešavanjem "sunce", iako je pejzaž bio osvetljen sunčevom svetlošću, pokazuju pretežno plavu nijansu – pogledajte posebno pesak i senku stuba. Oboje su isuviše plavi, što se dešava kada je predmet osvetljen sunčevom svetlošću jer postoji dopunski izvor svetla, a to su plavo nebo ili beli oblaci, tako da sunčevo svetlo, zvuči paradoksalno, nikada nije samo sunčeva svetlost

ovih filtera ograničila se na dijapozitiv filmove jer zbog velikog napretka u razvoju emulzija nije bilo obavezno da se koriste pri radu s negativ filmovima da bi se dobile upotrebljive boje na snimku. Boje s negativ filma u velikoj meri mogle su da se koriguju filtražom prilikom izrade u laboratoriji. Znači, kod analogne fotografije fotograf je mogao da se opredeli koji film će da koristi samo u okviru ponuda koju mu je davala foto-industrija. Mogao je da bira marku filma, ako je želeo neko specijalno odražavanje boja. Jedna marka filma bolje je odražavala crvenu, druga zelenu boju.

Digitalna fotografija donela nam je sasvim drugu vrstu radnog medijuma. Kod nje fotograf bira na kakvoj će "emulziji" da snima. To biranje, u stvari, jeste određivanje balansa belog. Bilo da se zadatak podešavanja balansa belog prepusti fotoaparatu, koji kroz funkciju "auto" određuje šta bi bila najprihvatljivija postavka, bilo da direktno podešava balans belog.

Filtri za korekciju svetla više nisu potrebni pošto se sve može postići prilikom snimanja ili naknadno, u računaru. Osim toga, digitalni fotoaparati imaju nešto što je zavelo mnoge fotografe: "automatski balans belog". Veliki broj fotografskih stručnjaka smatra da je najgore to što se on najčešće koristi. Moje iznenađenje bilo je veliko kada su mi neke kolege na pitanje kako određuju balans belog odgovorile – pouzdaju se u automatu i posle koriguju fotografije u računaru.

AUTOMATSKI BALANS BELOG

Iako su mnogi fotografi protiv ovakvog podešavanja, u velikom broju situacija na ovaj način dobiće se dobra, bolje rečeno: prihvatljiva fotografija. Možda boje neće biti potpuno verne originalu, ali često će biti u domenu prihvatljivih. Za zahtevnu fotografiju profesionalnog tipa ili

[5 i 6] Voće na bež podlozi. Snimak 5 urađen je s "auto" podešavanjem. Ako nemamo reper, možemo reći da voće izgleda prirodno. Odstupanje od originala u domenu je prihvatljivog. Međutim, kada vidimo original i konstatujemo da je bež podloga na slici postala siva, shvatamo da smo prave boje voća i podloge dobili samo kada smo "uzeli uzorak svetla" – tj. uzimanjem "custom" čitanja kroz belu poluloptu ili na belom listu. Da nismo stavili jednu fotografiju pored druge, možda bismo fotografiju snimljenu s "auto" podešavanjem prihvatili za dobru

5

za fotografe perfekcionista, automatski balans belog teško da može da se kvalifikuje. Ja sam odlučio da uopšte ne snimam s automatskim balansom belog.

PODEŠAVANJE BALANSA BELOG NA FOTOAPARATU

Ovo je sasvim prihvatljiva varijanta. Skoro svi, pa i jeftini digitalni fotoaparati imaju podešavanja ilustrovana sličicama (piktogramima): auto, sunce, oblačno, sijalica (veštačko svetlo), blic i fluorescentno svetlo. Kod malo skupljih modela nalaze se do dve vrste fluorescentnog svetla, kao i posebno podešavanje, 1 postavka ili 2 postavke, koje se na engleskom zovu "custom settings", o čemu će biti reči malo kasnije. Izvesni fotografski stručnjaci predlažu da se i za sunčano vreme koristi podešavanje "oblačno", što ima efekat "skylight" filtra, tj. senke na slici biće neutralnije pošto senke osvetljene od plavog neba bivaju plavičaste. Međutim, podešavanje "oblačno" ne obuhvata, na primer, predmet u senci osvetljen plavim nebom, koji će i dalje biti u plavoj nijansi (plavi stih). To je zato što i najekstremniji balans belog – "oblačno", nije podešen za tako visoku temperaturu boje koja odgovara plavom nebu (videti tabelu). Primenom ovog metoda ne mogu se rešiti problemi mešovitog svetla.

Ukoliko imate nedoumice, ali i mogućnosti, napravite snimak u RAW formatu, možda uz snimak u formatu JPEG ili bez njega. Problem je samo što su RAW snimci veoma veliki fajlovi i teško se njima manipuliše, a i ovde važi pravilo da je neophodno imati neki reper u vidu neutralne sive ili bele boje za pravilnu korekciju boja.

PODEŠAVANJE BOJA U RACUNARU

Iako je to najatraktivnija metoda, svi se slažu da je ona i najnezgodnija. Podesiti boje u računaru nije tako jednostavno. Lako je dodati ili oduzeti jednu osnovnu boju, ali kontrolisati međusobni uticaj osnovnih boja predstavlja mukotrpan posao. Svi koji su se bavili ovom temom stavljaju ovu metodu na poslednje mesto zbog velikog utroška vremena i obično nezadovoljavajućih rezultata. Čak i kada imate reper na fotografiji, podešavanje boja stavljanjem "pipete" iz Photoshopa na sivu ili belu površinu obično ne dovodi do rezultata. Kao sinteza svega rečenog proizlazi da se korektnne boje na fotografiji najlakše mogu dobiti samo na jedan način – uz-

6

[7 i 8] Kada ne treba korigovati balans belog: Obalski restoran. Ilustracija 7, koja nije korigovana prema svetlu, izgleda daleko bolje i prirodnije nego ilustracija 8 koja je snimljena s podešavanjem za veštačko svetlo, kakvo je, u stvari, svetlo u restoranu. Vidi se da je ilustracija 8 neprirodno plava i da nam crvenkastožuta boja osvetljenja u restoranu bolje dočarava njegov izgled

manjem "uzorka svetla" prilikom snimanja. Svi drugi postupci samo su približavanje idealu.

PRIMENA U PRAKSI

Ako imate jednostavan kompaktni digitalni fotoaparata, odaberite sličicu (piktogram) koja odgovara uslovima osvetljenja, s tim što vam preporučujem da ređe koristite "auto", a više, na primer, na dnevnom svetlu podešavanje za "oblačno".

Ako imate fotoaparata koji daje balans belog u stepenima Kelvina, onda prema tabeli odaberite pri kakvom svetlu snimate i stavite to podešavanje. Kod takvih fotoaparata, obično su to SLR digitalni fotoaparati, postoji i "custom" podešavanje i ja sam veliki pristalica tog načina. Ima ozbiljnih fotoaparata koji imaju "white balance bracketing", tj. koji naprave nekoliko snimaka s različitim balansima belog. Budući da digitalna slika ne košta ništa dok se ne stavi na papir, ova metoda veoma je dobra.

Ako na fotoaparatu imate "custom" podešavanje, onda se potrudite da pri ruci imate belu kartu (poledina Kodakove sive karte) ili bar parče čistog belog papira s kojeg treba da očita vrednosti za "custom" postavku. Ovo je sigurno najbolja metoda za postizanje verno reprodukovanih boja. Mišljenja sam da ne treba meriti svetlo ni određivati balans belog za svaki snimak, nego jednom za sve snimke pravljene pod istim svetlosnim uslovima. Ovo možete primeniti samo kada NE RADITE s autoekspozicijom ili automatskim balansom belog. Dok se s autoekspozicijom kod digitalne fotografije može živeti, pogotovu što dosta digitalnih fotoaparata ima i funkciju bracketinga ekspozicije, s automatskim balansom belog ne znam šta može da se uradi. Mislim da će pažnja koju posvetite balansu belog pozitivno uticati na kvalitet vaših fotografija. Napravio sam čitav niz eksperimenata koje, nažalost, zbog prostora i nemogućnosti štampe da pokaže suptilne razlike u bojama, ne mogu da prikazem u ovom članku. Toplo preporučujem čitaocima da naprave eksperimente i iste predmete snimaju automatskim i posebno podešenim balansom belog i videće kolika je ra-

zlika u kvalitetu fotografija. Ko jednom to uradi, verujem da će se zauvek osloboditi automatike.

KAKO UZETI "UZORAK" SVETLA?

Pojava "belog oka" (posebnog senzora za čitanje balansa belog ambijentalnog svetla) na Nikon D2H i Canon EOS IDS fotoaparata vratila me je malo unatrag – u analognu kolor fotografiju. Kada se klasična kolor fotografija povećava na papiru, mora se podesiti filtraža. Kako se pravilno podešava ta filtraža? Proizvođač odličnih analizatora boje gospodin Valner (Wallner) predložio je metodu koja mi se još davno svidela: da se uzme "uzorak osvetljenja" još prilikom snimanja. On je isporučivao uz svoje analizatore i poluloptu veličine stonoteniške loptice. Ta polulopta ugrađivala se na poklopac objektiv. Uputstvo je govorilo da treba prvi snimak napraviti kroz tu poluloptu, uz dva puta dužu ekspoziciju. Dobijena mrlja na prvom snimku koristila se za podešavanje filtraže na povećavajućem aparatu tako da boje na fotografiji budu najbližnije originalu. Naravno, za svaku kombinaciju film-papir morala je da se pronađe standardna filtraža. Ako su se uslovi osvetljenja prilikom snimanja promenili, ponovo se pravio snimak kroz poluloptu i stvar je bila pod kontrolom.

Iz svoje kolekcije ranijih igračaka "iskopao" sam Valner poluloptu i sada nigde ne idem bez nje. Nije uvek lako imati kod sebe beli komad papira, dok poklopac objektiv s poluloptom uvek može da bude uz fotoaparata. Pored Valnerove polulopte postoji još jedan dodatak. Firma Wallace Photo Products iz Kalifornije nudila je pre puno godina na Fotokini dodatak za snimanje koji je, prema njima, omogućavao da se ugrađeni svetlomer na fotoaparatu koristi kao merač upadnog sve-

tla. Ne znam kolika je bila popularnost ovog dodatka za njegovu prvobitnu svrhu, ali ja sam kupio jedan još pre četvrt veka. Sada sam video da je na poslednjoj Fotokini firma Wallace nudila taj svoj dodatak baš za one svrhe o kojima sada pišem – za uzimanje uzorka svetla pri snimanju digitalnim fotoaparatom. Ovaj dodatak veličine je običnog fotografskog filtra i možete ga stalno nositi. Naravno, i Valnerova polulopta i Wallace dodatak nisu za one najjednostavnije digitalne fotoaparate koji nemaju opciju podešavanja balansa belog. Najjeftinija mogućnost jeste da se balans belog podesi na čisto beloj, neutralnoj površini. Ponavljam "neutralnoj", pošto ni belo nije uvek belo. Može da ima primesa neke boje. Najsigurnija jeste druga strana Kodakove sive karte, koja je neutralno bela sa 90 odsto refleksije. Ne isključujem mogućnost da se napravi na jednom poklopcu objektiv bela kalota bilo od pingpong loptice, bilo od dna čaše od stropora. Koliko će ta metoda da uspe, može se kontrolisati snimanjem uz podešavanje po beloj površini i tom napravljenom kalotom i po tome će se odrediti da li je napravljena kalota dovoljno dobra.

KADA NE TREBA KORIGOVATI BALANS BELOG

Ako u suton snimate grad i u kadru se nalaze okna iznutra osvetljena sijalicama, podešavanje balansa belog na veštačko svetlo učiniće da okna budu osvetljena belim svetlom, a sve ostalo avetinjski plavo. Takva fotografija daleko je od realnosti. Ako se snimaju predmeti osvetljeni veštačkim svetlom, treba imati osećaj mere kada ono treba da se koriguje podešavanjem balansa belog. Čak i prilikom snimanja kućnih scena, potpuno uklanjanje žutog veštačkog svetla neće biti mnogo atraktivno u poređenju s "nekorigovanom" slikom. Kod svih sličnih uslova snimanja eksperiment je najbolji način da se postigne željeni rezultat.

NA KRAJU

Pogledajte fotografije koje idu uz ovaj tekst i pažljivo pročitajte potpise ispod njih. Izvinite ako kvalitet štampe ne omogućava da se opisani primeri lepo i pokažu. Mnogi časopisi koji pišu o korekciji boja traže od svojih čitalaca razumevanje u ovakvim situacijama, zašto bismo mi bili izuzetak. Nekoliko primera na fotografijama pokazaće suštinu problema balansa belog i toplo preporučujem čitaocima da malo eksperimentišu. Kako sam rekao, digitalna fotografija ne košta ništa sve dok se ne stavi na papir. Prema tome, srećno eksperimentisanje.

[9] Praktični dodaci za korigovanje. Levo na slici je Valnerova polulopta montirana na poklopac objektiv. Desno je Wallace difuzor koji daje isti rezultat kao i polulopta. Ne znam da li se može pribaviti Valnerova polulopta, ali Wallace proizvodi mogu (Wallace Photo Products, 13895 Uvas Road, Morgan Hill, CA, 95037 USA, www.expodisc.com). Ovi difuzori proizvode se u raznim veličinama i treba ih kupiti za onaj objektiv koji najčešće koristimo. Za ostale veličine može da se koristi reducir prsten kao za normalne filtre

Inspiracija

Kvalitet

Sigurnost

Stil

Jedinstvenost

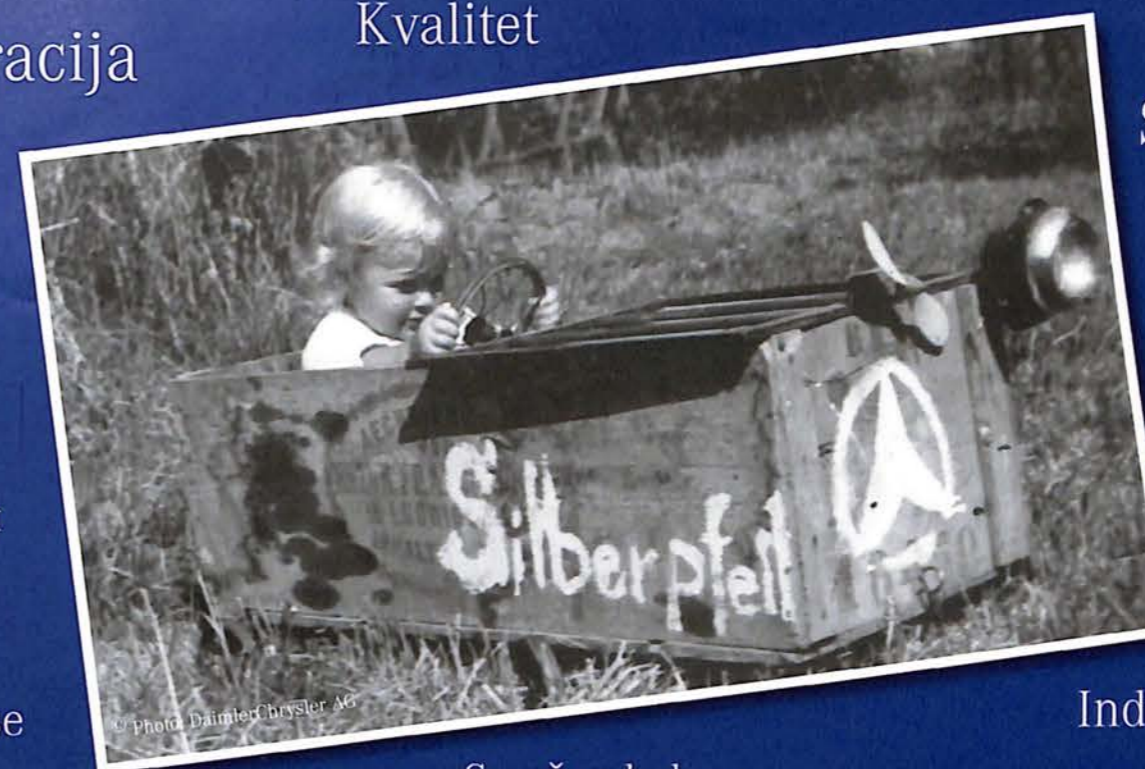
Performanse

Sportski duh

Savršen balans

Sloboda

Individualnost

Uvek prvi

FASCINANTNO! Mercedes-Benz

Mercedes-Benz sa zadovoljstvom poziva sve zainteresovane građane Srbije i Crne Gore da učestvuju na konkursu za izbor najbolje fotografije sa temom FASCINANTNO. Ovekovječite trenutak svoje fascinacije: situacijom, pojavom, luksuzom, stilom, slobodom, prirodom, strašću, autentičnošću, dizajnom i svim ostalim što vas fascinira. Svoje analogne ili digitalne fotografije pošaljite na neku od dole navedenih adresa.

Propozicije konkursa:

- Konkurs je opšti, javni i anonimni.
- Otvoren je za amatere i profesionalne fotografe.
- Format fotografija do 30cmx40cm.
- Fotografije ne uramljivati.
- Na poledini fotografije staviti nalepnicu sa šifrom rada. U posebnoj zatvorenoj (zapečaćenoj) koverti dostaviti ime, prezime, adresu i kontakt telefon autora. Na omotu koverta napisati šifru rada i sve zajedno poslati na adresu najbližeg Mercedes-Benz centra.
- Učestvovanjem na konkursu, autori fotografija pristaju da DaimlerChrysler SCG d.o.o. objavljuje njihove fotografije bez nadoknade. Autori fotografija takodje regulišu autorska prava u odnosu na modele / objekte fotografija koji ne mogu vršiti nikakva potraživanja prema organizatoru izložbe „Fascinantno! Mercedes Benz“ i kompaniji DaimlerChrysler SCG d.o.o.
- Konkurs je otvoren do 01. marta 2005. godine.
- Fotografije se ocenjuju bodovima: od 10 do 1000. Minimum za izlaganje na lokalnim izložbama je 250 bodova, a kvalifikacija za finalnu izložbu je 750 bodova.
- Lokalne izložbe će se održati u Mercedes-Benz salonima u Beogradu, Novom Sadu, Subotici, Nišu, Čačku i Podgorici od 07. do 19. marta 2005. godine.
- Najbolje radove odabiraće žiri u sastavu: predsednik žirija Wolfgang Rolli, direktor Mercedes-Benz muzeja i izložbi, Stuttgart; Dr Thomas Buchsteiner, direktor Instituta za razmenu kulturnih dobara Nemačke; Prof. Nikola Radošević, predsednik PPOF; Dr Tatjana Cvjetičanin, direktor Narodnog muzeja u Beogradu; Ivan Stanković, direktor agencije Communis; Nebojsa Babić, direktor ORANGE studija/fotograf i Sanja Uzelac, direktor prodaje i marketinga putničkih vozila DaimlerChrysler SCG.
- Finalna izložba će biti postavljena na Beogradskom sajmu automobila od 25.03.2005. do 04.04.2005. godine.
- Dodela nagrada i priznanja održaće se na Beogradskom sajmu automobila 01. aprila 2005. godine u 18h.
- Nagradni fond iznosi 3,500.00 eura.

Molimo vas da radove sa naznakom "Za konkurs FASCINANTNO! MercedesBenz" pošaljete, najkasnije do 01. marta 2005. godine na adresu najbližeg Mercedes-Benz centra:

Područje Beograda: Mercedes-Benz Beograd - Omladinskih brigada 33, 11070 Beograd
 Područje Novog Sada: AK Mikom - Miroslava Prodanovića 12, 21000 Novi Sad,
 Područje Niša: Eurostar - Vojvode Mišića bb, 18000 Niš
 Teritorija Crne Gore: Ljetopis Automotive - Kralja Nikole 357, 81000 Podgorica,
 Područje Čačka: RISTIĆ - Stara pruga 66, 32000 Čačak,
 Područje Subotice: ASC - Dušana Krnjaškog 1, 24000 Subotica

Za sve dodatne informacije posetite sajt www.mercedes-benz.co.yu

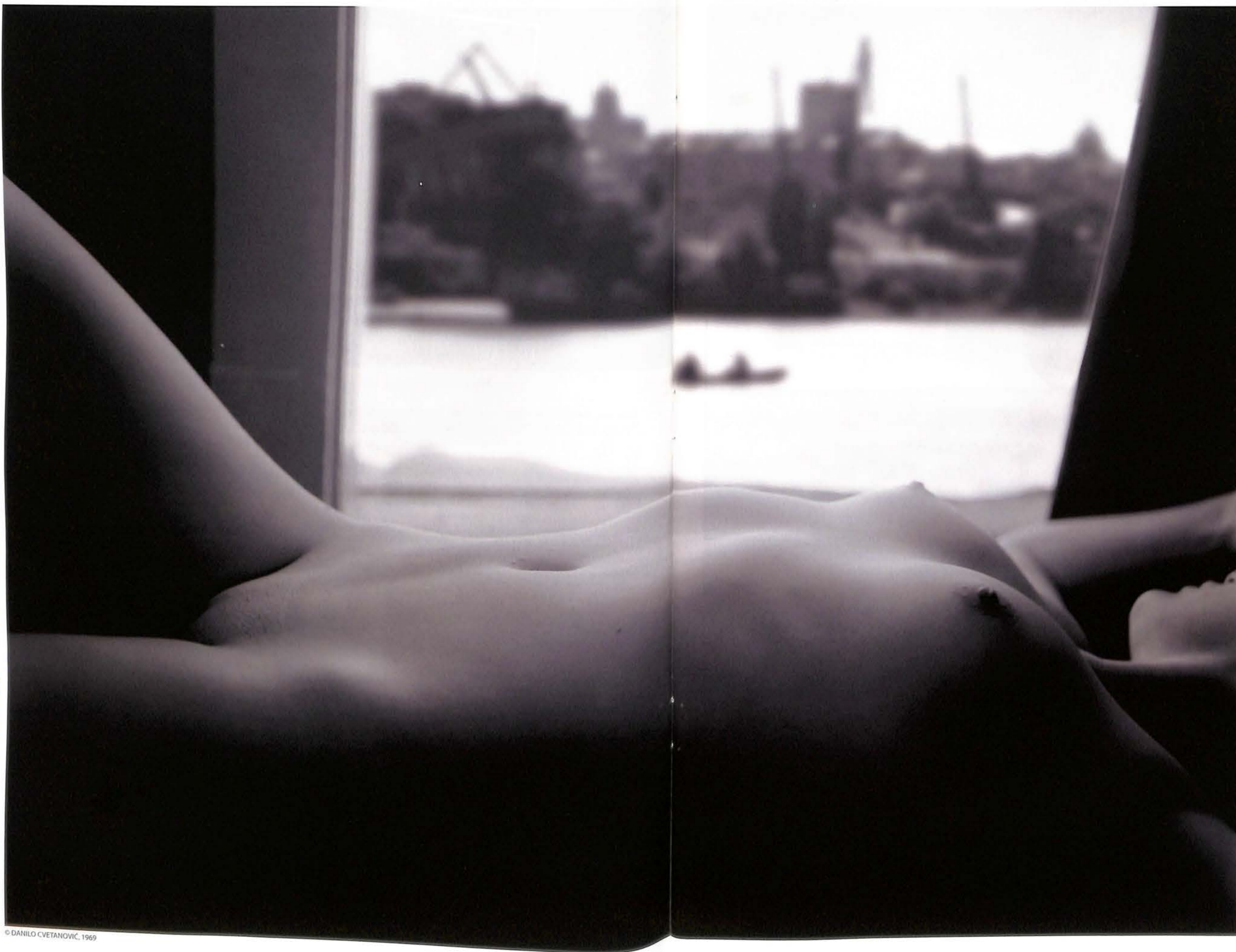
Fascinirajte nas!
 Mercedes-Benz

Mercedes-Benz

Miris kože

DANILO CVETANOVIĆ

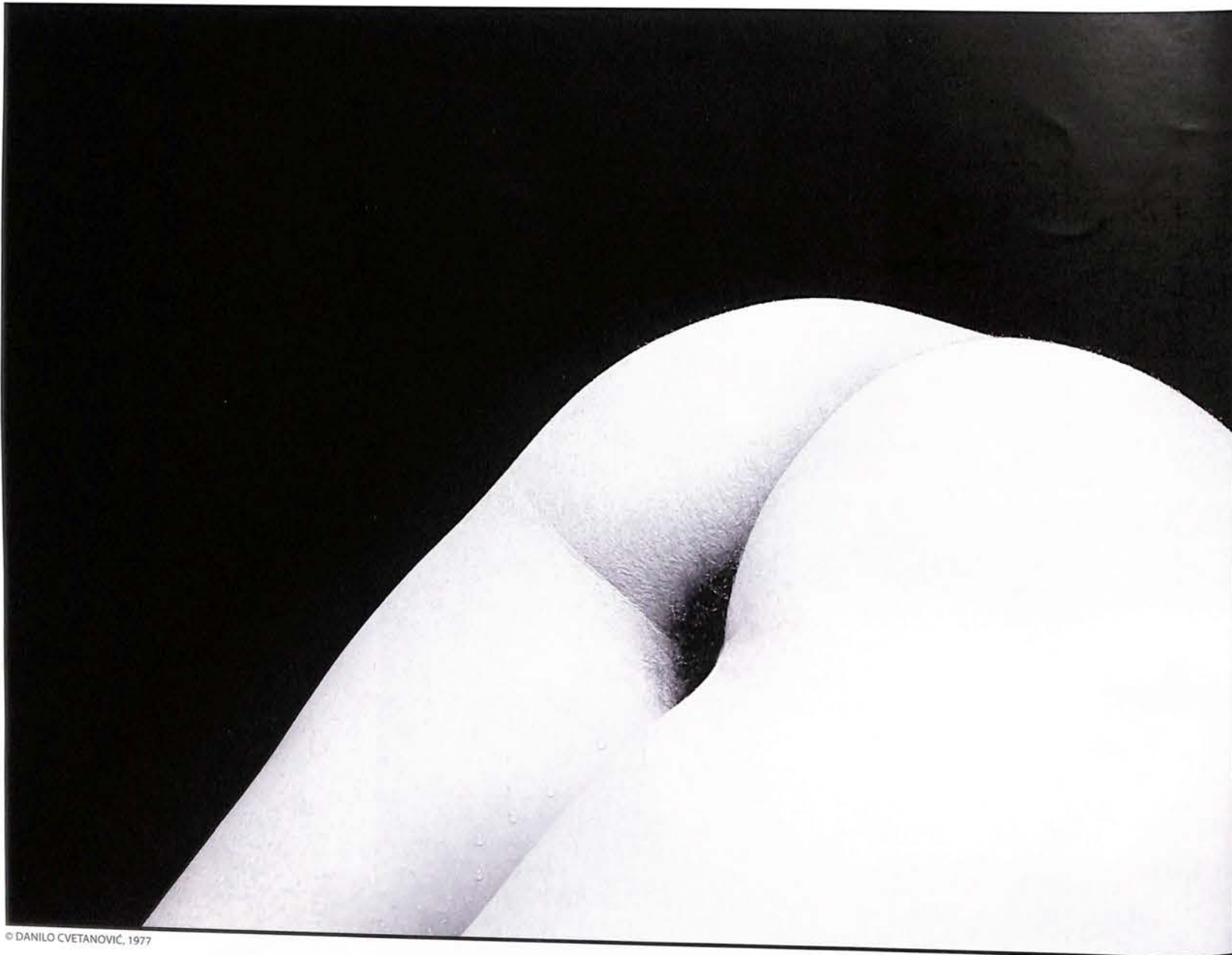
© DANILO CVETANOVIĆ, 1969

FOTOGRAFIJE NE GOVORE, NITI MIRIŠU, ALI DANILOVE SU GOVORILE MNOGO ŠTA I, ČINI MI SE, IPAK MIRISALE NA PUTENOST, RUŽIČAST TEN I LEPOTU, PAPERJASTU MEKOTU SNOVA. NA KOŽU KOJA BI, DA JE MOGLA BITI DODIRNUTA, SVAKAKO POD PRSTIMA OSTAVLJALA OSEĆAJ ČUVENIH KODAKOVIH VELVET PAPIRA KAKVI SU POSTOJALI "SAMO PRE RATA"

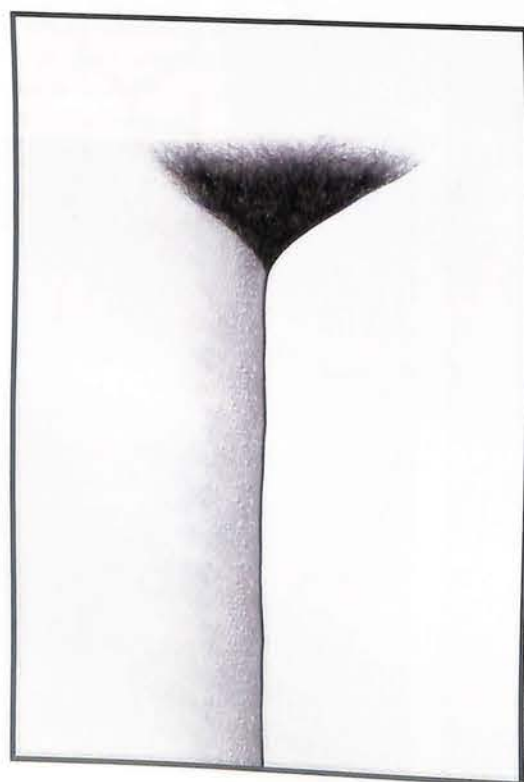
Kako vreme prolazi, a događaji se malo-pomalo zaboravljaju, čini mi se da će i mnoge pojave, ličnosti i dela s vremenom prekriti veo, ako ne zaborava, a ono nejasnoća, pogrešnih, a možda i nepravednih tumačenja. Šta se sve zbivalo, a nije zabeleženo, šta smo sve radili, gde izlagali, kako se družili i šta je sve kroz naše foto-amaterske krugove prolazilo tokom sedamdesetih i osamdesetih godina prošlog veka, ostaje još samo u ponekim ličnim sećanjima. A kad me je splet srećnih okolnosti naveo 1993. godine da budem voditelj poduže emisije jedne beogradske televizije s viščasovnim razgovorima (od osam do pola jedanaest uveče), sećam se da sam kao prvog gosta angažovao Danila Cvetanovića. Nisam se ni trenutka dvoumio, jer ko je mogao više, zanimljivije i živahnije da priča o akt fotografiji i dogodovštinama u vezi sa snimanjem nagih ženskih tela, uvek zahvalna tema, nego baš on! O čemu smo sve pričali ne sećam se, ali pamtim da su video-kasetu s tim razgovorom i Danilovim fotografijama nagih lepjki, koje smo tokom emisi-

© DANILO CVETANOVIĆ, 1965

© DANILO CVETANOVIĆ, 1977

© DANILO CVETANOVIĆ, 1978

je, uz razgovor i crno vino, presnimavali s originalnih fotografija, umnožavali svi na toj televiziji, i to ne samo tonci i montažeri, novinari i spikerke nego čak i jedna uvek narogušena šminkerka kojoj se emisija tobož nije svidela "jer ima mnogo golotinje".

A te fotografije, danas je nagost svakodnevna, obična, u neka ranija vremena bile su fenomeni. Ne samo zato što ih je Danilo snimio (a možda i pomagao modelima prilikom odbacivanja "krpica") nego i zato što je neke od tih njegovih narcisoidnih modela katkad dovodio u foto-klub da nam zagolica maštu, pa smo s njima i kafu pili i poneku reč prozborili. Oživljene slike! Mora da su nekada Vuletu telegrafisti, koji je krao poštansko vreme da bi šmugnuo iz Glavne pošte u klub na kafu, ili Borutu, foto-amateru bez fotografija, te dame nalikovale na kakve boginje koje su sletele direktno s listova kataloga međunarodnih izložbi, pa sad tu, oživljene i nasmejane, baš u njih gledaju.

U srpskoj fotografiji motiv obnaženog ženskog tela postojao je tek simbolično u prvoj polovini 20. veka, a postao je vrlo popularan u njegovoj drugoj polovini. Tokom šezdesetih, a naročito krajem te decenije, kada započinje uzlazna linija delovanja Danila Cvetanovića, i nadalje, njegovi aktovi izlagani su gotovo na svim izložbama. Ali u kakvom obliku? To je neka vrsta likovne igre, razlikuje se od uobičajenih shvatanja ženskog akta jer je lišena prenatrpanosti i povišenog senzacionalizma. Možda su zato Cvetanovićeve fotografije bile i ostale predmet estetskog uživanja muških koliko i ženskih pogleda. Jer, on je otkrio nešto više nego što je nagost po sebi: otkrio je skrivene veze likovnih vrednosti, uočio je kako svetlost ume da miluje površinu tela, dao je nešto što je puritancima nespojivo s ženskom lepotom – lepotu strukture same kože. Iako je to bio nesumnjiv doprinos umetnosti fotografije, moralni čistunci našeg tadašnjeg društva nisu sasvim blagonak-

lono gledali na "svlačenje pred fotoaparatom" (pamte se zabrane časopisa zbog suviše lascivnih naslovnih strana, zaplenjivani su brojevi preslobodnih magazina ili su nasilno skidane "golišave slike" s izložbenih panoa). Pa ipak, ta vrsta fotografije je opstajala, možda i zato što je bila jedan benigni ventil – izlaz u sasvim drugačije i do tad neviđeno vizuelno polje i dokaz da žensko telo ne mora biti samo predmet želje nego i objekt likovnog izražavanja, pa i struktura sama po sebi.

U Cvetanovićevom radu nameću se dva važna hronološka trenutka, koliko za njega, toliko i za srpsku fotografiju u celini. Trebalo je smočiti lične i kreativne snage pa sastaviti samostalnu izložbu od pedesetak akt fotografija, a baš to je uradio on 1969. godine u beogradskom Salonu fotografije. (Danas je to zaboravljeno, ali treba upamtiti za istoriju: ta fotografska galerija, prva takva na Balkanu, otvorena je 1962. godine, a nalazila se u Bulevaru

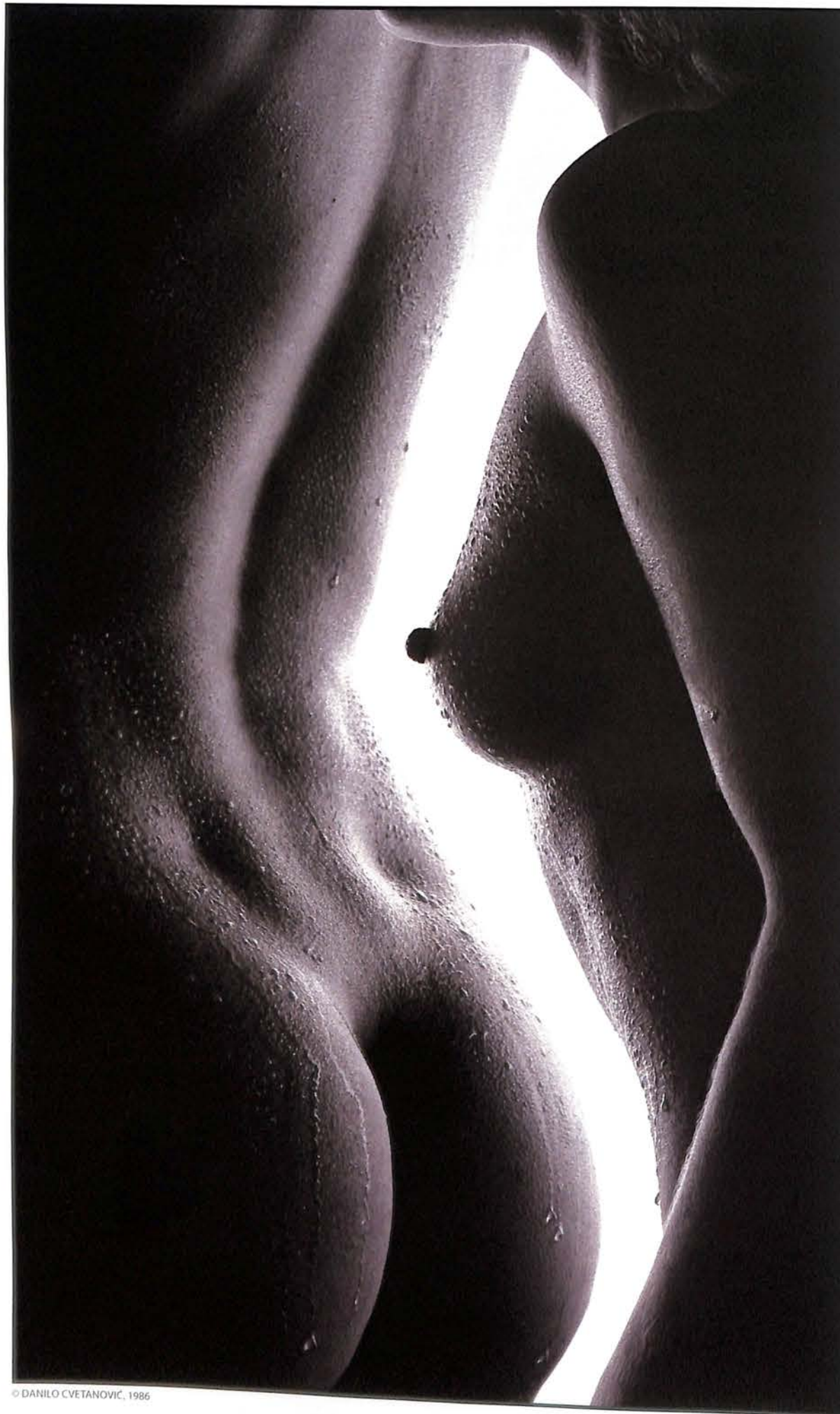
© DANILO CVETANOVIĆ, 1971

revolucije 44.) Danilova izložba ohrabрила je i druge. Ostavila je i vrlo zapažen trag u našoj javnosti (možda se nekima učinila i korisnom, kao dokaz postojanja umetničkih sloboda u socijalističkom društvu). U isto vreme, to je i paradigmatički trenutak: jedna od prvih autorskih izložbi akt fotografije u istoriji ovog medija u srpskom kulturnom prostoru. (Za one koji ne znaju: postojale su dve izložbe akta pre toga: prva je autorska izložba Mileta Đorđevića, 1966, pod nazivom "Deset aktova i jedan portret", a druga grupna, međunarodna, 1967).

Uzbudljiva, sjajna, znalački odabrana galerija linija i oblika – te fotografije su i galerija modela koji su prošli kroz Danilov improvizovani atelje. (I kroz klupske prostorije, čija je dva zida jednom prilikom obojio u crno-belo kao scenografiju za jedan svoj rad, pa narednog dana prebojio u prvobitnu boju "da se stvar ne primeti"!).

© DANILO CVETANOVIĆ, 1971

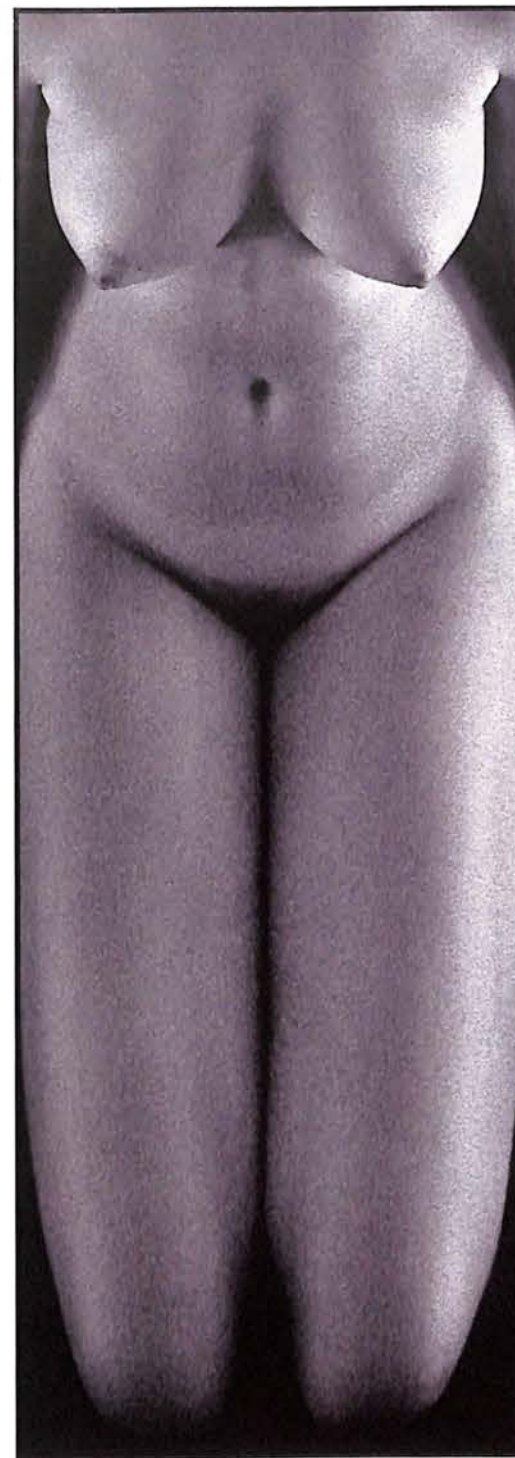

© DANILO CVETANOVIĆ, 1986

Osim o njima, modelima i njihovoj lepoti, ove fotografije govore i o mnogo čemu drugom: o unapred izgubljenoj borbi protiv zaborava, težnji ka svetlosti, neumitnom proticanju vremena – vremena kao filozofske kategorije i vremena kao traga na licima, i modela i autora. Pa i mog vremena. To su fotografije i nečega nevidljivog, iz nečeg što je moglo biti, a nije, i nečeg što je tek naznačeno kapljicama vode po telu, i iznenadnom belinom blago otkrivenog lica, vrškom neobuzdanih grudi i ponekom, uprkos zabranama svih japanskih salona fotografije, nemirnom dlačicom. Baš od dlačica kao akcenta Danilo je umeo da izgradi sasvim nove fotografije, čitavu jednu seriju koju je nazvao "Svetli ciklus". Još jedno sećanje i svedočenje: noći smo provodili u klubu smenjući se oko jedne laboratorije: spremao bih kolekciju za kandidat majstora, a on bi, tajno (jer je krio i otpatke fotografija da ne provalimo šta tamo toliko dugo radi), spremao svoj kasnije znameniti "Svetli ciklus". Bilo je to u jesen 1978. godine.

Čini se da se vrhunac Cvetanovićevog redukcionizma dogodio sredinom sedme decenije 20. veka. Na njegovoj samostalnoj izložbi, 1979, telo više nije samo telo. Na jednom broju radova svetlost i senka predstavljaju gotovo sve! Čak je belina fotopapira postala dominantan motiv, a tek jedan manji deo koristi simbole – cvet, sinusoidu, iskošenu ili talasastu liniju, izdvajajući ih iz zbira telesnih odlika samih modela. Taj minimalizam u izražavanju nekome bi se učinio osiromašenjem, uistinu, bio je to hod ka sažimanju svega do tada učinjenog. Držeći se pravila "manje je više", Cvetanović je nadrastao svoj dotadašnji rad i dao do tada najviše. Nezahvalno je izdvajati favorite, ali priznajem: fotografija s jednom uzdignutom a drugom položenom nogom i s razbokorenim žbunićem neobičnog rastinja nalikuje dvostrukoj paradigmi – personifikuje i ženski princip i estetiku akt fotografije. Sad i nikad više! Neponovljivo!

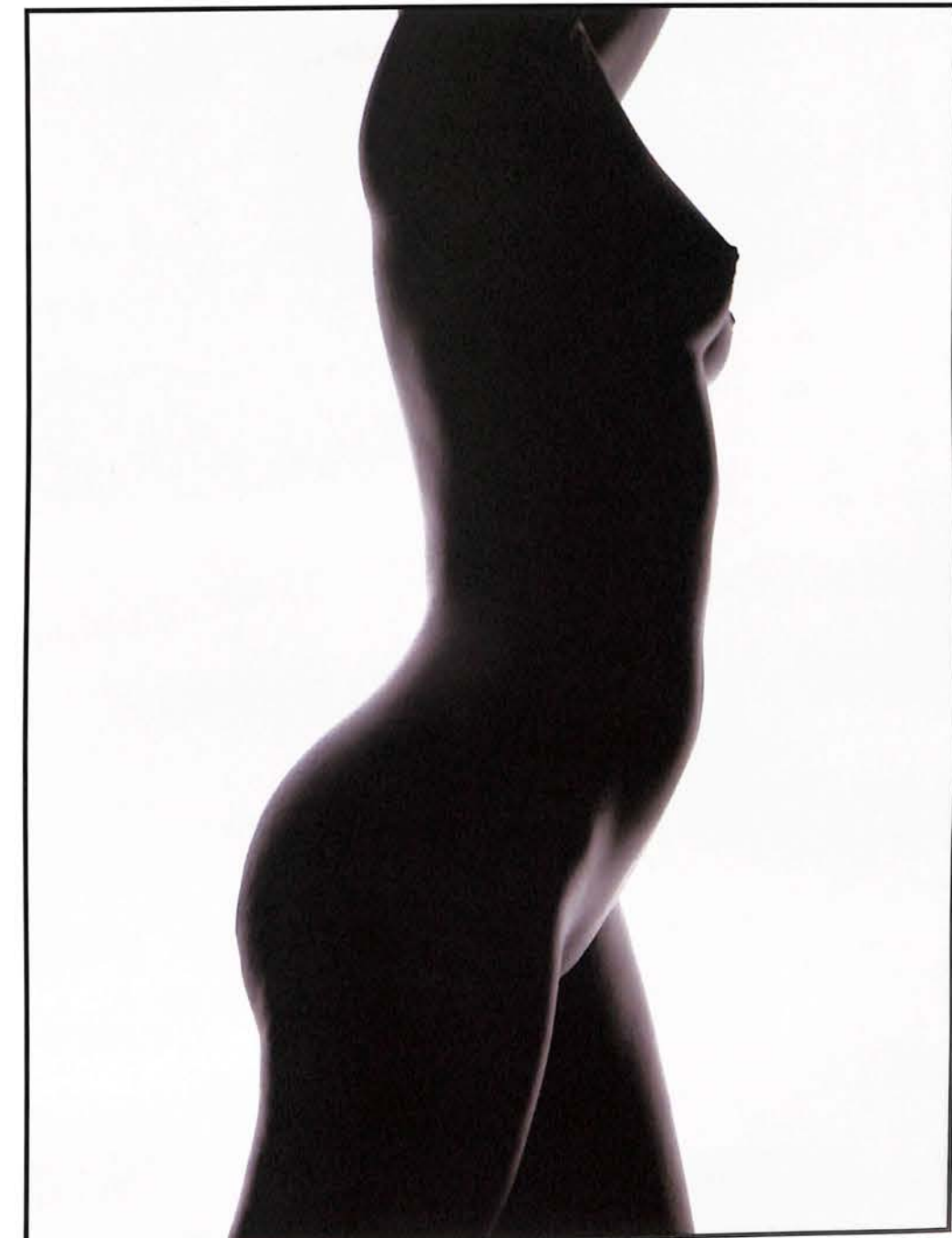
Današnji pogled na dela Danila Cvetanovića, od kojih većina ima istorijski, dakle i retrospektivni karakter, dok su neka sasvim nova, istovremeno je i pogled na jedno

© DANILO CVETANOVIĆ, 1969

© DANILO CVETANOVIĆ, 1983

© DANILO CVETANOVIĆ, 1969

razdoblje srpske fotografije u kojem je on jedan od vrlo istaknutih stvaralaca. Razume se da naš autor, budući sklon praćenju savremenih tokova, nije ostao u starim šemama i modelima. Prateći svoje vreme i sâm je uplovio u nove vode: izazovi digitalnih pomagala i elektronska dorada fotografije dotakli su i njegovo sazvežđe, ali to nisu egzibicije radi njih samih. Za osvedočenog estetu to su samo novi alati pomoću kojih i dalje ostavlja osobeni pečat.

Na kraju, kao i na početku: Danilo! Akt maestro – Cvetanović. I kad zamišljam njegove nekadašnje dolaske u foto-klub, svakodnevno da igra šah ili da donese

nove fotografije, i kad ga danas susretne onako visokog, svečano uspravnog i izbeljenog, tj. osedelog, ali samo spolja, zapitam se: zašto se neko s tako puno doprinosa srpskoj fotografiji toliko nehaljno odnosio prema svom statusu u njoj? A možda ne uspevam da prepoznam da je to samo još jedan oblik onog, romantičarima svojstvenog ukletog stvaralaca koji živi da bi stvarao, a ne stvara da bi živeo. Možda je i naš autor neka vrsta Bodlerovog idealnog umetnika koji je sâm sebi "kralj, sveštenik i Bog". Ako je tako, a moglo bi biti, i pravo je da nalikuje na Jupitera onaj kome su kroz život, a i kroz objektiv, prošle tolike Venere.

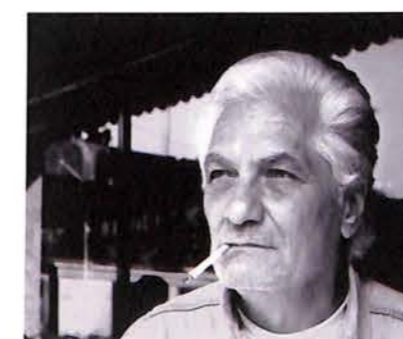
GORAN MALIĆ

PERFORMANS NA OTVARANJU IZLOŽBE, DECEMBAR 2004

U galeriji Artget, u periodu od 17. 12. 2004. do 6. 1. 2005. bila je postavljena izložba Akt-fotografija Danila Cvetanovića. Odabir radova i postavku izložbe sastavljene od 65 crno-belih i kolor fotografija učinio je sam autor. Izložena dela nastala su u razdoblju od 1965. do 2004. godine što postavci daje retrospektivni karakter.

Ovo je deseta samostalna izložba umetnika koji je izgradio prepoznatljiv stil u oblasti akt fotografije, ali nije zanemario ni ostale oblasti fotografskog izražavanja. Otvaranje izložbe bilo je u prepoznatljivom, Danilovom stilu, praćeno kratkim performansom – minucioznoj odi lepoti ženskog tela.

BIOGRAFIJA

Danilo Cvetanović (1942, Beograd) apsolvirao je na Elektrotehničkom fakultetu u Beogradu. Prvi put izlagao je fotografije 1964. Stekao je međunarodno zvanje AFIAP (Artist FIAP,

1973) i najviše domaće zvanje Majstor fotografije FSJ (1978). Član je ULUPUDS-a (od 1978). Radi kao profesionalni fotoreporter u RTS-u, Radio-televizija Beograd, od 1972. godine.

Na izložbama u okviru Foto-saveza Jugoslavije dobio je 82 nagrade i 13 na međunarodnim izložbama. Dobitnik je bronzane, srebrne i zlatne plakete Narodne tehnike Jugoslavije i Nagrade za životno delo ULUPUDS-a. Samostalno je izlagao u Beogradu (1969, 1971, 1978, 1997, 2004), Valjevu (1973), Novom Sadu (1973, 1977), Titogradu (1981) i Tivtu (1982).

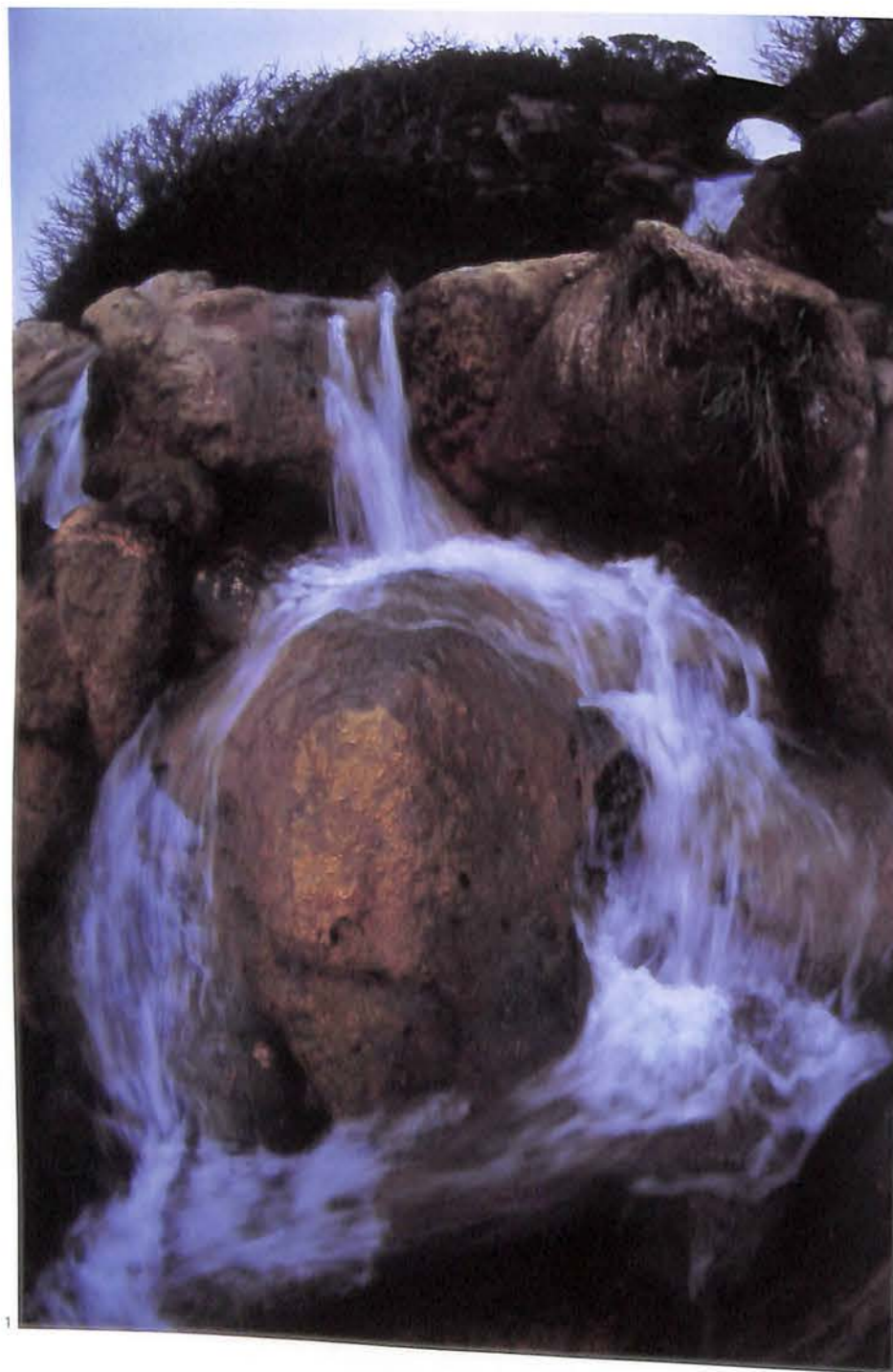

© DANILO CVETANOVIĆ, 2004

ekspozicija

KREATIVNI ELEMENT

U TRENUTKU EKSPOZICIJE FILMA NASTAJE MAGIJA LATENTNE SLIKE – PO OVOM TRENUTKU FOTOGRAFIJA SE RAZLIKUJE OD SVIH OSTALIH UMETNOSTI

MR VLADIMIR ČERVENKA

TEHNIČKA FUNKCIJA EKSPOZICIJE

Propuštanje određenog dela svetlosnog toka na fotoosetljivi sloj uslovljavamo izborom blende i vremena ekspozicije. Na taj način određujemo dužinu ekspozicije, a to je osvetljenje koje pod određenim eksponometrijskim uslovima daje optimalno eksponiran negativ realnosti. Osetljivost materijala je konstantna, te propušteni svetlosni tok takode mora biti konstantan. Pri tom, baratamo dvema vrednostima koje su nepromenljive: tonalnom vrednošću realnosti i osetljivosti fotomaterijala, i sa dve vrednosti koje su promenljive: osvetljenjem scene i eksponometrijskim parametrima – blendom i brzinom zatvarača.

Da bismo postigli optimalnu ekspoziciju, moramo prilagoditi promenljive vrednosti konstantnim vrednostima. Pri jakom svetlu biramo manji otvor blende (veći broj) ili kraću ekspoziciju, i obrnuto: pri slabom svetlu – veći otvor blende ili dužu ekspoziciju. Jačina svetla nije bitna ako pravilno izmerimo nivo osvetljenja i očitamo optimalne vrednosti blende i dužine ekspozicije. Osvetljenja od 100 ili 1.000 lx daju iste rezultate – zacrnenje na negativu biće podjednako u jednom i u drugom slučaju. Na primer, scena je osvetljena sa 350 lx, osetljivost materijala je 100 ASA, na skali ekspozimetra očitavamo sledeće kombinacije blendi i vremena ekspozicije: 22 – 4 s; 16 – 2 s; 11 – 1 s; 8 – 1/2 s; 5,6 – 1/4 s; 4 – 1/8 s; 2,8 – 1/15 s; 2 – 1/30 s; 1,4 – 1/60 s; ako scenu osvetlimo četiri puta više sa 1.350 lx, dobijamo kombinaciju blendi i vremena ekspozicije: 22 – 1 s; 16 – 1/2 s; 11 – 1/4 s; 8 – 1/8 s; 5,6 – 1/15 s; 4 – 1/30 s; 2,8 – 1/60 s; 2 – 1/125 s; 1,4 – 1/250 s.

[1] Potok snimljen po oblačnom vremenu kako bi kontrast između svetlih i tamnih partija bio što manji. Snimljeno fotoaparatom formata 35 mm, objektivom od 20 mm, a korišćena je ekspozicija od 1 sekunde
Fotografija: Branislav Strugar

[2] Sveti Stefan snimljen je predveče filmom od ISO 100. Korišćen je fotoaparat srednjeg formata (6x6 cm), objektiv od 80 mm, a ekspozicija je bila 3 sekunde
Fotografija: Branislav Strugar

Bilo koju od ovih kombinacija da izaberemo, pri odgovarajućem nivou osvetljenja konačno zacrnenje negativa biće potpuno isto! Ova proporcionalna veza definisana je Bunsen–Roskovim recipročnim zakonom, na osnovu koga možemo očekivati identično zacrnenje ako emulziju osvetlimo kratko vreme jačim osvetljenjem ili obrnuto, dužim intervalom a slabijim osvetljenjem. Na primer, zacrnenje će biti identično ako sa 500 luksa osvetlimo emulziju u trajanju od 1 sekunde, ili ako 1 luksom osvetljavamo 500 sekundi.

No, ovaj zakon tačan je samo u određenim granicama, praktična iskustva pokazuju drugačije rezultate. Ukoliko eksponiramo sa suviše kratkim ili dugim intervalima, zacrnenje će biti manje od očekivanog, a negativ podeksponiran. U ovim prilikama dolazi do izražaja Švarcšildov (Schwarzschild) efekat, odnosno

koeficijent odstupanja od recipročnog zakona Bunsen–Roskoa: kratke i duge ekspozicije imaju manji učinak na osetljivi sloj, tj. deluju tako da izazivaju manje zacrnenje od ekspozicija u takozvanoj "normalnoj" oblasti koja obuhvata ekspozicije od 1 do 1/60 sekundi iako je odnos intenziteta osvetljenja i vremena ekspozicije uvek isti. Kod ekspozicija dužih od jedne sekunde i kraćih od 1/60 s osetljivi materijal biće manje ili više podeksponiran. Kod materijala u boji usled ovog efekta dolazi, pored podekspozicije, i do greške u reprodukciji boja zbog različitog reagovanja pojedinih slojeva materijala. Materijali raznih proizvođača reaguju različito, crno-beli materijali manje su osetljivi na podekspoziciju nastalu usled kratkog eksponiranja. Proizvođači prilagođavaju i unapređuju materijale nastojeći da prošire osetljivost pre svega na raspon kratkih ekspozicija kako bi se mogla bez problema

[3] Biciklista snimljen ekspozicijom 1/15 s uz kontrolisanu jačinu blica koji je delimično zamrznuo pokret
Fotografija: Aleksandar Miškov

[4] Vodomar uhvaćen nakon uspešnog lova snimljen blicem sinhronizovanim s brzinom zatvarača od 1/250 s. Najveći deo pokreta zaleđen je samim trajanjem bleska blica koja u ovakvim slučajevima mora trajati kraće od 1/25.000 s
Fotografija: Wee Ming Soo, NPCI 2003–2004

4

koristiti fleš rasveta. Većina savremenih crno-belih materijala prilagođena je vremenima ekspozicije od 1/10 do 1/1.000 sekundi, dok se kolor materijali fabrički prilagođavaju kratkim i dugim ekspozicijama, tako da razlikujemo dve vrste kolor materijala: za potrebe snimanja pri dnevnom svetlu ili s fleš rasvetom (prilagođeni kratkim ekspozicijama) i materijali za potrebe snimanja pri veštačkoj rasveti (prilagođeni dugim ekspozicijama).
Prema tome, treba pažljivo čitati uputstva za korišćenje da bismo izabrali odgovarajući materijal. Ukoliko nemamo uputstvo, u praksi nam može poslužiti statistička tabela koja, uz male nepreciznosti kod različitih materijala, daje polazne orijentacione podatke (pogledajte tabelu).

Do sada smo konstatovali da delovanje određene količine svetla u određenom vremenu na osetljivi sloj uzrokuje odgovarajuće zacrnjenje emulzije, u tom kon-

tekstu govorili smo o tehničkoj funkciji ekspozicije. No, pored toga elementi ekspozicije – brzina zatvarača i veličina blende – imaju i veoma bitnu likovnu funkciju.

GOSPODARI TRENUTKA

"Samo u jednom trenutku pojedini delovi scene su u ravnoteži. Fotografija mora da registruje upravo ovaj trenutak." Ovim rečima Anri Kartije-Breson (Henri Cartier-Bresson) definisao je suštinu "odlučujućeg trenutka". Mada, sâm kaže da s ovim nazivom nema ništa zajedničko, već da je u "Sećanjima" kardinala De Retza naišao na rečenicu: "Sve na ovom svetu ima svoj odlučujući trenutak...", te da je samo preuzeo ovu definiciju. Odlučujući trenutak u tehničkom smislu zavisi isključivo od momenta kada se zatvarač otvori i dužine ekspozicije koju smo odabrali. U kreativnom smislu, samo u tom trenutku dolazi do izražaja sposobnost fotografa da "neprimećen stupi na scenu događaja, njegova umešnost da komponuje scenu direktno u kvadrat negativna (tražila) i instinkt da uhvati ključni momenat pojave ili događaja" – Anri Kartije-Breson. Izborom dužine ekspozicije ne odlučujemo samo o

Izmerena ekspozicija	Korekcija ekspozicije	Faktor korekcije
1/500 sekundi	1/300 sekundi	1,5
1/250 "	1/200 "	1,3
1/125 "	1/100 "	1,25
od 1/60 do 1 sekunde	nema promene	/
2 sekunde	2,6 sekundi	1,3
4 "	6 "	1,5
8 "	13 "	1,7
16 "	32 "	2,0
30 "	1'10" minuta	2,3
60 "	3' minuta	3,0
2 minuta	7,32 "	3,8
4 "	19 "	4,8

tehničkim uslovima nastanka slike već, pre svega, o trajanju ključnog momenta čiju optimalnu vrednost moramo sami odrediti. Mnogi fotografi koji prate određen događaj snimicе puno neponovljivih i potpuno različitih ključnih trenutaka – koji od njih je pravi? Da citiramo ponovo Bresona: "Neki fotografi su izuzetni, drugi samo gomilaju činjenice. Činjenice same po sebi nisu zanimljive. Interesantna je tačka gledišta s koje im pristupamo." Dakle, da bismo postali "izuzetni" fotografi, moramo biti u stanju da svoje gledište iskažemo u trajanju od nekoliko delova sekunde!

Na prvi pogled čini se da ova definicija ima značaja samo prilikom beleženja događaja i scena iz života punih pokreta. No, ako ponovimo citat od malopre: "Sve na ovom svetu ima svoj odlučujući trenutak..." i ako malo razmislimo, zaključicemo da svaka situacija koju snimamo ima svoj ključni trenutak koji ne mora da uslovljava brzu reakciju kao pri snimanju pokretnih modela i rekvizita, ali zahteva reakciju tačno na vreme da bismo uhvatili suštinu. Prilikom snimanja u eksterijeru to može da bude trenutak kada sunce zauzme odgovarajući položaj, a svetlo obasja scenu na neponovljiv način, a kod snimanja mrtve prirode trenutak kada svu rekvizitu u kadru dovedemo u ravnotežu i kada možemo da kažemo to je taj trenutak!

5

6

7

[5] Džokej i konj snimljeni ekspozicijom od 1/125 s

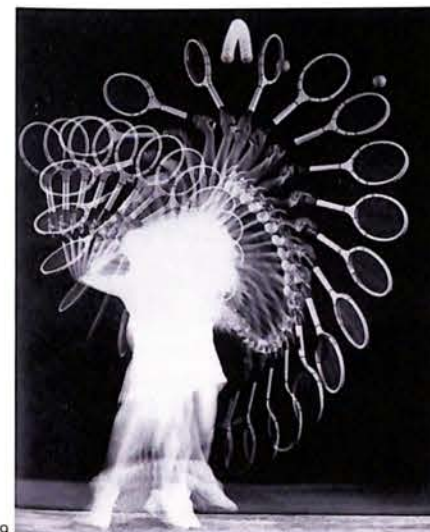
[6] Džokej i konj snimljeni ekspozicijom 1/250 s

[7] Džokej i konj snimljeni ekspozicijom 1/500 s

[8] Primer nedovoljno kratke ekspozicije (1/30 s) kada se objekat kreće pod pravim uglom u odnosu na nas

8

9

[9] Pokret tenisera prilikom servisa prikazan višestrukom ekspozicijom
Fotografija: Harold E. Edgerton, 1938

[10] Fotografija snimljena praćenjem objekta kompaktnim digitalnim fotoaparatom, uz upotrebu fill-in opcije blica

[11] Primer neadekvatno izmerenog svetla i preduge ekspozicije

[12] Primer neadekvatno izmerenog svetla i podekspozicionog snimka

ILUZIJA POKRETA

Kada govorimo o oštini slike, obično podrazumevamo optičku oštrinu koja je uzrokovana optičkim osobinama objektivna, a možemo je regulisati blendom. U kontekstu vremena potrebnog za osvetljavanje osetljivog sloja, govorimo o neoštini koja nastaje isključivo u zavisnosti od dužine ekspozicije. Pokretni predmeti imaju određenu putanju u datom vremenu i prostoru. U zavisnosti od dužine ekspozicije, ovu putanju možemo da registrujemo na snimku. Kratkom ekspozicijom "zamrzavamo" pokret, dok dugačka ekspozicija registruje putanju pokreta u obliku neoštrg razmazanog traga, optički predmet je oštar – neoština predstavlja zapis pokreta.

Neoština pokreta zavisi od: brzine kojom se predmet kreće, ugla pod kojim se kreće u odnosu na optičku osu objektivna i udaljenosti s koje snimamo. Mali pokret glave pri snimanju iz blizine može da izazove priličnu neoštrinu na fotografiji pri ekspozicijama od 1/30 i 1/60 sekundi. Isti takav pokret na većoj udaljenosti možemo da registrujemo oštro i s ekspozicijom od 1/15 s. **Konja u galopu možemo zaustaviti ekspozicijom od 1/500 sekundi, dok će nam za automobil u punoj brzini biti potrebna još kraća ekspozicija. Ukoliko se predmet u odnosu na optičku**

osovinu objektivna kreće brzo i pod pravim uglom, pokret možemo zaustaviti samo kraćim ekspozicijama; ako se kreće pod manjim uglom ka objektivu ili od njega, biće nam dovoljna duža ekspozicija, a ukoliko se kreće ka objektivu ili od njega, pokret možemo zaustaviti i ekspozicijom od 1/30 s. Tako, na primer, automobil koji se kreće brzinom od 100 km/h na srednjoj udaljenosti od fotoaparata u prvom slučaju "zaustavljamo" brzinom ekspozicije od 1/1.000 s, u drugom (u zavisnosti od ugla pod kojim se kreće) ekspozicijama od 1/125 do 1/500 sekundi – što je manji ugao ekspozicija može da bude duža – i u poslednjem slučaju biće dovoljna ekspozicija od oko 1/60 s. Postoje tablice u kojima su navedene brzine ekspozicije koje odgovaraju različitim brzinama kretanja rekvizite, ali prilikom snimanja teško da ćemo imati vremena da na osnovu njih utvrdimo tačnu ekspoziciju. S vremenom i praksom stećićemo dovoljno iskustva.

U fotografiji govorimo o dve vrste pokreta: prva – kada je fotoaparat statičan a rekvizita u kadru se kreće, druga – kada su fotoaparat i predmeti u pokretu. U prvom slučaju statični predmeti registrovani su oštro, dok su pokretni predmeti, u zavisnosti od brzine zatvarača, manje ili više neoštri. U drugom slučaju usled pokreta fotoaparata statični predmeti su registrovani neoštro, a pokretni oštro, ali pod uslovom da je pravac kretanja fotoaparata identičan pravcu kretanja predmeta. Praktično, kada snimamo iz ruke, fotoaparat je uvek u pokretu, što može da ima za posledicu neoštru rastresenu fotografiju ukoliko snimamo suviše dugim ekspozicijama. Preporučljivo je da najduža ekspozicija prilikom snimanja iz ruke bude 1/60 s, mada mnogi fotografi za snimanje pri lošim svetlosnim uslovima s lakoćom koriste brzine od 1/30, pa čak i 1/15 s. Pokretnu neoštrinu ne treba izbegavati, pomoću nje dočaravamo pokret ili je možemo iskoristiti kao zanimljivu likovnu komponentu, samo ne treba preterivati i koristiti je tamo gde nema smisla i gde nema nikakvu funkciju.

10

11

12

3

[1] Exit 03, Plesač s vatrenim kuglama
Ekspozirano dve sekunde uz
upotrebu stativa. Blic na drugoj
zavesici

Fotografija: Branko Stojanović

[2] Snimak panoramskim
fotoaparatom Horizont
Dečak trči u smeru kretanja objektiva
tokom ekspozicije, što daje efekat
duge ekspozicije

Fotografija: Milan Živković

[3] Digitalni fotoaparatus omogućava
vam da kontrolirate i nebrojeno puta
ponovite eksperimente s dugom
ekspozicijom

Fotografija: Feđa Kiselički
(ekspozirano 1 s iz ruke)

[4] Fotografija snimljena
fotoaparatom opremljenim
ultrabrzim zatvaračem pokazuje
izgled kapljice prilikom udara o
čvrstu površinu

[5] Pokreti pri skoku s motkom,
hronofotografija, oko 1900.

Fotografija: Etienne-Jules Marey,
College de France Archives, Paris

[6] Salto unazad, iz knjige "Ponašanje
životinja u pokretu", 1881

Fotografija: Eadweard J. Muybridge,
Musee Marey, Beaune

Naučne fotografije snimane
višestrukom ekspozicijom služile su
za proučavanje kretanja koja zbog
kratkoće trajanja nije bilo moguće
videti golim okom

S – prioritet ekspozicije i P za programski mod. Nama je ovog puta najzanimljivija oznaka S koja se ujedno i najmanje koristi prilikom snimanja, osim ukoliko niste sportski fotograf ili se bavite snimanjem objekata koji se brzo kreću. Najzastupljeniji način snimanja jeste uz pomoć programskog moda i tako snima veliki broj fotografa. Uz pomoć automatskog moda snima drugi veliki deo fotografske populacije. Ali, upotreba preostala dva načina rada – prioriteta ekspozicije i manualnih postavki brzina – daje izuzetno veliki broj kreativnih opcija. Pri snimanju prioriteta ekspozicije, u stvari, podešavamo brzine zatvarača, a na osnovu izmerene količine svetla fotoaparatus postavlja odgovarajući otvor blende. Manualni način rada podrazumeva naš izbor i blende i ekspozicije – svetlomer fotoaparatus samo pokazuje izmerene parametre snimanja.

DUGE EKSPOZICIJE

Duge ekspozicije nekada su bile jedini mogući način snimanja. Mala osetljivost najčešće ručno pravljenih emulzija, kao i nepostojanje rasvete mučili su fotografe dugo godina i ograničavali njihov rad dnevnim svetlom. Čak su pravljeni posebni držači za snimanje portreta u studijskim uslovima koji su ograničavali pokrete, što naravno nije bilo moguće kod dece, pa su ona na većini fotografija iz tog vremena neostro snimljena. Razvoj fotoosetljivih emulzija i svetlosno jaki objektiv pružili su fotografima mogućnost fotografisanja kraćim ekspozicijama i pod relativno lošim svetlosnim uslovima. Čuvene su fotografije političara koje je za vreme sastanaka snimio Erih Salomon fotoaparatom Ermanox, koji je doduše koristio staklene ploče, ali je imao, za to vreme, izuzetno svetlosno jak objektiv.

KRATKE EKSPOZICIJE

Snimanje kratkim ekspozicijama daje mogućnost tzv. zamrzavanja pokreta, koje je dodatno zanimljivo u području ultrakratkih ekspozicija. Uz pomoć njih možemo snimiti stvari (momente) koje ne vidimo golim okom: izgled kapljice koja udara o tvrdu površinu, metak koji prolazi kroz predmet... Izuzetno je zanimljivo videti vodu zaustavljenu u pokretu. Pritiskom na okidač fotoaparatus uradili smo veoma važan čin, odredili smo magičan trenutak jer je u tom delu vremena zadržan motiv na snimku. Da li smo odabrali najbolji ugao snimanja i ono što nam je važno pokazalo se snimak – nakon razvijanja filma ili odmah posle snimanja na displeju digitalnih fotoaparatusa.

VIŠESTRUKA EKSPOZICIJE

Ukoliko ima smisla i tehničkih mogućnosti, magičan trenutak možemo ponoviti više puta na istom kadru i tada govorimo o višestrukoj ekspoziciji. Da li će ponovljena magija dati bolji ili lošiji rezultat zavisi samo od nas.

U prošlosti su dvostruka ili višestruka ekspozicija bile skoro isključivo vezane za grešku pri snimanju jer su na većini fotoaparatusa transport filma i zatezanje okidača bili odvojeni. Veoma je zanimljivo bilo korišćenje višestruke ekspozicije za proučavanje kre-

tanja, pa postoji puno snimaka s ovom tematikom nastalih krajem 19. i početkom 20. veka. Razvojem tehnike skoro svi fotoaparatus dobili su vezane mehanizme zatvarača i premotavanja filma, pa je mogućnost slučajnog dupliranja snimka eliminisana.

Višestruka ekspozicija se u praksi postiže višestrukim osvetljavanjem filma – ponovnim zatezanjem i okidanjem mehanizma zatvarača ili uključivanjem i isključivanjem svetla koje osvetljava objekat. Najčešće se na ovaj način snima upotrebom dugmeta za višestruko ekspoziranje kojim se ova opcija aktivira. Drugi način manje je komforan jer zahteva postavku i kontrolu u mraku, skoro neophodnu upotrebu stativa, ali ima i neke svoje dodatne mogućnosti. Ukoliko koristimo dosvetljavanje, onda se mogu napraviti i snimci koje je teško ili nemoguće uraditi drugačije. Tako se, na primer, pećine snimaju isključivo uz upotrebu dodatne rasvete, najčešće blica, koji ima ograničenu snagu. Ali, ukoliko upotrebimo višestruko osvetljavanje prostora, još uz to i iz različitih pozicija, dobićemo veoma zanimljive rezultate. U ovom slučaju neophodna je upotreba flešmetra jer je izuzetno teško odrediti ispravnu ekspoziciju – broj bleskova. Svetlo blica aktiviranog više puta ne daje onoliko svetla koliko nam se čini i pogotovu kada su veliki prostori u pitanju, treba mnogo puta dosvetljavati da bismo imali ispravnu ekspoziciju. Višestruka ekspozicija daje interesantne rezultate kada se koristi blic s mogućnošću praćenja brzine snimanja uz pomoć motornog zapinjanja okidača fotoaparatusa – dobijeni efekat identičan je snimanju sa strobo blicevima koji na snimcima daju registrovane sekvence kretanja.

Moderni fotoaparatus imaju još jednu mogućnost, a to je sinhronizacija blica s dugim vremenom ekspozicije. Čak postoji mogućnost izbora u kom trenutku će fleš osvetliti snimak: na početku (prva zavesica) ili na kraju ekspoziranja (druga zavesica). Korišćenjem višestrukog ekspoziranja filma mogu se napraviti izuzetno zanimljivi snimci i ograničenja su vezana jedino za našu maštu. Na primer, možemo napraviti snimak grada u suton dok još ima dovoljno

neuhvatljiva brzina

MILAN ŽIVKOVIĆ

Ekspozicija je tačno određena dužina vremena osvetljenja: kroz objektiv je propuštena količina svetla koja deluje na fotoosetljivi sloj i daje onaj stupanj zacrnenja i kontrasta potreban za normalan snimak. Ekspozicija mora biti bar približna izmerenoj jer, u suprotnom, manja količina svetla daje podekspozirane snimke – bez detalja u senkama. Obrnuto – preekspozicija daje snimke gde su detalji u svetlim partijama izgubljeni, a ono što je izgubljeno prilikom snimanja kasnije se ne može nadoknaditi.

Okavalo bi izgledalo suvoparno tehničko objašnjenje verovatno najvažnije stvari za fotografiju – ekspozicije. Fotografije možemo dobiti i ekspoziranjem kroz rupicu (pinhole), a medij koji prihvata sliku odavno nije samo film. Pritiskom na okidač pokreće se složeni satni mehanizam kojim se reguliše trajanje ekspozicije – podiže se ogledalo kod refleksnih fotoaparatusa – i aktivira zatvarač. Svaka od ovih akcija proizvodi određeni zvuk koji je vlasnicima fotoaparatusa dobro poznat – on im priča šta i kako radi. Dužina ekspozicije i pravilan rad zatvarača mogu se i te kako prepoznati i sluhom, pogotovu ako fotoaparatus koristite svakog dana.

Tema ovog broja jeste ekspozicija i sve ono što se u fotografiji može dobiti kontrolom trajanja prolaska svetla kroz optički deo fotoaparatusa na fotoosetljivu površinu – bilo film ili digitalni čip – znači sve tehnike snimanja za koje je karakteristična kontrola ekspozicije, a ne blende kao faktora snimanja. Sigurno ste primetili da na većini fotoaparatusa postoje oznake M-A-S-P (o čemu je pisano u broju 16). Na analognim fotoaparatusima umesto oznake M (manuelna kontrola ekspozicije) postoji kompletna skala ekspozicija – najčešće od 1 do 1.000 s. Ostale oznake su: A – prioritet blende,

2

4

[7] Exit 02, snimak blicem podešenim na strobo mod i ekspozicijom od 1 s

Fotografija: Ivana Brezovac
[8] Ernst Has, Njujork, 1970 Višestruka ekspozicija uz praćenje objekta dala je ovu impresionističku fotografiju grada. Slika je zamučena do granice prepoznatljivosti, što uz postojeći kolorit daje snažan efekat kretanja

[9] Čemernik – rečica Snimanje planinskog potoka dugom ekspozicijom (6 s) najbolji je način da se na fotografiji dočara kretanje vodene mase

Fotografija: Miloš Zdravković

[10] Pećina iznad Vražjih firova na Pešteru Fotoaparata je postavljen na stativ. Fotograf je koristio jedan blic koji je držao u ruci i osvetljavao veliku dvoranu u pećini. Flešmetar je kontrolisao kolega i javljao autoru kada je višestruko bleskanje dalo dovoljno svetla za postavljenu blendu

Fotografija: Zoran Simić

svetla, a zatim sačekati mesec da izade i onda ga na istom snimku pažljivim kadriranjem dodati. Pravilnim ulaganjem filma u fotoaparata mogu se uraditi dvostruke ekspozicije i na celoj rolni.

Zanimljivo je i to da se jedna od najkraćih prirodnih pojava – blesak munje snima fotoaparatom postavljenim na stativ i čekanjem pri kome zatvarač držimo otvorenim da bi munja osvetlila nebo i film.

Višestruko eksponiranje može se korisno upotrebiti i za fotografisanje zgrada i sličnih objekata ako želimo da se na snimku ne vide ljudi. Uz pomoć neutralno sivog filtra i zatvorene blende produžimo vreme potrebno za eksponiranje na, recimo, dve sekunde. Film eksponiramo sa 120 ekspozicija od 1/60 sekunde. Na taj način će na snimku biti registrovani samo nepokretni objekti.

Kod panoramskih fotoaparata, kakav je na primer Horizon (koji se još uvek može jeftino naći na berzama foto-opreme), objektiv je montiran u valjak koji rotira horizontalno i kroz prorez na suprotnoj strani osvetljava film. Ukoliko snimamo objekat koji se kreće u pravcu okretanja, dobićemo efekat duge ekspozicije i izdužene forme. Ovo se događa zbog toga što se objekat nalazi duže vreme ispred objektivu. U obrnutom slučaju objekat će biti skupljen jer se kretao suprotno pravcu rotiranja objektivu. Efektni snimci mogu se napraviti i okretanjem fotoaparata oko ose objektivu za vreme dok se objektiv okreće ili okretanjem i pomeranjem pri snimanju vertikalnih fotografija.

Veliki je broj efekata koji se mogu napraviti kontrolisanim ekspozicijom tokom snimanja. Pomenimo na kraju i efekte koje daje zum objektiv koji tokom eksponiranja pomerimo iz područja širokog ugla do područja teleobjektiva. A ukoliko imate zum objektiv na kome se žižna daljina menja okretanjem prstena, onda umesto klasičnog efekta zumiranja možete napraviti i snimak tako što ćete fotoaparata okrenuti oko prstena za zumiranje tokom ekspozicije.

Jednim dodirnom, stvorite čaroliju.

HP digitalne kamere modernog dizajna sadrže najnoviju HP Real Life tehnologiju uz koju će Vam slikanje biti zabavnije, a Vaše fotografije bolje. Vaše fotografije možete obrađivati, štampati sa lakoćom bez korišćenja računara i deliti sa prijateljima i rođacima putem e-maila. Svaka od ovih kamera odlikuje se izuzetnim performansama i lakoćom korišćenja. Uz kvalitet i brzinu koju nude HP kamere, i Vašu kreativnost, stvaraćete čaroliju na svakom koraku.

HP PHOTOSMART M307

Jednostavno do kvalitetnih fotografija

139 €

(preporučena maloprodajna cena u dinarskoj protivvrednosti bez PDV-a)

- 3.2 MP (2080 x 1544) rezolucija
- 15x zum (3x optički, ekvivalent 35mm: 40-111mm, 5x digitalni)
- 16 MB interne memorije
- SD/MMC slot

HP PHOTOSMART R507

Fotografije visokog kvaliteta Sadrži HP Real Life tehnologije

209 €

(preporučena maloprodajna cena u dinarskoj protivvrednosti bez PDV-a)

- 4.1 MP (2320 x 1744) rezolucija
- 21x zum (3x optički, ekvivalent 35mm: 35-105mm, 7x digitalni)
- 32 MB interne memorije
- SD/MMC slot
- Li-Ion baterija

HP PHOTOSMART R707

Najbolji kvalitet slike u klasi Sadrži HP Real Life tehnologije

259 €

(preporučena maloprodajna cena u dinarskoj protivvrednosti bez PDV-a)

- 5.1 MP (2612 x 1968) rezolucija
- 24x zum (3x optički, ekvivalent 35mm: 39-117mm, 8x digitalni)
- 32 MB interne memorije
- SD/MMC slot
- Li-Ion baterija

Posetite ovlašćenog HP partnera već danas i odaberite jednu od kamera iz vrhunske HP ponude.

POSETITE

KLIKNITE NA

KAKO PROBATI

www.hp.co.yu

za više informacija o HP proizvodima

«Kako kupiti»

za detaljan spisak ovlašćenih HP partnera

HP demo centar

YUBC, Bul. Mihajla Pupina 10a, lok. 27; ponedjeljak-petak od 10h do 18h

hp
invent

KAO I KOD KLASIČNE IZLOŽBE I VIRTUELNA POSTAVKA MOŽE BITI LEPŠA I ZANIMLJIVJA. OVOG PUTA POKAZAĆEMO OZBILJNIJE ALATE I NAPREDNE TEHNIKE ZA IZRADU VAŠEG SAJTA

KORAKDALJE OD SNOVA

U prošlom broju pokazao sam kako je moguće napraviti jednostavnu internet prezentaciju fotografija u svega nekoliko koraka, tj. klikova mišem. Pokazao sam i kako doći do besplatnog prostora na internet serveru i gde se kod nas može besplatno registrovati domen (fonetska adresa) vaše nove veb prezentacije, a za one koji žele .com i .net adrese, gde i kako potražiti najjeftiniji način registriranja u inostranstvu. Kao što se i može očekivati, upotrebom generičkih funkcija za pravljenje internet prezentacije, ugrađenih u programe za obradu slika, nećemo dobiti sajt koji će zadovoljiti fotografe, tj. buduće posetioce sajta s malo višim estetskim očekivanjima, a kamoli one s grafičkim ili umetničkim obrazovanjem. Kao i pri izradi fotografija, i prilikom pravljenja prezentacije na Internetu želimo da naš foto-sajt bude izuzetan, jedinstven, estetski privlačan i individualan, baš kao i naše fotografije. Da bi se tako nešto ostvarilo, potrebno je mnogo znanja i truda, pa i malo dovtljivosti.

Zaista neobičan, izuzetno individualan sajt, baš kao i fotografije koje se na njemu mogu videti jeste Efendi (www.efendi.it/)

ALATKE KOJE ĆE VAM TREBATI

Pre svega, potrebno je naučiti osnove HTML programskog jezika. Hyper Text Markup Language jeste osnovni programski jezik kojim se može napraviti internet prezentacija. On je i najlakši od svih i može se savladati za svega nekoliko dana. Ima vrlo jednostavnu sintaksu tipa: <početak komande> neki sadržaj koji može biti tekst ili slika </kraj komande>. Čak i bez savršenog poznavanja HTML jezika moguće je napraviti internet sajt koristeći neki od mnogih WYSIWYG programa (What You See Is What You Get), poznatijih kao grafički HTML editori. To su programi koji omogućavaju da se pomoću miša i grafičkog interfejsa vizuelno sastavljaju HTML stranice, a program samostalno stvara HTML programski kod koji je ekvivalentan onome što smo u njemu grafički stvorili. Ovakvih programa ima mnogo, ali su se neki pokazali kao bolji od ostalih, na primer: Macromedia DreamWeaver, Adobe GoLive, Microsoft FrontPage. Bilo bi nerežno očekivati od bilo kog novinskog članka da vas nauči da koristite neki od ovih programa, ali kod nas ima dosta prevedenih priručnika za njih, a i svi oni dolaze s elektronskim uputstvima za korišćenje (help files), te ako znate engleski jezik, neće vam biti problem da savladate neki od pomenutih programa.

Takvim korisnicima preporučio bih da pronađu besplatan uzorak HTML stranice (template) koji im se sviđa, ili da ga kupe, a zatim prilagode svojim potrebama menjajući samo tekst, grafiku i slike, što je relativno jednostavno. Dugačka lista uzoraka stranica, na prodaju i onih besplatnih, može se naći ukucavanjem adrese: <http://directory.google.com/Top/Computers/Graphics/Web/Templates/>. Ako imate vremena, pogledajte i

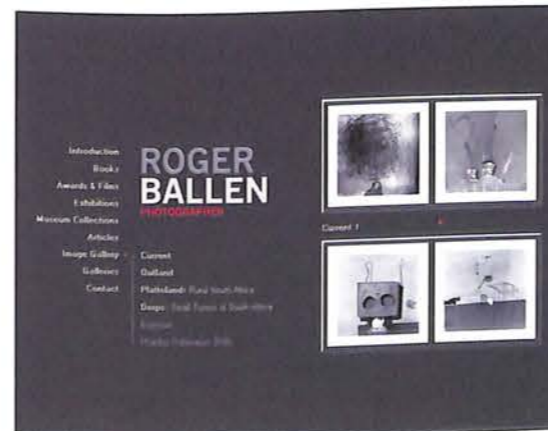
Naš rumunski kolega odlučio se za veoma jednostavan ali elegantan HTML sajt koji uspešno ističe teksture u njegovim fotografijama: Razvan Jigorea (www.jigorea.com)

ove sajtove: www.templatesbox.com i www.templatemonster.com. Takođe, postoje mnogi hosting provajderi koji kao deo svoje standardne usluge nude gotove uzorke sajtova koji se lako mogu grafički promeniti onlajn, tj. radeći direktno na provajderovom serveru. Takvi provajderi su: Yahoo!GeoCities (<http://geocities.yahoo.com/>), Free ProHosting (<http://free.prohosting.com/>), Free Web Site Hosting (www.50megs.com), Dot Easy (www.doteasy.com i www.freesitedesigner.com) itd. Negativna strana ovog pristupa jeste ta što će se svi vaši fajlovi nalaziti kod hosting provajdera, a vi nećete imati kopiju na svom kompjuteru. Ako ikada poželite da svoj sajt premetite kod nekog drugog provajdera, moraćete

da ga napravite iz početka. Mnogi besplatne usluge hostovanja i korišćenja onlajn alatki za lako građenje sajta uslovljavaju obavezom da držite njihove reklame na svojim stranicama. Kada sam pomenuo da pored veštine i truda treba biti i dovtljiv, mislio sam konkretno na mogućnost skidanja celokupnog sajta, nekog koji vam se izuzetno sviđa, stvaranja lokalne kopije na vašem disku, a zatim pristupanju promena sajta po vašim željama i potrebama. Po mom mišljenju, nije sramota učiti od boljih i koristiti njihova iskustva da biste stvorili svoju verziju idealnog sajta, ali, naravno, SAMO ako taj novi sajt neće biti potpuna kopija originala. Morate uneti dovoljno svoje lične kreativnosti u promene da ne biste stvorili plagijat. Kako se to radi? Pa, mislim da vam Endi Vorhol (Andy Worhol) može biti dobar učitelj... U svakom slučaju, ima više nego dosta programa koji će vam omogućiti da stvorite lokalnu kopiju celokupnog sajta s Interneta. Evo nekih od njih: WebStripper (www.webstripper.net), HTTrack (www.httrack.com), Web Dumper (www.maxprog.com), WebCopier (www.maximumsoft.com), SuperBot (www.soft32.com) itd... Izaberite onaj koji vam najviše odgovara i koristite ga pažljivo.

NAPREDNE ALATKE I PROGRAMI

Oni vičniji kompjuterima, i estetski zahtevniji, neće se dugo zadovoljiti samo programskim jezikom HTML, jer on može da stvori samo statičke internet stranice. Na sreću, na raspolaganju su im i kompleksniji programski jezici: DHTML, JavaScript, CGI i drugi, kojima možemo kreirati interaktivne grafičke elemente na veb stranicama, dugmiće koji reaguju na pokrete i klikove mišem, najrazličitije animacije, specijalne efekte, raznorazne onlajn formulare i druge vrste interakcija u okviru vaših stranica na prezentaciji.

Veoma interesantan i originalan fotograf koji za svoj sajt ekstenzivno koristi DHTML i JavaScript: Roger Ballen: www.rogerballen.com

Jedan od programa za stvaranje animacija i interaktivnosti na internet prezentacijama, koji zaista vredi naučiti, jeste Makromedijin "Flash". Ovaj program već godinama ubrzano stiće popu-

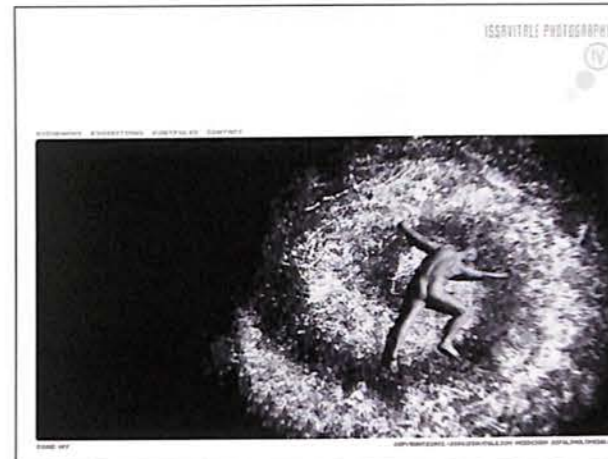

Foto-sajt kreiran isključivo u Flashu: Sandra Vitaljić (www.issavitale.com/main.html)

larnost među kreatorima prezentacija zbog mogućnosti jednostavnog stvaranja veoma kompleksnih animacija, čak celokupnih interaktivnih interfejsa, a sve to u okviru veoma malih fajlova, manjih od HTML-a, koji se brzo učitavaju preko relativno sporih internet veza. "Flash" to postiže tako što koristi vektorske matematičke formule za opis svih grafičkih elemenata na ekranu i tako stvara mnogo manje fajlove na disku od pikselne (bitmap) grafike. Nažalost, "Flash" je izuzetno težak za učenje, jer u sebi sadrži i sopstveni programski jezik za stvaranje interaktivnosti (ActionScripts), te bih ga preporučio samo onima s dovoljno kompjuterskog iskustva.

Za one manje iskusne dobra vest jeste da mnogi grafički HTML editori mogu lako da uvezu (uvuku u HTML stranicu) nezavisne "Flash" animacije ili da stvore jednostavne JavaScript interaktivnosti za dugmad, te će učenje jednog HTML WYSIWYG editora biti sasvim dovoljno za većinu naših čitalaca. Dakle, moguće je na Internetu pronaći nebrojeno mnogo jednostavnih, besplatnih "Flash" animacija koje se lako mogu ubaciti i u vašu prezentaciju i na taj način je grafički obogatiti. Isto je i s JavaScript funkcijama koje se mogu ubaciti u vašu prezentaciju jednostavnim kopiranjem nekoliko redova koda. Na Internetu postoje mnogi sajtovi za JavaScript entuzijaste, na kojima se mogu naći gotovi JavaScript kodovi. Evo samo nekoliko adresa koje možete posetiti: www.javascript.com, www.javafile.com, www.java-scripts.net, www.free-javascripts.com, www.javascriptcity.com, www.javascriptsearch.com, www.freewarejava.com, www.javaarchives.com itd.

PROCES STVARANJA SAJTA

Veoma je lako izgubiti se u celom ovom tehničkom "Mambo-Džambo" žargonu i zaboraviti šta je zaista važno u stvaranju dobre internet prezentacije. Veoma je bitan i redosled u pristupanju izradi sajta. Pre svega, kao i u svim ostalim aktivnostima, mora se pristupiti planiranju celog procesa. Prvo i osnovno pitanje

jeste: kome je namenjen vaš budući sajt – domaćoj, stranoj publici ili samo rođacima i poznanicima? Vrlo je važno i jasno odrediti svrhu sajta koji ćete napraviti – on može biti namenjen promovisanju svih vaših fotografskih radova ili samo jednom segmentu/projektu u okviru vašeg celokupnog stvaralačkog opusa. Sajt možete koristiti samo za sopstvenu promociju, ali i za prodaju svojih fotografija agencijama, ili kolekcionarima. Možda želite da imate sajt samo s fotografijama svog venčanja... Ko kaže da morate imati samo jednu internet

prezentaciju? Čak iako je tačno da je najjeftinije i najpraktičnije održavati samo jednu internet prezentaciju, retko kada ima smisla mešati privatne i komercijalne fotografije na istom sajtu. Vaši odgovori na sva ova pitanja umnogome će odrediti kako ćete napraviti sajt, gde ćete ga postaviti, koje programe ćete morati da koristite, kako će on izgledati i na koje jezike ćete ga prevesti. Što je najvažnije, takođe treba realno sagledati koje delove sajta možete sami uraditi, a za koje će vam biti potrebna tuđa pomoć. Ako već planirate da zatražite tuđu pomoć, pokušajte da što bolje sagledate šta je to što vi prvo treba da pripremite pre nego što angažujete druge.

Nakon ovoga trebalo bi pristupiti izboru fotografija za sajt. Proces biranja fotografija biće vam umnogome olakšan ukoliko imate zadovoljavajuće odgovore na sva prethodna pitanja. Naravno, ne treba pokušati ubaciti što više fotografija na svoj sajt. Treba uvek imati na umu da izbor fotografija neminovno stvara sliku o vama kod posetilaca sajta. Dakle, izbor stilski i tematski raznorodnih fotografija na sajtu stvorice kod posetilaca sliku o vama kao o fotografu koji još uvek ne zna šta hoće i "nije našao sebe", i obrnuto.

Tek nakon izbora fotografija pristupite dizajnu samoga sajta. Kolorit pozadine i drugih elemenata interfejsa vašeg budućeg sajta trebalo bi da ima direktnu korelaciju s fotografijama koje ste izabrali. Ako su fotografije pretežno svetlijih tonova i s puno svetla, bela ili svetla pastelna pozadina može još više da istakne njihov karakter, a ukoliko su vaši radovi uglavnom tamnijih tonova, bolje će se isticati preko tamnije pozadine. Naravno, uvek bi trebalo da dizajnirate elemente interfejsa u tonovima koji su srodni s pozadinom stranice, nikako da previše dreče i odvlače pažnju od fotografija, ali ni da se potpuno izgube i budu slabo uočljivi. Interaktivni delovi interfejsa moraju biti očigledni, tj. intuitivni, ali ne previše nametljivi. U tom smislu, klonite se preterane upotrebe animiranih dugmića i sličnih stvari koje "skaču" po stranicama veb sajta.

ISKUSTVENA STATISTIKA

Postoji neograničen broj rešenja za izgled i organizaciju foto-sajta, baš kao što postoji neograničen broj načina da se nešto fotografiše. Mnoga od ovih rešenja biće manje ili više dobra. Ne postoji univerzalni recept za pravljenje dobrog veb sajta. Ipak, za ovih dvanaestak godina bavljenja Internetom naučio sam nekoliko nepisanih pravila koja bih želeo da vam prenesem.

Većina surfera na Internetu ne provede duže od 10 do 15 minuta "u poseti" nekom sajtu. Imajući ovo u vidu, nije baš logično praviti sajt za koji je potrebno više od sat vremena da se pregleda, zar ne?

Takođe, više od 50 odsto posetilaca nika-da ne uđe na sajt dalje od naslovne stranice (home page). To je zato što su na vaš sajt došli slučajno, tražeći nešto drugo pomoću internet pretraživača kao što su Google i Yahoo, a vaš sajt sadrži reči ili izraze po kojima su pretraživali Internet. Dakle, ako želite da zadržite i ove "slučajne namernike", a oni će činiti većinu dnevnih posetilaca, naslovna stranica sajta mora sadržati nešto "izuzetno", iznenađujuće, nešto što će im sugerisati da vredi odvojiti nekoliko ekstra minuta da se detaljnije pogleda ovaj slučajno pronađeni dragulj. To može biti neka zaista dobra animacija, zanimljiv slajd-šou, ili neka zaista izuzetna, intrigantna fotografija koja će zagolicali njihovu radoznalost.

BITNI ELEMENTI SVAKOG FOTO-SAJTA

Bez obzira na to za koji dizajn se odlučite, vaš sajt biće bolji, tj. potpuniji ukoliko bude sadržao sledeće elemente, što više to bolje. Naravno, ovo su opšta pravila koja ćete možda primeniti na sajt, u zavisnosti od ličnih potreba i namera.

1. Naziv sajta, što može da bude vaše pravo ili umetničko ime (to ne znači da vaše ime mora da bude ispisano fontom veličine 72 pt ili većim).
2. Neku vrstu menija koji će logički, hronološki ili tematski organizovati pregledanje vaših ra-

Elegantan, funkcionalan, a jednostavan sajt koji ima sve potrebne elemente: Vadim Piskarev (www.piskaryov.com)

Zosija Zija (www.zija.net)

dova. Zaista ne postoji nikakvo načelno pravilo kako će meniji i linkovi sajta biti organizovani, to zavisi isključivo od vas, namene sajta, izbora radova koje želite da prikazete i vašeg ukusa. Jedno pravilo ipak važi: nazivi elemenata u meniju treba da budu što kraći, jednoznačni i dovoljno intuitivni da nedvosmisleno nagoveste posetiocu sajta šta se iza njih nalazi.

3. Sajt bi trebalo da omogući zainteresovanima da lako kontaktiraju vas ili vašeg agenta, ako ga imate, i da ta informacija bude lako uočljiva. Dve stvari ipak ne preporučujem, a to je da stavite svoj privatni broj telefona i privatnu adresu. Većina fotografa to rešava tako što postavi link na mejl adresu koju su posebno otvorili samo za tu svrhu ili daje telefonske i poštanske kontakte svojih predstavnika, tj. agenata.

4. Takođe je preporučljivo da na sajtu postavite i kraću biografiju i listu dosadašnjih izložbi, eventualno osvojenih nagrada i pohvala. Gledajte da biografija nikako ne pređe dužinu jedne kucane stranice.

5. Volim da na sajtovima fotografa dobijem i neku dodatnu informaciju o svakoj fotografiji koju gledam – kada i kako je snimljena i, na primer, šta je inspirisalo autora da je napravi (takvom kakva jeste) – što nikako ne znači da treba postavljati informacije o dužini ekspozicija i blendi, jer isključivo zavise od objektivna i filma koji su korišćeni, te kao takve za ostale imaju malu informativnu vrednost.

6. Mnogi sajtovi fotografa imaju i stranicu posvećenu linkovima na sajtove drugih fotografa, udruženja i časopisa s kojima saraduju ili za koje pišu. Po meni, to je jedna lepa i korisna praksa koju treba negovati. Jer, pre svega, ako jedni druge ne pomažemo, zašto bi nas iko drugi promovisao, a kao drugo, i ovo predstavlja vrednu dodatnu informaciju posetiocima jer pokazuje koji su to fotografi koje cenimo i pod čijim uticajem stvaramo. Praktično gledano, što više linkova na druge sajtove imamo i što više drugih sajtova ima link našeg sajta, to će se on bolje kotirati kod velikih internet pretraživača, što direktno utiče na dnevnu posećenost.

A U SLEDEĆEM BROJU...

Pokušao sam da u ovom i prethodnom tekstu prenesem neka svoja višegodišnja iskustva dizajnera internet sajtova i fotografa. Svaki veb

dizajner, baš kao i svaki fotograf, ima sopstveni ukus i sistem vrednosti. Razgovarajte sa što više njih i iskoristite njihova iskustva pre nego što se upustite u ne baš jednostavnu avanturu pravljenja sopstvenog foto-sajta.

I ne zaboravite: samo kvalitet fotografija jeste ono što bilo koji foto-sajt čini izuzetnim i trajno upamćenim. Neka za ilustraciju ove tvrdnje posluže sajtovi ovih izvrsnih fotografa: Jan Saudek (www.saudek.com/); Pavel Miškin (www.bsimple.com/); Andrew Polushkin – sajt mu se nalazi na adresi www.polushkin.ru, ali je upravo u fazi premeštanja – neke od njegovih slika možete pogledati na (www.levallgallery.com/Exhibitions/2003/APolushkin); Andrzej Dragan (www.andrzejdragan.com); Joachim Luetke (www.luetke.com); Livia Geabelea (www.livingfor.com); Cosmin Bumbut (www.bumbutz.com); Emil Schildt (<http://vraahojskole.dk/emil/>); Zosija Zija (www.zija.net).

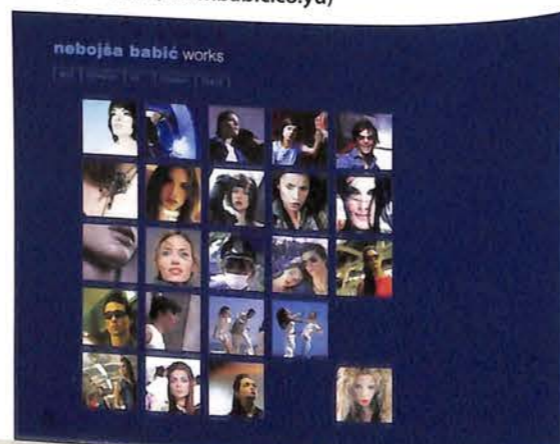

Cosmin Bumbut (www.bumbutz.com)

Svesrdno preporučujem da ih pogledate, jer čak i ako po grafičkom dizajnu nisu ništa posebno, verujem da ćete ih ipak dugo, dugo pamtiti. U sledećem broju detaljnije ću se pozabaviti drugim načinima promovisanja fotografskog stvaralaštva i onlajn prodaji fotografija. Ni jedno ni drugo ne zahteva ekspertske poznavanje rada na računaru, te će, verujem, biti veoma interesantno većini naših čitalaca.

RADOMIR – MAŠA DIKOSAVLJEVIĆ

Nebojša Babić (www.babic.co.yu)

Vaš Prvi
35mm film skener!

FilmScan 2700

2700dpi optička rezolucija
36-bit senzor
USB 1.1 konekcija
Adobe Photoshop Elements 2
Mac i Windows

USKORO U PONUDI!

35mm Film skener
profesionalnih performansi
i izuzetno povoljne cene!

FilmScan 3600

Automatizovano skeniranje
3600dpi optička rezolucija - 36-bit senzor
Fire Wire i USB konekcija
SilverFast AI 6, Adobe Photoshop Elements 2
Hardversko uklanjanje oglebotina i prašine

Direct Link

www.dl.co.yu

011/ 321 51 51, Beograd, Mike Alasa 9

MICROTEK

www.microtek.nl

Zapisi fotografija

KOJI FORMAT IZABRATI – JPEG, TIFF ILI RAW?

OVO JE ČESTA "TRILEMA" VLASNIKA DIGITALNIH FOTOAPARATA, A I ONIH KOJI TO NAMERAVAJU DA POSTANU. PRELAZAK NA DIGITALNO PRIMORAVA NAS DA NAUČIMO VIŠE O ZAPISU FOTOGRAFIJE U RAČUNARU: FORMATIMA, KOMPRESIJI, BOJAMA...

Ne postoji idealan format u digitalnoj fotografiji. Njegov izbor zavisiće od namene fotografije, memorije raspoložive na kartici fotoaparata i snage računara, te raspoloživog vremena i želje fotografa da obrađuje fotografiju na računaru. U tekstu koji sledi objasnimo kako se fotografija pamti u računaru, kao i osnove zapisa boja i kompresije. Zatim, osvrnućemo se na najzastupljenije formate fotografija, a pomenućemo i nove aktere na pozornici formata: JPEG2000 i DNG. Pre nego što se posvetimo formatima u fotografiji, važno je razumeti da postoje dve osnovne vrste formata slike uopšte: vektorski i rasterski (bitmape).

[VEKTORSKI FORMATI]

Vektorski formati jesu oni koji sliku opisuju kao skup objekata uz upotrebu relativno složenog matematičkog jezika. Na primer, ako želite da opišete krug, prirodnije je, kraće i efikasnije zadati ga koordinatama centra i poluprečnikom, nego kao niz piksela. Vektorski formati mogu biti nezavisni "programski jezici" za opis i štampanje slike (recimo PDF, PS, WMF) ili formati vezani za odgovarajući softver za crtanje (CDR – CorelDraw, DWG – AutoCAD i drugi). Evo kako izgleda jedan PS (PostScript) fajl i slika i prikaz koji on daje.

(Ilustracija 1.) Tekst možete otkucati u Notepadu, sačuvati ga kao primer.ps i otvoriti kao sliku. Iako ovaj fajl u memoriji zauzima samo 262 bajta, tj. 262 slova, možete ga štampati u bilo kom formatu i bilo kojoj rezoluciji, bez ikakvog gubitka kvaliteta. Sa druge strane, prilično je jasno da većina fotografija nije opisiva geometrijskim jezikom, te da u fotografiji vektorski formati nisu prirodno rešenje, što znači da se ne koriste.

[RASTERSKI FORMATI]

Ono što je zajedničko rasterskim formatima jeste da sliku pamte kao matricu tačaka (piksela) koje su obojene različitim bojama. Na primer, slika na monitoru računara sastoji se od, recimo, 800 x 600 = 480.000 piksela, dok fotografija od 6 megapiksela (Mp) ima format od 3.000 x 2.000 = 6.000.000 piksela. Sada ćemo objasniti kako se


```
%!PS
% Primer PS fajla
3 setlinewidth
/Times-Roman findfont
35 scalefont setfont
270 200 translate
newpath -65 -10 moveto
(REFOTO) show
1 0.5 scale
0 10 360 {
  newpath gsave
  rotate
  60 60 moveto
  90 90 rlineto
  stroke grestore
} for
showpage
```

Ilustracija 1. Primer vektorskog fajla

Ilustracija 2. Zapis BMP fajla u memoriji

Ilustracija 3. Bitmapa formata 15x15 piksela

takve slike pamte u memoriji računara. Sve boje možemo dobiti mešanjem osnovnih boja. Uzmemo li za osnovne boje crvenu, zelenu i plavu (eng. Red, Green, Blue), dobijamo tzv. RGB prostor boja (eng. Color Space). Još jedan čest izbor osnovnih boja čini trojka: nebesko plava, ciklama i žuta (Cyan, Magenta, Yellow) i to je tzv. CMY prostor boja, a ako im se doda i crna (black), naziva se CMYK. Svaki prostor boja ima svoju primenu (recimo, monitori su RGB uređaji, dok se CMYK prostor koristi u štampi). Ograničimo se sada na RGB format u punom koloru (eng. full color). Svaka od 16 miliona boja* predstavlja se kao mešavina 256 nijansi crvene, 256 nijansi zelene i 256 nijansi plave. Da bi se zapisalo tih 256 nijansi, potreban je jedan bajt

(bajt je osnovna jedinica računarske memorije). Dakle, puna boja svakog piksela predstavljena je sa 3 bajta – po jednom za svaku osnovnu boju. U tabeli možete da vidite neke primere boja. Kako god, ako koristite pun kolor, za fotografiju od 6 Mp treba vam 6x3 = 18 MB memorije, a za sliku formata 800x600 piksela 800x600x3 = 1.440.000 bajta = 1,4 MB. Ovo možete lako proveriti tako što sačuvate fotografiju formata 800x600 u BMP formatu i pogledate veličinu snimljenog fajla. Naravno, neki "inteligentniji" format verovatno bi potrošio manje memorije, što i jeste jedan od razloga za postojanje raznih formata fotografija, o čemu će biti reči u nastavku.

Ilustracija radi, napravio sam "Smajlija" (ilustracija 3) veličine samo 15x15 piksela, a zatim odgovarajući fajl bajt po bajt pročitao specijalnim editorom. Malo sam ga zašarenio i slika levo pokazuje šta taj fajl zapravo sadrži (ilustracija 2). Svako slovo je jedan bajt (0 = 0, y = 255, c = 99, l = 206), a tri bajta predstavljaju jedan piksel. Prva linija je zaglavlje BMP fajla koji sadrži neke važne podatke o slici (format, broj boja...). Fajl ima onoliko bajtova koliko i slova, a to je 15x15x3 = 675, plus 52 bajta u zaglavlju, što je 727 bajtova, tj. skoro kilobajt za tako malu sliku. Kada biste tu sliku odštampali u rezoluciji 300 dpi, bila bi veličine 1,2x1,2 mm!

[KOMPRESIJA FOTOGRAFIJA]

Prema ranije rečenom, za fotografiju od 6 Mp bilo bi potrebno 6x3 = 18 MB memorije. U praksi, na sreću, ne mora da bude tako jer se fotografije mogu kompresovati. S obzirom na gubitak

(R, G, B)	BOJA	NA ENGLSKOM
(0, 0, 0)	crna	Black
(255, 255, 255)	bela	White
(0, 255, 255)	nebesko plava	Cyan
(255, 0, 255)	ljubičasta	Magenta
(255, 255, 0)	žuta	Yellow
(192, 192, 192)	25 % siva	

Zapis boja u RGB prostoru boja

informacija, razlikujemo dve vrste kompresije: kompresiju bez gubitka i kompresiju s gubitkom. Objasnimo ih u kratkim crtama.

Kompresija bez gubitka

Da bismo shvatili kako funkcioniše kompresija bez gubitka, razmotrimo sledeći primer: imamo li neki niz brojeva, recimo 1777734987000005555555555555555580714, možemo ga zapisati kao 17[4]349870[5]5[19]80714.

Jasno je da brojevi u zagradama predstavljaju broj ponavljanja. Ta kompresija utoliko je veća što je veći broj ponavljanja. U fotografiji to je slučaj kada imamo veće površine obojene istom bojom. Naravno, ozbiljni algoritmi kompresovanja (zip, lzw...) koriste mnogo sofisticiranije trikove, ali im je svima zajedničko da se iz kompresovanog oblika može rekonstruisati polazni niz brojeva bez gubitka. Ova vrsta kompresije koristi se kod formata kao što su TIFF i RAW. Step kompresije zavisi od fotografije i kreće se oko 1:2 ili 1:3, tj. kompresovani fajl je 2 do 3 puta manji od originalnog.

Kompresija s gubitkom

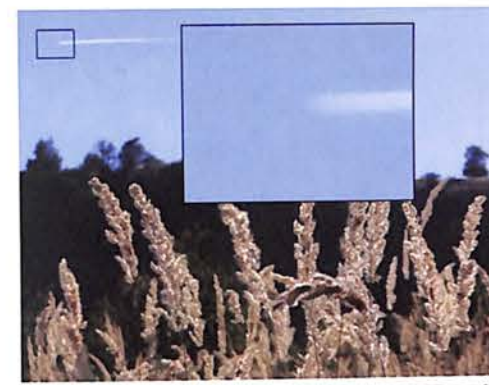
Kompresije ovog tipa imaju zajedničku ideju da koriste neke nedostatke naših čula. Konkretno, ljudske oči više su osetljive na crvenu i zelenu boju nego na plavu, a takođe, više su osetljive na promene jačine boje nego na nijanse. Te činjenice JPG format koristi tako što nepovratno odbacuje one informacije iz fotografije koje će naše oko teško da primeti. Pri tom se bez većih problema postižu stepeni kompresije 1:10 i veći. Slične ideje jesu i u osnovi MPEG formata (za kompresiju filmova), MP3 formata (kompresija muzike) i kod prenosa TV signala. Sada ćemo u kratkim crtama da prikažemo osnovne formate i navedemo njihove osobine i mane.

[FORMAT JPG (JPEG)]

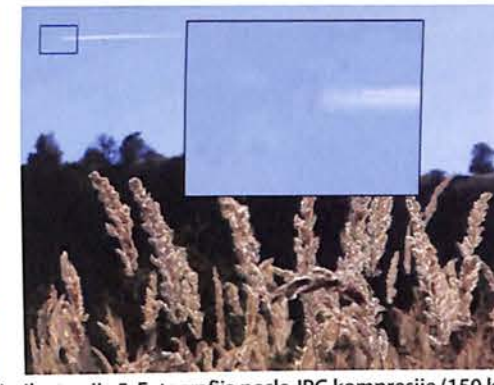
Skraćenica JPEG nastala je od Joint Photographic Experts Group, imena udruženja koje se bavi standardizacijom tog formata. Kako se njime može postići veliki stepen kompresije od preko 1:10, uz mali vidljivi gubitak informacija, ovaj format toliko je popularan da standardno postoji u svim digitalnim fotoaparatom. Prilikom prebacivanja u JPG format slika se prvo deli na blokove od 8x8 piksela, a zatim se unutar tih blokova smanjuje broj boja tzv. diskretnom kosinusnom transformacijom. To je mehanizam u kom dolazi do nepovratnog gubitka onih informacija koje naše oko slabije uočava. Zatim se obavlja dodatno kompresovanje bez gubitka. Zbog tog završnog kompresovanja nema smisla dalje kompresovati sam JPG fajl (recimo Winzipom).

Step kompresije, odnosno količina izgubljenih informacija, može da se bira, pri čemu veća kompresija znači manji fajl, ali i lošiji kvalitet. Na digitalnim fotoaparatom obično postoji bar tri nivoa JPG kompresije, dok u Photoshopu postoji 12 nivoa kvaliteta.

Na slikama je prikazan detalj fotografije pre (ilu-

Ilustracija 4. Fotografija pre kompresije (TIFF 7,4 MB)

Ilustracija 5. Fotografija posle JPG kompresije (150 kB)

Oblasti primene:

- za prenos i arhiviranje fotografija kada se želi uštedeti na memoriji, uz relativno mali gubitak kvaliteta,
- za prikazivanje fotografija na Internetu.

[FORMAT JPEG2000]

Ovo je relativno nov format koji radi na sličnim principima kao i JPG, ali donosi mnoga unapređenja od kojih ga neka približavaju TIFF formatu. Navedimo neka: mogućnost kompresije bez gubitka, bolja kompresija uz manje gubitke u odnosu na klasični JPG, podržava četrdesetostobitnu boju (2 bajta po osnovnoj boji, tj. kanalu), smanjena akumulacija gubitka pri višestrukom čuvanju fajla itd. Ipak, ovaj format još uvek je loše podržan i po mišljenju mnogih njegova budućnost tek dolazi (o ovom formatu detaljno smo pisali u broju 18 iz 2003. godine).

[FORMAT TIFF]

Skraćenica potiče od Tagged Image File Format. Korisnik prilikom zapisa fajla može da odabere da li želi kompresiju bez gubitka (zip ili lzw, pri čemu je bolje odabrati ovo drugo) ili ne želi kompresiju uopšte. U proseku, veličina fajla kompresijom se smanjuje 2 do 3 puta. Ovo je gotovo savršen rasterski format. Ako na vašem fotoaparatu imate samo JPG format, preporučujem da odabrane fotografije iz originalnog JPG formata odmah prebacite u TIFF i tako arhivirate. Takođe, dobro je da obrađene RAW fotografije arhivirate u TIFF formatu jer on zauzima manje memorije, ali zadržite i originalni RAW fajl.

Prednosti TIFF formata:

- opcionalna kompresija bez gubitka;
- veoma dobro podržan standardni format za digitalnu fotografiju;

Ilustracija 6. Razlika između originalne fotografije (ilustracija 4) i JPG kompresovane visokim kvalitetom

Ilustracija 7. Razlika između originalne fotografije (ilustracija 4) i JPG kompresovane lošim kvalitetom (ilustracija 5)

- može da nosi razne druge informacije (lejere, prostore boja, kalibracije uređaja...);
- podržava više od 16 miliona boja (tj. više od 3 bajta boje po pikselu).

Nedostaci TIFF formata:

- nije podržan u veb pretraživačima,
- upotreba nekih dodatnih opcija (recimo zip i lzw kompresije) može dovesti do nekompatibilnosti.

Oblasti primene:

- za kvalitetno arhiviranje fotografija kada memorija nije problem;
- za fotografije velikog kontrasta (recimo strana crno-belog skeniranog teksta formata A4 za uzima oko 300 kB u JPG formatu pri najvećoj kompresiji, a samo oko 80 kB u kompresovanom TIFF formatu, pri čemu je TIFF daleko kvalitetniji).

[FORMAT RAW]

Ovo je uobičajeni naziv za digitalni negativ digitalnih fotoaparata. Ovaj format koristi kompresiju bez gubitka. Ime ovog formata nije skraćenica, već na engleskom znači sirov, neobrađen. Firma Nikon svoj sirovi format naziva NEF, Olympus ORF... Dakle, RAW format nije jedan jedini, već zavisi od proizvođača fotoaparata, iako je u suštini identičan.

Samo bolji modeli kompaktnih digitalnih fotoaparata i digitalni SLR fotoaparati podržavaju RAW format, dok svi ostali podržavaju JPG format.*** Ako je fotoaparat podešen na JPG format, tada se na sliku koju zabeleži senzor fotoaparata primenjuje više transformacija (videti dijagram) od kojih svaka predstavlja izvestan nepovratni gubitak. Ako je fotoaparat podešen na RAW, on zapisuje u fajl čistu informaciju sa senzora zajedno s trenutnim parametrima fotoaparata. Prilikom manipulacije RAW fajlom na kompjuteru korisnik može da podesi parametre balansa belog, oštine, kontrasta i druge i na taj način dobije mnogo bolji rezultat od onog s JPG opcijom. Pored RAW konvertera (softvera za čitanje i manipulaciju tim formatom) koji proizvođači isporučuju uz fotoaparat, popularni su i opštenamenski konverteri: Adobe Photoshop CS, Phase One C1 i drugi.

Prednosti RAW formata:

- nema gubitka informacija unutar fotoaparata;
- kompresija bez gubitka;
- boja od 12 bita po kanalu (36 bita, tj. 4 i po bajta po pikselu) u odnosu na 8 bita kod JPG formata. Ovo može biti značajno za izvlačenje detalja iz preeksponiranih ili podeksponiranih oblasti.

Nedostaci RAW formata:

- za manipulaciju glomaznim RAW fajlovima potreban je jak i skup hardver (računar, čitači...);
- vreme potrebno za obradu fotografija (obrada velikog broja RAW fotografija i na jakom računaru može da se pretvori u noćnu moru);
- razlikuje se od proizvođača do proizvođača. Ako želite da iz vaših fotografija izvučete maksimum, koristite RAW format. Ako želite instant fotografije, koristite JPG - one će neretko dati jednako dobru odštampanu fotografiju. Uvek

sačuvajte originalni RAW fajl vrednih fotografija, a obradenu fotografiju u TIFF formatu.

[FORMAT DNG]

Firma Adobe skoro je razvila DNG format (Digital NeGative) koji predstavlja format za arhiviranje RAW fotografija. Ovaj format zadržava sve informacije RAW fajla, ali je za razliku od njega nezavisan od proizvođača fotoaparata. Adobe obezbeđuje i besplatan softver koji pretvara RAW fajl ma kog fotoaparata u DNG format.

[FORMAT GIF]

Skraćenica GIF nastala je od Graphics Interchange Format. To je rasterski format koji karakterišu samo 256 podržanih boja. Najčešće se koristi za prikaz slika na Internetu (loga, banera, ikonica...) koje sadrže mali broj boja i velike površine obojene istom bojom, kao što je ilustracija 2. Ako želite da vaše fotografije izložite na Internet, uvek ih prebacite u JPG format, nikad u GIF. Takođe, postoji i animirani GIF format (eng. animated GIF) koji služi za prikaz animacija lošijeg kvaliteta ili banera koji menjaju svoj sadržaj na veb strani.

Prednosti GIF formata:

- široko podržan Internet standard;
- podržana providnost fotografije (eng. transparency) i jednostavne animacije.

Mane GIF formata:

- samo 256 boja (nije podesan za fotografije).

[FORMAT BMP]

Ime je dobio od engleske reči BitMaP. Ovo je format operativnog sistema Microsoft Windows s maksimalno 16 miliona boja, koji ne podržava kompresiju, pa su zato fajlovi veoma veliki. Ima lošu podršku na Internetu, kao i podršku drugih operativnih sistema. Iz navedenih razloga **treba ga izbegavati** i eventualno koristiti samo za pozadine (wallpapers) u Windowsu.

Fotografija u TIFF formatu (10 MB)

[FORMAT EPS]

Format EPS, u suštini, predstavlja PostScript s određenim proširenjima kao što je mogućnost kompresije i pretežno se koristi kod pripreme za štampu.

[FORMAT PSD]

Skraćenica PSD nastala je od Photoshop Document i označava osnovni format ovog programa za obradu slika. Naravno da ovaj format može da sačuva sve ono čime se u Photoshopu može raditi, a to su: slojevi (korektivni, tekstualni i za efekte), putanje, alfa i spot kanali, kolorni profili, pomoćne linije... Takođe, jedini je format koji može da sačuva sve postojeće modove fotografija (Bitmap, Grayscale, Duotone, Indexed Color, RGB, CMYK, Lab i Multichannel). Ovaj format nema kompresiju, ali se zato izuzetno brzo čuva i učitava, što je važno prilikom obrade slika.

[FORMAT PDF]

Skraćenica PDF potiče od Portable Document Format. Ovaj format razvila je firma Adobe. Preuzeo je mnoge dobre elemente veoma dobrog EPS formata, a doneo je i mnogo novina, od kojih su posebno značajne kompresija bez gubitka i dobra podrška za rasterske slike. (Najčešće se koristi kod pripreme fotografija i fajlova za štampu.)

Prednosti:

- dobra podrška za rasterske slike,
- odlična Internet podrška.

Nedostaci:

- mali broj editora za izvorni PDF format.

SRBAN VUKMIROVIĆ

* $256 \times 256 \times 256 = 28 \times 28 \times 28 = 224 = 16.777.216$
 ** Na Blending Difference primenio sam invert, a zatim Equalize
 *** Čudno je i šteta što se proizvođači fotoaparata nisu dogovorili za jedinstven format

Fotografija u GIF formatu (1,2 MB)

Učite kroz
druženje

Strani jezici Kursevi računara Specijalizovani kursevi

Osnovni i poslovni

- Engleski
- Nemački
- Italijanski
- Španski
- Francuski

Osnovni i poslovni

- Windows XP
- Microsoft Word
- Microsoft Excel
- Internet Explorer
- Auto Cad
- 3D Studio Max
- Microsoft Access
- PhotoShop
- CorelDraw

Medunarodni menadžment

- Poslovno pravo
- Majstori trgovine
- Ugostiteljstvo i turizam
- Antistres kursevi
- Engleski za prodavce, bankarske službenike, ...

**U centru grada
Klimatizovan prostor
Besplatno osveženje za polaznike**

SPECIJALNA PONUDA
kursevi grafičkog dizajna i obrade fotografija

Obrazovni centar za računare i strane jezike

ProcessorSchool
C E N T E R

tel/fax: 011.3284.591; 3284.592; 2623.337 Carice Milice br.1, 11000 Beograd
www.proceschool.com

Nastanak fotografije

FOTOGRAFIJA ILI PISANJE SVETLOM NIJE NASTALA SLUČAJNO, NITI JU JE OTKRIO SAMO JEDAN ČOVEK. ONA JE REZULTAT VEKOVNIH ISTRAŽIVANJA I EKSPERIMENTISANJA, KAKO NAUČNIKA, TAKO I UMETNIKA

Koliko je stara umetnost, toliko je stara i čovekova težnja da verno podražava prirodni tokom istorije slikarstva umetnici su se služili različitim spravama i tehnikama kako bi što vernije prikazali svet koji ih okružuje. Najstarije takvo sredstvo, kamera opskura (camera obscura – mračna komora), smatra se pretečom fotoaparata. Zapise o njoj ostavili su renesansni umetnici poput Leonarda da Vincija (Leonardo da Vinci) i Albrehta Direra (Albrecht Dürer). Italijanski naučnik Đovani Batista dela Porta (Giovanni Battista della Porta) u knjizi "Magiae naturalis" (1558) dao je prvi detaljan opis kamere opskure kao odličnog sredstva za proučavanje perspektive, uz uputstvo za njeno korišćenje. Sve do 17. veka kamera opskura bila je soba s malim kružnim otvorom na zidu. Svetlost koja je dolazila od osvetljenih spoljnih predmeta prolazila je kroz otvor i na suprotnom zidu stvarala njihove slike. U 17. veku postala je prenosiva kutija od drveta sa sočivom na prednjoj strani. Unutra, na suprotnoj strani od sočiva nalazilo se matirano staklo ili papir na kome se ocrta stvaran, umanjen i izvrnut lik predmeta koji je ispred kamere. Kamera opskura imala je široku upotrebu u slikarstvu pejzaža, veduta grada, među holandskim slikarima i italijanskim vedutistima.

Prvi eksperimenti s fotoaktivnim supstancama javljaju se u 18. veku. Godine 1727. Johan Hajnrih Šulce (Johann Heinrich Schulze) obavljao je ogled sa srebrnim solima, a Karl Vilhem Šele (Carl Wilhelm Scheele) proučavao je osobine srebrno-jodida. U Francuskoj, za vreme vladavina Luja XIV i Luja XV, pojavljuju se nove tehnike u izradi portreta: silueta i fizionotras. Kod tehnike silueta umetnik je portretisao režući slobodnom rukom crni papir, koji bi kasnije lepio na belu pozadinu. Za razliku od silueta, fizionotras je bio grafički uređaj. Izumeo ga je Žil Luj Kretjen (Gilles Louis Chretien) 1754. godine i bio je sastavljen od zglobno spojenih poluga u obliku

paralelograma. Pomerajući kraj jedne poluge, Kretjen bi njenim vrhom pratio obrise i detalje lika portretisanog, dok bi na drugoj strani vrh graverskog noža urezivao identičan crtež u metalnu ploču, koja se posle koristila kao matrica za umnožavanje portreta. Fizionotras je posedovao dve osobine koje će kasnije postati neke od kara-

Louis-Jacques-Mandé Daguerre, daguerotipija, "Pogled na Luvr s leve obale Sene", 1839, Nacionalni muzej tehnike, C.N.A.M., Pariz

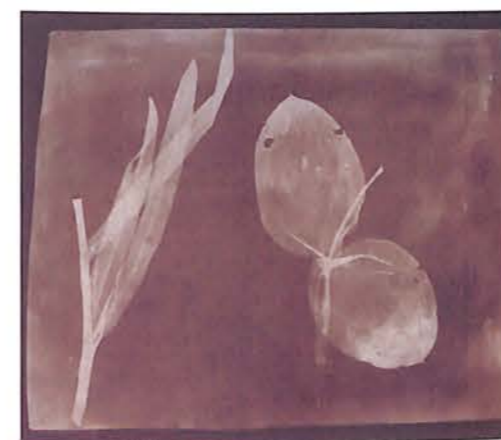
teristika fotografije, a to su dokumentarni karakter i mogućnost umnožavanja. Industrijska revolucija u 19. veku unela je velike promene u društvo, kulturu i nauku. Britanski naučnik Vilijem Hajd Volaston (William Hyde Wollaston) 1806. godine pronalazi kameru lucidu (camera lucida – svetla komora). Kamera lucida bila je lakša od kamere opskure i uglavnom se koristila u topografiji i slikanju arhitekture. Prve ogledke koji će dovesti do nastanka fotografije sproveo je dvadesetih godina 19. veka Nisefor Nijeps (Nicéphore Niépce), bivši nastavnik i vojnik, zajedno s bratom Klodom (Claude). Nijeps je eksperimentisao sa jednom vrstom finog judejskog bitumena rastvorenog u lavandinom ulju. Ovim rastvorom premazivao je staklenu ili

metalnu ploču i eksponirao je u kameri opskuri. Ekspozicije su bile veoma duge. Trajale su osam do deset sati. Godine 1826. Nijeps je načinio prvu sliku koja se smatra fotografijom – "Pogled kroz prozor na Le gras, San Lu d'Varen". Godinu dana kasnije, svoj pronalazak, ili heliografiju, kako ju je nazivao, predstavio je naučnicima i istraživačima u Londonu.

U isto vreme kada je Nijeps radio na heliografiji, scenograf Luj Žak Mande Dager (Louis-Jacques-Mandé Daguerre) dolazi na sličnu ideju. Doznajući za Nijepsovo otkriće, Dager stupa u kontakt s njim i 1829. godine sklapa ugovor o međusobnoj saradnji na usavršavanju heliografije. Nakon Nijepsove smrti 1835. godine, Dager nastavlja s istraživanjima. Uvodi nove materijale i hemijske supstance kao što su posrebrene ploče koje premazuje kalijum-jodidom, daleko osetljivijim na svetlost nego judejski bitumen koji je koristio Nijeps. Nakon eksponiranja u kameri opskuri ploče su se rastvarale u živinnoj pari. Tako dobijenu sliku Dager je nazvao dagerotipija. Dok je Nijeps svoju prvu fotografiju eksponirao osam sati, Dageru je bilo potrebno svega deset minuta. Tokom 1838. godine, radi prezentovanja dagerotipije široj javnosti, Luj Dager stupa u kontakt s mnogim istaknutim naučnicima. Fizičar i član Donjeg doma Parlamenta Fransoa Arago (Francois Arago) najviše je doprineo da Dagerov pronalazak dobije i službeno priznanje. Devetnaestog avgusta 1839. godine Arago predstavlja fotografiju na zajedničkoj sednici Akademije nauka i Akademije lepih umetnosti. Ovaj datum uzima se za zvanični datum nastanka fotografije. Tom prilikom Arago je naglasio da fotografija kao novo tehničko dostignuće treba da bude u službi umetnosti i nauke. Godinu dana kasnije, u Beču, Jozef Maks Pecval (Jozef Max Petzval) konstruisao je i nov objektiv koji je imao 16 puta veću svetlosnu jačinu nego meniskus – sočivo na Dagerovoj kameri opskuri i time skratio vreme ekspozicije. Dagerotipija je doživela veliki uspeh širom

Evrope i sveta. Dagerov zastupnik Fransoa Guro (Francois Gouraud) predstavio je postupak dobijanja dagerotipije američkoj javnosti 1839. godine. Autor jedne od najstarijih dagerotipija na američkom tlu "Pogled na zgradu Visoke škole u Filadelfiji" bio je Džozef Sakston (Joseph Saxton). Dagerotipija je snimljena tokom oktobra 1839. godine.

Gotovo istovremeno kada Dager predstavlja dagerotipiju pariskoj javnosti, naučnik Vilijem Henri Foks Talbot (William Henry Fox Talbot) obavestava Kraljevsko društvo u Londonu o svom pronalasku – fotogeničnim crtežima. Za razliku od Dagera koji je kao podlogu koristio metalnu ploču, Talbot je upotrebljavao papir koji je potapao u rastvor kuhinjske soli, sušio i ponovo ga potapao u rastvor srebrno-nitrata. U početku je na tako pripremljen papir otiskivao

William Henry Fox Talbot, fotografski crtež, "Listovi orhideje", 1839, John Paul Getty muzej, Malibu

lišće ili delove čipki. Ubrzo počinje da koristi ovo otkriće kako bi zabeležio sliku u kameri opskuri. Ekspozicijom pripremljenog papira u kameri opskuri, dobio je negativ, a prosvetljavanjem negativa na drugi senzibilisani papir – pozitiv. Godine 1841. Talbot je svoj pronalazak zaštitio patentom i dao mu naziv talbotipija ili kalotipija. Nazive negativ, pozitiv i fotografija, koji se i danas koriste, osmislio je astronom i fizičar Džon Vilijam Heršel (John William Herschel) u želji da objasni Talbotov postupak dobijanja slike.

Prednost talbotipije u odnosu na dagerotipiju bila je u tome što je za podlogu imala papir, a ne metalnu ploču. Dok je dagerotipija bila unikat, talbotipija, zahvaljujući pozitiv–negativ procesu, mogla se umnožavati u neograničenom broju primeraka. Dagerotipija je bila vidljiva samo pod izvesnim uglom u odnosu na svetlost, a zbog preterane osetljivosti, trebalo ju je čuvati ili pod staklom ili u posebno dizajniranim ulošcima. Međutim, talbotipija nije naišla na tako široku primenu kao dagerotipija jer je bila zaštićena patentom, što je donekle onemogućilo njeno dalje usavršavanje.

Fotografija je rođena s Nijepsom, a s Dagerom i Talbotom krenula je u osvajanje sveta. U prvim

Nicéphore Niépce, heliografija (savremeni print pojačanog kontrasta) "Pogled kroz prozor na Le Gras", 1826–1827, Univerzitet Teksasa, Ostin

decenijama svoga nastanka, zahvaljujući dokumentarnoj prirodi, korišćena je za snimanje predela, arhitekture, naučnih otkrića i portreta.

LUJ ŽAK MANDE DAGER (1787 – 1851)

Dager nije bio naučnik, već pozorišni scenograf i slikar. Rođen je nedaleko od Pariza, u Korneju na Seni, u porodici sitne buržoazije. U Korneju stiče prva znanja o crtanju perspektive kod jednog nepoznatog arhitekta. Sa sedamnaest godina odlazi u Pariz. Prvo radi u ateljeu slikara pozorišnog dekora Degotija, a zatim odlazi kod Pervoa, scenografa i tada čuvenog slikara panorama. S Pervoom je uradio veliki broj panorama i scenografija za pozorišta. Pre otkrića dagerotipije njegov najveći izum bila je diorama, iluzionistička predstava. Sačinjavale su je panoramske slike veličine preko 20 m, kružno izložene u namenski napravljenoj zgradi. Kako bi što vernije prikazao motive iz prirode, Dager se služio kamerom opskuram. Nakon što je Vlada Francuske otkupila patent dagerotipije, Dager je napisao priručnik pod nazivom "Istorija i opis postupaka dagerotipije i diorame". Priručnik je doživio veliki uspeh širom Evrope i Amerike i doprineo širenju fotografije. Iako je Dager uradio veliki broj dagerotipija, do danas se sačuvalo svega petnaestak, među kojima su: "Pogled na Luvr s leve obale Sene, Fosili i školjke", "Pogled na Bulevar Temple, snimci u ateljeu."

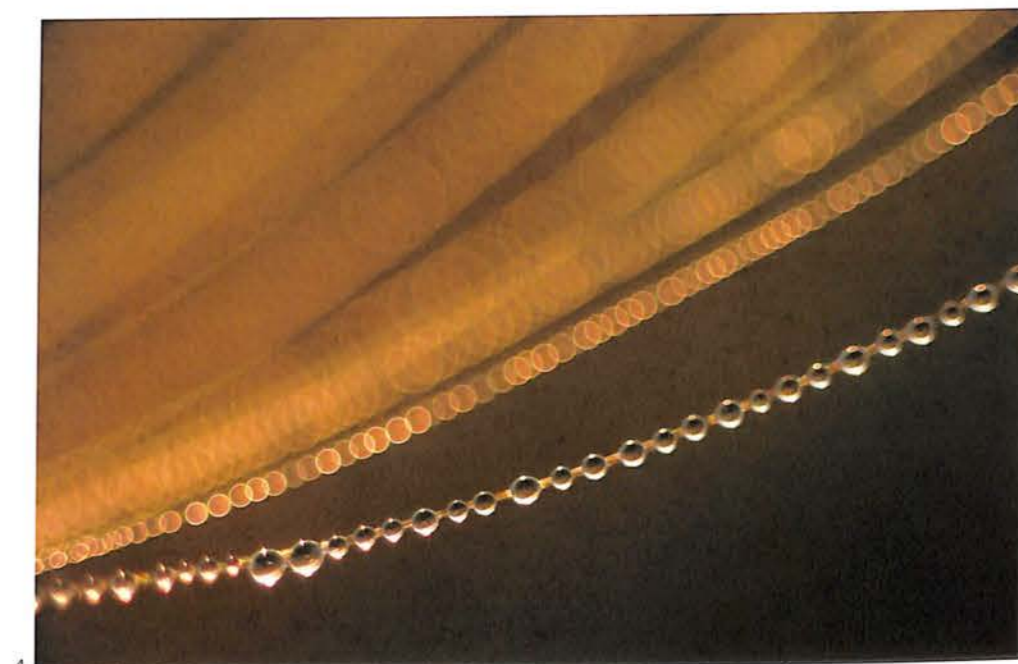
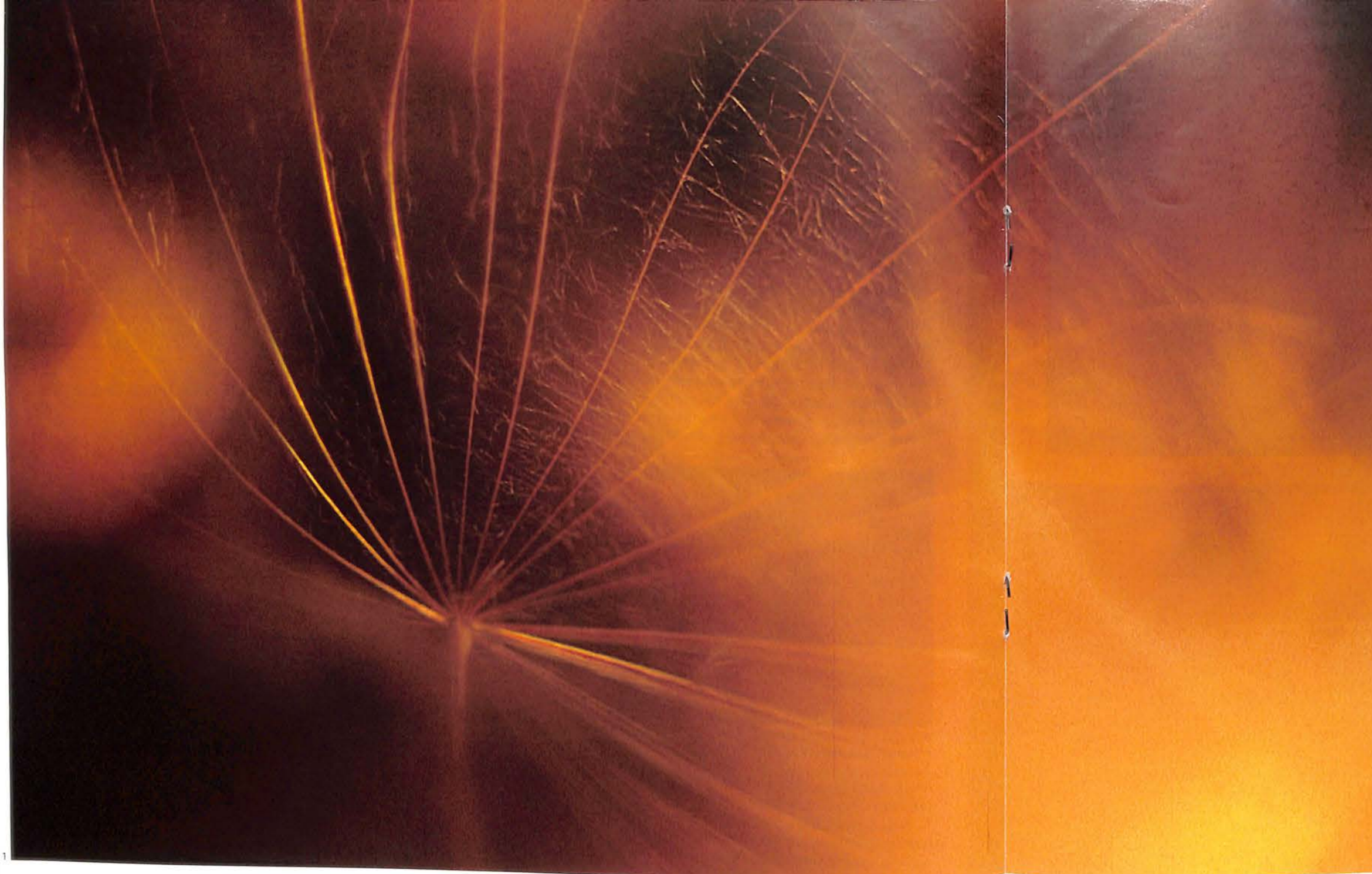
VILIJAM HENRI FOKS TALBOT (1800 – 1877)

Za razliku od Dagera, Henri Foks Talbot potekao je iz engleske plemićke porodice. Školovao se u Kembridžu. Bavio se proučavanjem klasičnih starina, biologije, botanike, matematike, hemije i fizike. Bio je član Donjeg doma Parlamenta i Kraljevskog društva u Londonu. Tokom 1833. godine boravio je u Italiji gde je u okolini jezera Komo crtao predele uz pomoć kamere opskure. Tada je počeo da se ozbiljnije bavi pitanjem kako slike iz prirode učiniti trajnim. Po povratku u Englesku, Talbot je započeo eksperimente. Svoj izum predstavio je putem nekoliko knjiga. Prva knjiga pod nazivom "Olovka prirode" ujedno je i prva knjiga na svetu ilustrovanog fotografijama. Sastojala se od šest svezaka s ukupno 24 talbotipije i detaljnim opisom postupka njihovog nastanka. Prva sveska pojavila se 1844. godine, a poslednja, šesta, 1846. Najznačajnije talbotipije koje se nalaze u knjizi jesu: "Otvorena vrata, Scena iz biblioteke, Merdevine. Pored ove knjige Talbot je objavio "Sunčane slike iz Škotske", 1845. godine, sa 23 originalne talbotipije i još dva rada: "Primena talbotipije u hijeroglifima" i "Godišnjak španskih umetnika", koja predstavlja prvu knjigu u kojoj je upotrebljena fotografija zarad prikazivanja umetničkih dela. Danas je sačuvano preko 600 njegovih talbotipija različitih žanrova: predeli, snimci Londona i Pariza i portreti.

JELENA MATIĆ

Louis-Jacques-Mandé Daguerre, dagerotipija "Fosili i školjke", 1839, Nacionalni muzej tehnike C.N.A.M., Pariz

Suptilnost detalja

MILAN RADIŠIĆ

MILAN RADIŠIĆ PRONAŠAO JE SEBE U FOTOGRAFISANJU PRIRODE POD SPECIFIČNIM SVETLOSNIH USLOVIMA, U OBLASTI KOJU DRUGI NISU OTKRILI ILI JEDNOSTAVNO NISU IMALI SNAGE DA SE U NJOJ SNAĐU. PODRUČJE MINIMALNOG SVETLA NAIZGLED JE NEPRIMETNO, A U ISTO VREME PREPUNO MISTIČNE ATMOSFERE I TRAGOVA KRETANJA

[1] Kozja brada, 2002
Fotografija je nastala kasno popodne, neposredno pre zalaska sunca u samoj unutrašnjosti kugle cveta, uz pomoć kompleta međuprstenova od 68 mm. Nikon F4, Mikro Nikkor 105 mm, Fuji Velvia, stativ Gitzo

[2] Mraz na staklu, 2003
Na prostoru od nekoliko milimetara nalazimo bezbroj fotogeničnih oblika. Odsjaj s prozora dao je fotografiji artistsku notu. Nikon F4, Mikro Nikkor 105 mm, Fuji Velvia, stativ Gitzo

[3] Kovilje, 2000
Na mestima gde kovilje cveta u maju, čitava okolina pretvori se u ogroman zlatni talas. Nikon F4, Nikkor f 2,8/400 mm, Fuji Velvia, vreća s peskom

[4] Biserna paučina, 2002
Rano ujutro, krajem leta, paučina na livadi postaje vidljiva zahvaljujući finoj bisernoj rosi. Nikon F4, Mikro Nikkor 105 mm, Fuji Velvia, stativ Gitzo

Na paučinu nanizane biserne perlice rose odišu mirom i tišinom ranog jutra. Zadržavajući dah kroz okular fotoaparata, Milenko Milan Radišić posmatra scenu. Kao haiku pesnik nepovratno je zaljubljen u minimalizam i neverovatnom lakoćom stvara poetiku atmosfere – jer Milanu trenutak nije dovoljan. On fotoaparatom stvara likovna dela koja traju u oba pravca: dužinom samog stvaralačkog čina i "bezvremenskim" trajanjem gotove fotografije. Posebnim senzibilitetom prenosi nam nežnost dva leptira spojena u simetričnu formu – novo biće kome vreme ne znači ništa jer je posvećeno samo sebi i prirodi. Identično osećanje izaziva i posmatranje dva struka kovilja koji se naizgled bestidno udvaraju jedno drugom u prostoru koji je istovremeno beskrajn i samo njihov. Ponosno rašireni padobran semenke kozje brade fotografisan je unutar loptaste cvasti, ali Milan mu je dao izuzetan značaj kojim ga je odvojio od ostalih. Sugerise nam važan trenutak koji samo što

se nije dogodio – polazak na jedini, veliki i najvažniji let koji će ovo zrno na kraju pretvoriti u ponosnu biljku. Zahvaljujući Milanu, osećamo deo gordosti s kojom maleni vilin konjic skida kapljice rose s tela spremajući se za nov dan. Veličina nije bitna jer on je i najlepši, i najveći, i najponosniji – on je živ. Kretanje vlastelice po plićaku obale snimljeno dugom ekspozicijom konkuriše igri balerine svojom gracioznošću. Bezvremensko je i naizgled kratko trajanje šare mraza na staklu ili jedine preostale pahuljice koja svetli nezemaljskim sjajem u poslednjem trenu svog postojanja. Ili je to možda večnost koje nismo svesni, a deo koji je ostao zarobljen na Milanovoj fotografiji. Poslednji put listić se izdiže iznad vode koja ga povlači, poslednji put crveni plod postoji kao takav. Po neumoljivim zakonima prirode koje smo već pominjali njih očekuju velike promene: plod će dati život koji će hraniti polako nestajanje opalog lista. I tako nam Milan prenosi na sebi svojstven način priču o prirodi. Priču o trenu-

Vilin konjic, 2002
Uvek se sunčaju u zoru da bi se ugrejali i skupili snagu za poletanje. Kako bi ubrzali postupak, nogama odstranjuju rosu. Nikon F4, Mikro Nikkor 105 mm, Fuji Velvia, stativ Gitzo

Viseća igra, 2002
Parenje ovih leptira traje više sati tako da je pored interesantne poze bilo vremena da se dočekaju i povoljni svetlosni uslovi. Nikon F4, Mikro Nikkor 105 mm, Fuji Velvia, stativ Gitzo

[5] Vlastelica, 2001
Nesumnjivo najuspešnija Milanova fotografija. Prva nagrada u Budimpešti u kategoriji ptica, druga nagrada u Ljubljani na evropskom "BirdLife" konkursu, druga nagrada na konkursu "Dani prirode" u Banatskom Brestovcu. Uvrštena među šest najboljih snimaka na svetu u kategoriji ptica na BBC konkursu WPY 2003.

Karakteristična poza vlastelice ovekovečena je u sumrak. Trebalo je i malo sreće da se crveno nebo odslika u vodi. Ekspozicija je bila 1/20 s, čime je dočaran brz pokret ptice. Nikon F4, Nikkor f 4/600 mm +2x konverter, Fuji Provia 400F, stativ Manfrotto

[6] Hip hop, 2002
Sabljarka živi u močvarnim predelima i hrani se tako što kljunom "kosi" po vodi i skuplja sitne račiće i plankton. Nepovoljni svetlosni uslovi su dugu ekspoziciju (4 sekunde) koja je istakla pokret. Kao oslonac, koristio je automobil i vreću s peskom na prozoru. Nikon F4, Nikkor f 4/600 mm, Provia 400F

[7] Physalis alkekengi, 2001
Krajem leta ova biljka počinje da se suši, a plod u obliku crvenog lampiona počinje da nestaje. Kroz mrežastu čauru nazire se pravi plod biljke. Nikon F4, Mikro Nikkor 105 mm, Fuji Velvia, stativ Gitzo

[8] Pahulja, 2002
Kod kristala vode ne postoje dve identične forme, mada im je oblik uvek heksagonalni. Fotografija pahulje velike svega nekoliko milimetara nastala je noću pri uličnoj rasveti, uz ekspoziciju od 8 sekundi. Nikon F4, Mikro Nikkor 105 mm, komplet međuprstenova od 68 mm, Fuji T64, stativ Gitzo

tku u večnosti, i večnosti jednog trenutka. Priču o prožimanju rođenja i smrti koji, neraskidivo vezani suprotnošću, streme jednom cilju – životu. I u tom većitom kretanju stvaraju jedinstvene, fotogenične forme koje Milanu odavno nisu samo inspiracija – postale su njegova potreba.

Punih petnaest godina pre nego što je fotografija postala neodvojivi deo njegovog života Milan Radišić koristio je fotoaparatus samo na letovanju. A onda su se, 11. avgusta 1999. godine, tri planete poredale niz zamišljenu nit, a Zemlja se našla pod potpunim pomračenjem Sunca. Uticaj ovog događaja bio je toliko intenzivan da je Milan Radišić tog dana, kako kaže, zvanično počeo da se bavi fotografijom. Tada je kupio i prvi teleobjektiv i stativ. Sledilo je skoro grozničavo proučavanje literature i studiranje radova velikih majstora fotografije. Naravno, nakon teorije sledilo je praktično proveravanje znanja na terenu kada je teoriju polako dopunjavao dragocenim sopstvenim iskustvima. Veoma važnu podršku i mnogo korisnih saveta dobio je od svog prijatelja, poznatog fotoreportera Martina Candira.

Svojoj novoj pasiji – fotografiji, privukla ga je stvaralačka moć prirode koja je "izrodila" neograničen broj formi, boja i događaja i koje se on trudi da vidi – drugačije od ostalih. Takođe, mnogo mu znači isključenje iz svako-

dnevnih obaveza i uspešno punjenje neophodnom energijom u jedinstvenom druženju s prirodom. Užasnutošću, Milan ubrzo shvata veliku istinu – da u prirodi sve funkcioniše po scenariju i nepisanim zakonima usavršanim i proverenim tokom miliona godina. Tako i on sam nalazi svoje mesto i piše scenario po kojem radi: rano u zoru ili noću. Retko kada fotografiše nešto po danu iz veoma jednostavnih razloga: zora daje najblaže tonove i najlepše svetlo. Takođe, okićena je kapljicama rose, čipkama izmaglice i cvrkutom tek probuđenih ptica koje kreću u potragu za hranom. A posle ovakve fotografske i duhovne seanse Milan uspeva da stigne i na posao. A kada fotografiše noću, prvo se naoružava strpljenjem, pa onda krene na snimanje jer koristi samo svetlo preostalo na nebu, a s neophodnim

8

[9] Bulka, 2002
Detalj cveta snimljen u zoru. Veliki otvor blende uslovio je minimalnu dubinsku oštrinu od svega par milimetara koja ističe kapi rose. Nikon F4, Mikro Nikkor 105 mm, Fuji Velvia, stativ Gitzo

ekspozicijama od po sat ili dva ono je i te kako potrebno. Ipak, i dalje istrajava u tome da snima uz minimalno svetlo tragajući prvenstveno za formom i kompozicijom. U tako teškim svetlosnim uslovima, koristeći neobične okolnosti posmatrane iz posebne, skoro uvek sopstvene perspektive, Milan Radišić ulaže veliki napor i prirodu prikazuje onakvom kakva jeste – naturalnom. Ne menja okolnosti, boje, ni sadržaj – bilo filtrima ili intervencijama u računaru.

Trenutno je oduševljeni fotograf esejista fasciniran mogućnošću pričanja bez upotrebe reči. Na isti način reaguje na ponovo probuđeni duh prezentacije putem dijaporame koji je omogućen razvojem digitalne tehnologije. Kompleksno razmišljanje prilikom fotografisanja i kreiranje ovako složenih prezentacija rezultiralo je nastankom multimedijalnog rada "Magic Earth" (Magična zemlja) i veoma zapaženog učešća na dva najveća evropska festivala na temu prirode: Lunen u Nemačkoj i Ede u Holandiji. Fotografije koristeći Nikon foto-opremu ali, kako sam kaže, to radi jedino iz potrebe da ima pouzdanu "mašinu". Inače, fotoaparatus posmatra kao crnu kutiju koja drži objektiv na fiksnoj udaljenosti od filma koji pomera konstantnim razmakom. Trenutno puno radi i panoramskim fotoaparatom Haselblad X-panom. Zaljubljenik je u putovanja, ali smatra da za dobru fotografiju nije neophodno otići na drugi kraj sveta, pa najčešće svoja dela stvara u okolini Budimpešte i njenoj užoj okolini. Član je "NaturArt" foto-saveza – jednog od najboljih u Mađarskoj (2000. bio je proglašen za najbolji u Evropi) – u kome se član postaje jedino po preporuci ostalih članova.

MILAN ŽIVKOVIĆ

BIOGRAFIJA

Milenko Milan Radišić rodio se 1968. godine u Srbobranu. U Novom Sadu učio je elektroniku i grafički dizajn, a od 1991. godine s porodicom živi i radi u Budimpešti. Već 17 godina bavi se grafičkim dizajnom, deset godina osmišljava reklame, pet godina aktivno fotografiše – uglavnom prirodu. Stalno nešto stvara. Trenutno radi na izdavanju foto i lifestyle magazina pod nazivom ZOOM. Dobitnik je mnogih nagrada. Najveći uspeh doživeo je kada se njegova fotografija uvrstila među šest najboljih fotografija na BBC konkursu – u konkurenciji od 22 hiljade fotografija.

PRIREĐIO: IMRE SZABÓ

OLYMPUS C5500 SPORT ZOOM

Olympus je predstavio nov digitalni fotoaparatus od pet miliona piksela – model C5500 Sport Zoom – koji pored automatike ima mogućnost ručnog podešavanja kao i ostali modeli iz C-serije. Nov TruePic procesor razvijen u ovoj fabrici znatno poboljšava kvalitet digitalnog zapisa i smanjuje šum. Ima zum objektiv F 2,8–4,8/38–190 mm (ekv. formatu od 35 mm) koji omogućava snimanja već od 2 cm, kao i veliki LC ekran od 2 inča. Fotografije snima na xD Picture Card u TIFF i JPEG kvalitetima, a video-zapise beleži u QuickTime Motion JPEG formatu. U radnjama se očekuje u maju, po ceni, u Americi, od 342 američka dolara (oko 260 evra).

OLYMPUS C-7070

Najnoviji model iz ove fabricke jeste C-7070, digitalni fotoaparatus sa čipom od 7,1 miliona piksela, koji po izgledu nalikuje refleksnim digitalnim fotoaparatusima, ali nema izmenljive objektivne, već je u njega ugrađen zum objektiv 27–110 mm (ekv. formatu od 35 mm). Pored ugrađenog blica ima i papučicu s vrućim kontaktom za dodatni blic, LC ekran od 1,8 inča koji se može okretati, a fotografije beleži na xD-Picture Card, MicroDrive ili CompactFlash I i II memorijske kartice u RAW, TIFF i JPEG formatima. Napaja se iz ponovo punjive litijum-jonske baterije s kojom se isporučuje po ceni od 525 evra.

NAJBRŽA DIGITALNA LEĐA

Eyelike eMotion 22 jesu nova digitalna leđa za profesionalne srednjeformatne fotoaparatus izrađena u Jenoptiku u Jeni.

Razvojni tim Jenoptik Laser Optik Systeme ovih dana objavio je vest o ujedinjenju s poznatim švajcarskim proizvođačem studijske fototehnike Sinar. Gužva na štandovima ovih firmi na Fotokini ukazuje na ispravnost ove odluke i na to da će se iz te saradnje verovatno uskoro izroditi ovako brza digitalna leđa i za veliki format. Razvijena su pre svega za one profesionalne fotografe kojima je brzina presudna. Moguće je snimanje jedne fotografije u sekundi, odnosno do 50 fotografija od 22 miliona

piksela u minuti. Na samim leđima nalazi se i displej od 2,2 inča, a radi s litijum-jonskom baterijom koja omogućuje 2,5 sata neprekidnog rada. U njega je ugrađen i hard-disk za 140 fotografija u punoj rezoluciji 5.344 x 4.008 piksela, a ima i slot za CompactFlash kartice. Na računar (najmanje Pentium IV s minimum 1GB rama ili Mac G5) povezuje se pomoću FireWire protokola preko kabla od 10 m, s kojom se isporučuje. Uz njega je razvijen

i specijalni softver "Eyelike capture basic", čija je nova verzija takođe predstavljena na Fotokini. Na štandu nisu hteli da nam govore o cenama, ali mi smo saznali da je ona oko 18.000 evra. Internet adresa za dodatne informacije jeste: www.eyelike.com.

ISPRAVKA IZ BROJA 26

U rubrici noviteti u broju 26 objavljena je netačna informacija da se u jednom beogradskom studiju od nedavno koristi Sony HD CineAlta F900 kamera – prvi put na našim prostorima. Naime, firma MagicBoxMultimedia iz Novog Sada, koristi

dve Sony HD kamere još od 2002. godine, od kada je i započeto prisustvo kompanije Sony u ovoj oblasti kod nas. Od pre tri meseca poseduju i već pomenutu HD CineAlta F900. Ovom prilikom izvinjavamo se čitaocima na pogrešnoj informaciji.

SIGMA OBJEKTIVI ZA KONICAMINOLTU

Poznati proizvođač objektivna najvio je ovih dana proizvodnju četiri objektivna iz serije DC namenjenih, pre svega, vlasnicima refleksnih digitalnih fotoaparata s bajonetom za KonicaMinoltu. To su f 2,8/18–55 mm EX DC, f 3,5–5,6/18–50 mm DC, zatim f 3,5–5,6/18–125 mm DC i f 4,0–5,6/55–200 mm DC. Svi ovi objektivni znatno su lakši od sličnih za refleksne fotoaparatus formata od 35 mm jer pokrivaju samo površinu digitalnog senzora, a cena im je takođe znatno povoljnija od originalnih objektivna sličnih karakteristika.

GOSSEN DIGIPRO F

Najnoviji svetlomer nemačkog Gossena namenjen je, kako onima koji fotografišu digitalno, tako i tradicionalnim fotografima koji snimaju analognim fotoaparatusima. Zahvaljujući pokretnoj mernoj glavi, izmerene vrednosti upadnog ili odbojnog svetla, kao i svetla blica, mogu se lako

očitati na velikom digitalnom LC ekranu. Svetlomer je veoma malih dimenzija (56 x 150 x 19 mm) i mase od samo 100 grama. Koristi jednu AA bateriju od 1,5 V. Preporučena cena proizvođača je 300 evra, a dodatne informacije mogu se pronaći na adresi: www.gossen-photo.de.

MOBILNI TELEFONI VISOKE REZOLUCIJE

Samo nekoliko meseci posle pojave prvog mobilnog telefona s ugrađenim modulom fotoaparata od 3,2 miliona piksela, Samsung je opet prvi na svetu predstavio telefon Samsung SCH S250 s fotoaparatus od 5 miliona piksela, koji je razvijen u saradnji s japanskim proizvođačem fotoaparata Asahi Pentax. Proizvođač tvrdi da se na CCD čip ovog telefona mogu snimiti fotografije koje ni po čemu ne zaostaju za fotografijama snimljenim digitalnim fotoaparatusom. U telefon je ugrađen i blic, a prilikom fotografisanja, kao i kasnijeg pregledanja, tu je TFD-LCD (Thin Film Diode-Liquid Crystal Display) koji prikazuje 16 miliona boja. Fotografije se mogu snimati od 10 cm do beskonačnog, a najkraća ekspozicija je 1/1.000 s. U uređaju je interna memorija od 96 MB, a isporučivaće se zajedno s eksternom SD-MMC karticom od 32 MB. Ista

VODOOTPORNA KONICAMINOLTA

KonicaMinolta DG-5W jeste digitalni fotoaparatus sa čipom od četiri miliona piksela, zum objektivom f 2,0–5,0/28–78 mm (ekv. formatu od 35 mm) smeštenim u voodootporno kućište s kojom se može zaroniti do 1,5 m dubine, a podrazumeva se da se zahvaljujući njemu ovaj fotoaparatus može koristiti na kiši i u velikoj prašini. U ovaj fotoaparatus nije ugrađen optički vizir, nego se slika može kontrolisati samo na velikom LC ekranu dijagonale dva inča. U prodaji bi trebalo da se pojavi u martu i to samo na japanskom tržištu, po ceni od oko 80.000 jena, što je oko 590 evra.

KONICAMINOLTA DIMAGE Z20 I Z5

Već na samom početku godine KonicaMinolta kreće u ekspanziju i skoro svakodnevno najavljuje nove proizvode. Tako su ovih dana predstavljena dva nova modela iz serije Z. Dimage Z5 sličan je svom prethodniku Z3. Ima čip od pet miliona piksela i zum objektiv 12 puta, samo mu je LC ekran veći od modela Dimage Z3. Manji i jeftiniji "brat" jeste model Dimage Z20, takođe digitalni fotoaparatus od pet miliona piksela, s optičkim zumom 8 puta, bez papučice za eksterni blic i bez Anti-Shake sistema za fotografisanje u lošim svetlosnim uslovima. Predviđa se da će Z5 koštati oko 430 evra, a Z20 biće jeftiniji.

PENTAX OPTIOWP

Pentax je proizveo mali digitalni fotoaparatus sa čipom od pet miliona piksela s kojom se može zaroniti i snimati pod vodom do dubine od 1,5 m. Ovaj fotoaparatus biće predstavljen na PMA sajmu, a zanimljiv je po tome što je opremljen specijalnim softverom za vraćanje slučajno izbrisanih fotografija, video ili audio zapisa i to sve do momenta sledećeg zapisivanja u memoriju. Kućište je debljine svega 22 mm, a makrosnimanja mogu se obavljati već sa 1 cm razdaljine. U radnjama bi trebalo da se pojavi u aprilu, a cena još nije poznata.

KODAK EASYSHARE ONE

Najnoviji fotoaparatus iz Kodaka jeste model WiFi EasyShare

One sa senzorom od četiri miliona piksela, internom memorijom od 259 MB, Schneider-Kreuznach Variogon zum objektivom 3 puta, 36–108 mm (ekv. formatu od 35 mm) i velikim pokretnim LC ekranom dijagonale čak tri inča. Ako se u ovaj fotoaparatus stavi za to predviđena SD WiFi kartica, onda se može bežično povezati s Kodak stanicama za štampu, kućnim štampačima ili direktno s Online EasyShare internet galerijom. U prodaji bi trebalo da se pojavi u junu ove godine, a saznali smo samo cenu koja će u Americi iznositi 599 dolara (oko 460 evra), plus 99 dolara za WiFi karticu. Detaljnije informacije mogu se naći na internet adresi: www.kodak.com/go/EasyShare.

NOVE SANDISK SD KARTICE

Najsvežija inovacija poznatog proizvođača fleš-memorija SanDisk predstavljena je ovih dana novinarima, a svoju pravu promociju imaće na predstojećem PMA sajmu. To je, na prvi pogled, obična Secure Digital (SD) memorijska kartica, ali kada se povuku vratanica, ona se otvara i pretvara u fleš-memoriju s direktnim USB2 kontaktima. Tako se kartica priključuje direktno u računar bez dodatnih čitača ili kablova.

CANON POWERSHOT A510

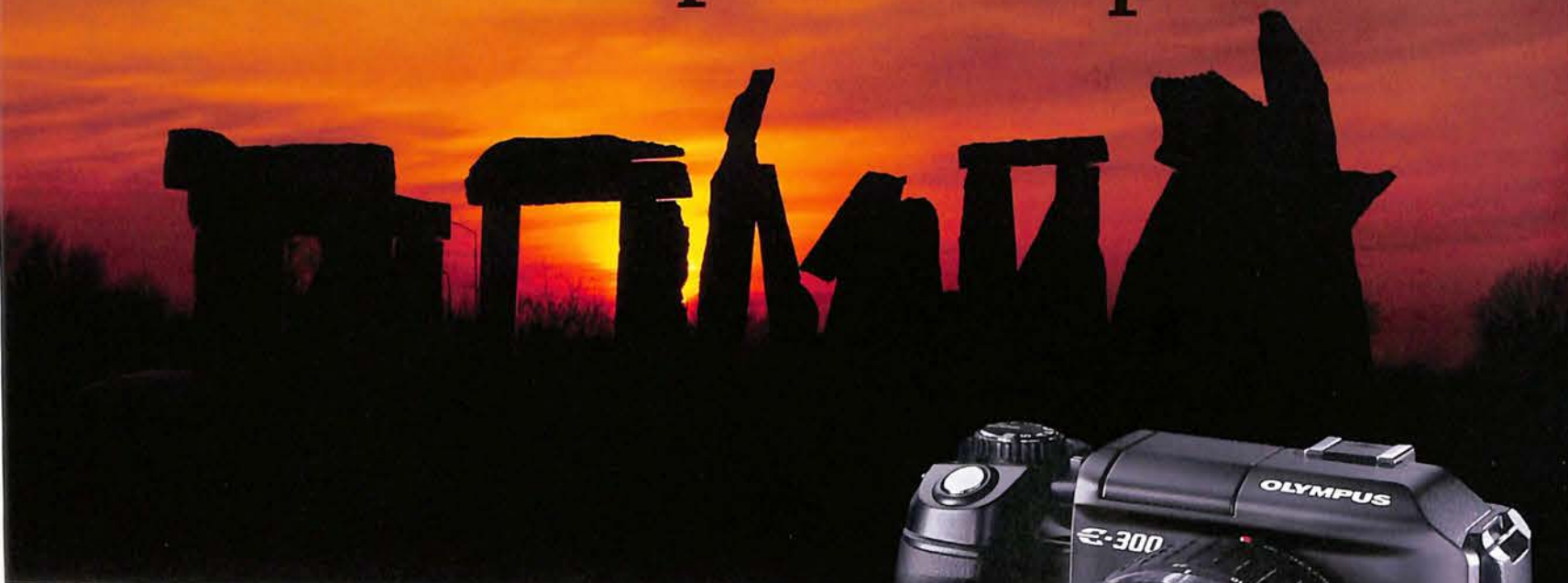
Posle velikog uspeha serije Canon PowerShot i nepune godine od pojavljivanja Canon PowerShot A75, za ovogodišnji PMA sajam u Las Vegasu ovaj

proizvođač predstavio je naslednika pomenutog modela od 3,2 miliona piksela koji je manji i lakši, a ujedno ima jači zum objektiv, f 2,6–5,5 (ekv. formatu od 35 mm 35–140 mm). Umesto dosadašnje četiri AA baterije u ovom fotoaparatusu ima mesta za dve baterije istog tipa, a CF kartica zamenjena je SD karticom. Predstavljen je

i nov dodatni blic koji se aktivira bleskom blica fotoaparata, kao i predleća za makrofotografiju i specijalno kućište za podvodnu fotografiju. Na Internetu smo pronašli da će cena ovog fotoaparata u SAD biti svega 200 američkih dolara. Detaljnije informacije mogu se pronaći na adresi: www.usa.canon.com.

Nova "igračka" za korisnike s plićim džepom

DA BI OSTAO U IGRI S NOVIM ČETVOROTREĆINSKIM SLR SISTEMOM I KOD KORISNIKA S PLIĆIM DŽEPOM I KOD NAPREDNIH AMATERA, NA PROŠLOGODIŠNJOJ FOTOKINI PREDSTAVLJEN JE NOV OLYMPUS E-300 S IZMENLJIVIM OBJEKTIVIMA, EFEKTIVNOM REZOLUCIJOM OD 8 MILIONA PIKSELA I MOGUĆNOŠĆU PODEŠAVANJA VELIKOG BROJA PARAMETARA

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE
Konstrukcija je veoma neuobičajena za SLR fotoaparate jer, umesto pentaprizme, poseduje bočno pokretno ogledalo s "porro" tražilom satavljenim od tri ogledala koja usmeravaju svetlost od objektivna do okulara tražila. Tražilo je manje svetlo nego kod E-1 i imamo osećaj kao da gledamo kroz tunel, najverovatnije zbog same konstrukcije tražila. Zbog ovakve konstrukcije fotoaparat ima ravan gornji profil bez uobičajene grbe. Unutar tražila, s desne bočne strane može se videti i kontrolni displej s osnovnim elementima za fotografisanje.

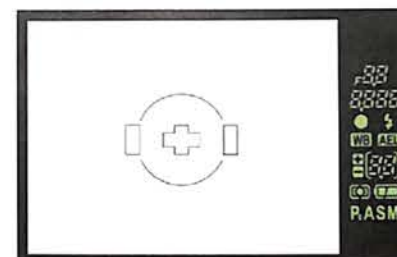
Telo je napravljeno od ABS plastike otporne na udarce i deluje veoma robustno, a gornji deo, gde se

nalazi ugrađeni blic, kao i deo iznad bajoneta, prekriveni su metalnom oblogom. Rukohvat koji je obložen mekanom gumom nešto je manjih dimenzija nego kod ostalih digitalnih SLR fotoaparata, a gumena traka na prednjem delu rukohvata čini ga nekomfortnim kada se fotoaparat drži malo čvršće. Posebno je zanimljiva mogućnost da dugmetu za potvrđivanje funkcija koje se menjaju u meniju (označeno sa "OK") možemo zadati i različite funkcije koje omogućavaju lakši i brži pristup prilikom fotografisanja. Komande su dobro ergonomski raspoređene i omogućavaju promenu najvećeg broja najvažnijih funkcija bez ulaska u meni.

Nema poseban kontrolni displej, koji mi, iskreno, nedostaje, da li zbog navike ili potrebe, ali sve informacije o elementima postavljenim za fotografisanje možemo videti na monitoru na kojem i gledamo rezultate fotografisanja. Monitor koji Olympus naziva "HyperCrystal LCD" (hiperkristalni monitor) ima uobičajene specifikacije kao što su rezolucija i veličina, ali daje nešto kontrastniju sliku i pruža veći vidni ugao od uobičajenog monitora. Na bočnom delu nalaze se vrata iza kojih je prostor za memorijsku karticu. Ako se ona slučajno otvore u trenutku dok traje operacija zapisa na memorijsku karticu, tj. dok signalna crvena lampica gori, iz memorije za privremeni smeštaj (buffer) sve fotografije koje se nisu snimile biće obrisane.

MOGUĆNOSTI

Iako pripada najnižoj klasi digitalnih SLR fotoaparata, Olympus mu nije uskratilo nijednu funkciju kakvu imaju i profesionalni modeli: izbor različitih načina merenja, podešavanje balansa belog u kelvinima i njegova korekcija, mogućnost istovremenog fotografisanja u RAW i JPEG formatima. Jedino po čemu se ovaj fotoaparat ne može pohvaliti jeste mogućnost kontinualnog fotografisanja. Nije toliko u pitanju brzina od 2,5 snimaka u sekundi, jer se i ne očekuje veća za ovu klasu, već mala bafer memorija koja može da primi samo četiri fotografije. Kašnjenje nakon okidanja je neprimetno, a u toku okidanja fotoaparat je prilično miran zahvaljujući manjem i lakšem ogledalu – ne treba zaboraviti da je površina senzora dva puta manja od površine klasičnog formata od 35 mm. Kako je veličina CCD senzora dva puta manja nego kod formata filma od 35 mm, vidni ugao se smanjuje, pa se ekvivalentna žična daljina dobija tako što se pomnoži 2 puta. Na primer, objektiv od 50 mm kod E-sistema ekvivalentan je vidnom uglu koji daje objektiv od 100 mm kod formata od 35 mm.

Displej u tražilu

Nema poseban kontrolni displej, ali se sve informacije mogu videti na monitoru

Pored uobičajenih ekspozicijskih režima rada poseduje i 14 programa sa scenama, koji su namenjeni korisnicima s manjim ili nikakvim fotografskim znanjem. Za svaku izabranu scenu na displeju pojaviće se primer fotografije, a zatim i kratka informacija šta izborom te scene dobijamo. Kod ekspozicijskih režima rada sa scenama broj parametara na koje se može uticati je manji. Kao i model E-1, poseduje originalni sistem za uklanjanje prašine s površine senzora. Uz pomoć Supersonic Wave filtra, koji se nalazi između zavesice i senzora, stvaraju se ultrazvučne vibracije visoke frekvencije koje posle nekoliko sekundi otklanjaju prašinu s površine filtra senzora tako što ona pada na lepljivu podlogu u unutrašnjost fotoaparata. Nakon svakog uključivanja fotoaparata aktivira se čišćenje CCD senzora, koje je moguće aktivirati i preko menija. Ovaj sistem efikasan je isključivo na samoj površini CCD filtra, dok za unutrašnjost oko ogledala i krupnije čestice treba koristiti i ručnu pumpicu.

Za automatsko izostravanje koristi sistem za detekciju faza sa tri autofokusna polja: centralnim – krstastog tipa, koji je osetljiv na horizontalne

i vertikalne detalje na slici, dok su ostala dva linearna i osetljivi su samo na horizontalne detalje. Izbor autofokusnih polja može biti automatski s prioriteta na bliži objekat ili ručno. Pritiskom na dugme za izbor autofokusnog polja i okretanjem točkića za izbor komandi bira se željeno autofokusno polje. Za razliku od modela E-1, izabrano autofokusno polje u tražilu označeno je crvenim kržićima (kao LED dioda) unutar označenih polja na mat staklu. U svetlosnim uslovima gde ne funkcioniše autofokusni sistem, ručnim podizanjem ugrađenog blica koristiće se stroboskopsko osvetljenje (isti sistem koristi i Canon EOS 20D) koje ne predstavlja idealno rešenje. Iako je ograničen na samo tri autofokusna polja, generalno, performanse kao što su brzina i osetljivost na zavidnom su nivou za ovu klasu fotoaparata.

Ugrađeni blic mehanički se podiže za oko 40 mm od gornje ivice objektivna i ima vodeći broj 11, a maksimalna sinhronizacija za rad s blicem je 1/180 s. Moguća je i korekcija snage blica, a s eksternim blicevima i visoka sinhronizacija.

KVALITET FOTOGRAFIJE

Kada se uključi fotoaparat, spreman je za rad nakon dve sekunde – u koje je uključeno i čišćenje senzora. Ugrađeni senzor s efektivnom rezolucijom od osam miliona piksela omogućava fotografisanje u različitim rezolucijama i formatima.

Merni sistem radi veoma dobro, pa tako digitalno ESP merenje na čitavoj površini kadra daje uravnoteženo eksponiranu scenu čak i u težim svetlosnim situacijama kao što je kontrastno. Na raspolaganju je merenje i s naglaskom na centralni deo kadra i spot merenje. Automatski balans beloga daje dobre rezultate, a može se korigovati i ručno postavljati.

Reprodukcija boja je neutralna kada se fotografiše u sRGB profilu, dok su u Adobe RGB profilu boje zasićenije, ali ne previše. Fotografije snimljene objektivima ZUIKO DIGITAL ED 14–45 mm f/3,5–5,6 i ZUIKO DIGITAL ED 40–150 mm f/3,5–4,5 imaju dobru rezoluciju bez vidljive hromatske aberacije.

Nivo šuma slike za osetljivosti ISO 100 i 200 je odličan, za ISO 400 je u prihvatljivim granicama, dok je za osetljivost ISO 800, a pogotovo za ISO 1.600 znatno povećan, pa ih treba izbegavati jer struktura šuma nikako ne liči na strukturu zrna kod filma. Razumljivo je zašto je Olympus za normalno podešavanje osetljivosti odredio raspon od ISO 100 do ISO 400, dok se osetljivosti do ISO 1.600 mogu aktivirati u meniju ako su vam neophodne.

SOFTVER I OPREMLJENOST

Dobro dizajniran Olympus Master softver koji se nedavno isporučuje uz sve Olympus digitalne fotoaparate omogućava transfer snimljenih fotografija, pregledanje, štampanje, organizaciju, spajanje panoramskih snimaka i konverziju RAW formata s mogućnošću korekcije ekspozicije, balansa belog, kontrasta, oštine i zasićenosti boja. Ovaj softver može se dodatno poboljšati kupovinom verzije Olympus Master Plus koja omogućava pravljenje albuma, kontaktnih kopija i narezivanje CD ili DVD medija.

Na izgled sličnog dizajna, dodatno se kupuje Olympus Studio 1.2 koji omogućava promenu većeg broja parametara kod konverzije RAW formata i bolju obradu snimljenih fotografija. Photoshop CS koji ima dopunu (Plug-In) – verziju 2.4 – takođe podržava konverziju RAW formata.

U osnovnom paketu dobijaju se: punjiva Li-ion baterija BLM-1 i punjač BCM-2 – koji puni potpuno praznu bateriju za oko pet sati, kaiš, USB kabl, video-kabl i CD-ROM s Olympus Master CD-ROM. Prodavače se samo telo i u kompletu s objektivom ZUIKO DIGITAL ED 14–45mm f/3,5–5,6 koji pokriva ekvivalentnu žičnu daljinu od 28 do 90 kod formata od 35 mm. Ovaj objektiv solidne je konstrukcije, s metalnim bajonetom i dobrim optičkim karakteristikama, jedino mu nedostaje skala s udaljenostima.

Kada je u pitanju ostala dodatna oprema, i pored toga što je ovaj sistem "mlad" (postoji nešto više

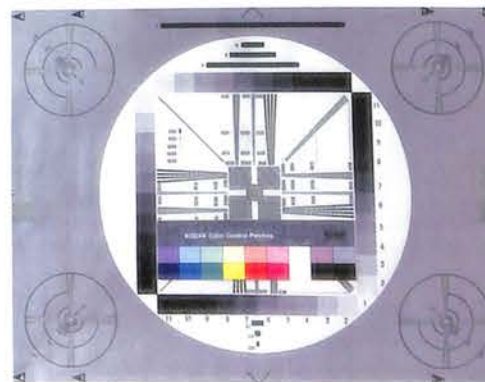
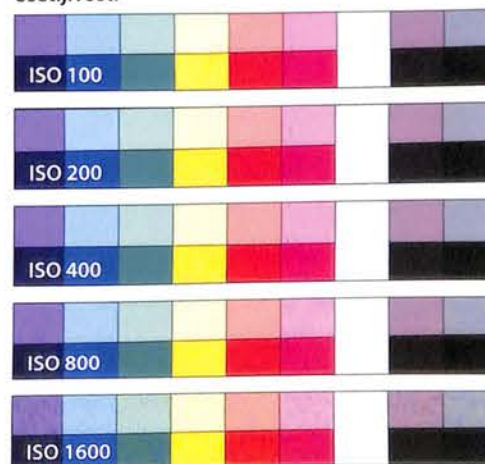
Fotografija snimljena objektivom ZUIKO DIGITAL ED 40–150 mm f/3,5–4,5, ekspozicija 1/160 s, f/6,3, osetljivost ISO 200

od godine dana), Olympus je do sada napravio lepu kolekciju od devet objektivna i jedan koji proizvodi Sigma, nekoliko bliceva i ostale opreme. Specijalno je napravljen i nosač baterija s vertikalnim rukohvatom i okidačem HLD-3 s kojim možete koristiti i žičani daljinski okidač, a na proleće moći će da se kupi i podvodno kućište.

ODNOS CENA/KVALITET

Reč je o fotoaparatu neobične konstrukcije koji daje fotografije odličnog kvaliteta od osam miliona piksela. Nešto je manje robustan nego profesion-

Iseći pokazuju nivo šuma zavisno od postavljene osetljivosti

alniji model E-1, ali nimalo mu nije uskraćen broj funkcija za podešavanje. Ima konkurentnu cenu, a objektiv koji se dobija u kompletu solidnog je kvaliteta. Zasluzuje da se nađe u razmatranju pri kupovini, pogotovo ako nemate dobru kolekciju objektivna drugih proizvođača od koje vam se ne isplati da se oprostite.

BORIS BJELICA

Nosač baterija s vertikalnim rukohvatom i okidačem HLD-3

PLUS

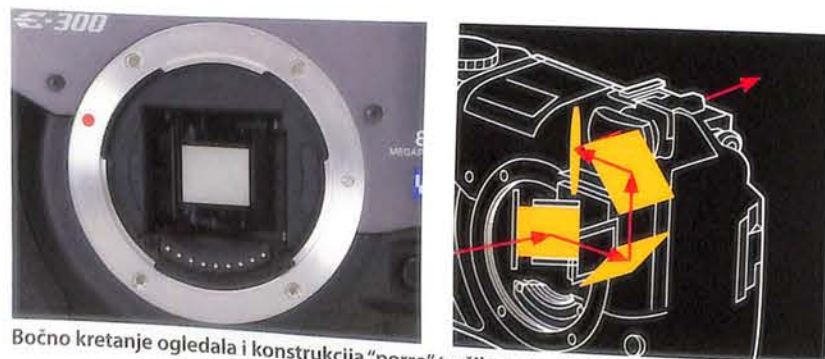
- » rezolucija, kontrast i reprodukcija boja,
- » sistem za čišćenje CCD senzora,
- » različita podešavanja balansa belog,
- » broj funkcija za podešavanje,
- » odnos cena-kvalitet.

MINUS

- « lošije mogućnosti kontinualnog fotografisanja i mala bafer memorija,
- « povećan šum za osetljivosti ISO 800 i 1.600,
- « mogućnost gubitka snimljenih fotografija ako se vrata za memorijsku karticu otvore pre nego što su snimljene,
- « okular nije u osi objektivna.

- [1] Ugrađeni blic podiže se za oko 40 mm od gornje ivice objektivna
- [2] Točnik za izbor ekspozicijskih režima rada i glavni prekidač
- [3] Prostor za bateriju
- [4] Prostor za CompactFlash memorijsku karticu

Bočno kretanje ogledala i konstrukcija "porro" tražila sastavljenog od tri ogledala

TEHNIČKI PODACI

Tip fotoaparata	jednooki refleksi digitalni s izmenljivim objektivima	
Priključak za objektiv	ZUIKO DIGITAL bajonet	
Faktor uvećanja žižne daljine	2 puta	
Senzor		
Tip	Full Frame Transfer CCD 4/3 tipa	
Veličina	17,3 x 13,0 mm	
Ukupan broj piksela	8,89 miliona	
Efektivni broj piksela	8 miliona	
Odnos strana	1,33 (4:3)	
Ostali podaci		
Veličina slike	3.264 x 2.448, 3.200 x 2.400, 2.560 x 1.920, 1.600 x 1.200, 1.280 x 960, 1.024 x 768 i 640 x 480 piksela	
Format u kojem snima	RAW, TIFF, JPEG (EXIF 2.2), RAW + JPEG	
Tražilo	pokriva 94 odsto vidnog polja, korekcija dioptrije - 3 do +1 m ⁻¹	
Monitor	LCD od 1,8 inča (4,6 cm) sa 134.000 piksela	
Autofokus	sistem sa tri AF polja ručno ili automatski biranih (osetljivost od 3 do 17 EV za ISO 100)	
AF osvetljivač	koristi svetlo ugrađenog blica	
Brzina zatvarača	30 s do 1/4.000 s i B (8 min)	
Sinhronizacija blica	1/180 s	
Ekspozicijski režimi rada	P, A, S, M i 14 programa sa scenama	
Merni sistem	digitalno ESP, centralno i spot (2 odsto)	
Osetljivost	ISO 100/200/400 (može biti povećana na ISO 800/ ISO 1.600)	
Korekcija ekspozicije	+/-5 EV s korakom 1/3, 1/2 ili 1 EV	
Auto Bracketing	tri snimka s korakom +/-1/3, 1/2, 2/3, 1 EV	
Balans belog	auto, 8 manualnih opcija, prethodno izmereni i u kelvinima oko GN 11 (ISO 100), pokriva ekvivalentno polje objektivna do 14 mm	
Ugrađeni blic	oko GN 11 (ISO 100), pokriva ekvivalentno polje objektivna do 14 mm	
Korekcija snage blica	+/-2 EV s korakom +/-1/3, 1/2 ili 1 EV	
Samookidač	2/12 sekundi	
Daljinski okidač	bežični (elektronski žičani sa HLD-3)	
Kontrola dubinske oštine	da	
Tip memorijske kartice	CompactFlash tip I i II i MicroDrive	
Veza s računarnom	USB 1.1	
Ostali priključci	video-izlaz, AC adapter	
Napajanje	punjiva Li-jon baterija BLM-1 (1.500 mAh)	
Trajnost baterije (CIPA standard)	500 snimaka	
Dimenzije	146,5 x 85 x 64 mm	
Masa (bez baterija)	580 g	
Cena (sa PDV)	87.680 din. (1.096 evra) s objektivom 14-45 mm	
Informacije	Olympus, Mekenzijska 57 tel 011/ 3404-138 www.olympus.co.yu	
Podaci o brzini		
Vreme spremnosti za rad	2 s	
Brzina kontinualnog fotografisanja	2,5 snimaka u sekundi	
Bafer	4 snimka	
Vreme zapisa na memorijsku karticu ¹ / veličina ²	TIFF	6 s / 23,3 MB
	RAW	4 s / 13,5 MB
	RAW + JPEG SHQ	6 s / 19,6 MB
	JPEG SHQ	3 s / 6,1 MB

¹ korišćena memorijska kartica SanDisk Ultra II od 1GB
² približne vrednosti

AKCIJA
AKCIJA
AKCIJA

IXUS 30
MPi
ZOOM

265.- €

BEOGRAD
TEL: 011/655 100
655 257

you can
Canon

PROFI FOTO official distributor

NOVITETI NA TESTU

Na vrhu piramide

TRI NOVA KOMPAKTNA DIGITALNA FOTOAPARATA OD OSAM MILIONA PIKSELA POKUŠAĆE DA OJAČAJU POZICIJE FIRME KONICAMINOLTA I NIKON U PROIZVODNJI FOTOAPARATA VISOKE KLASSE. KONICAMINOLTA DIMAGE A200 I NIKON COOLPIX 8800 JEDINI U SVOJOJ KLASI IMAJU STABILIZATOR SLIKE, DOK NIKON COOLPIX 8400 IMA NAJVEĆI VIDNI UGAO OBJEKTIVA S EKVALENTNOM ŽIŽNOM DALJINOM OD 24 MM

BORIS BJELICA

KONICAMINOLTA DIMAGE A200

Kao i raniji model DIMAGE A2, novi A200 nudi efektivnu rezoluciju od osam miliona piksela, sedmostruki optički zum objektiv i sistem za stabilizaciju slike.

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE

Telo je delimično redizajnirano, napravljeno od polikarbonata, jednostavnije je za rukovanje, ali izostavljene su neke profesionalne funkcije i podešavanja u odnosu na prethodni model A2. Rukohvat i ležište za palac na zadnjem delu fotoaparata presvučeni su mekanom gumom. Monitor koji je bio pokretan samo po vertikali sada je moguće pomerati i po horizontali, ali je zato elektronsko tražilo s mogućnošću korekcije dioptrije sada nepomično. Nema poseban kontrolni displej, a na gornjem delu nalazi se točičić za jednostavan izbor ekspozicijskih režima rada.

MOGUĆNOSTI

Optički zum objektiv pokriva veoma lep raspon od 28 do 200 mm (ekv. formatu od 35 mm), s potpuno mehaničkim prstenom za zumiranje na kojem su označene ekvivalentne žižne daljine. Za žižnu daljinu od 28 mm objektiv je dobro korigovan na trbušastu distorziju, pa je idealan za fotografisanje arhitekture i pejzaža. Tu je, naravno, i sistem za stabilizaciju slike koju KonicaMinolta već odavno ugrađuje u ovu klasu digitalnih fotoaparata. Nudi mogućnost podešavanja velikog broja parametara koji se nalaze i kod profesionalnih SLR fotoaparata kao što su: izbor između dva kolorna profila sRGB i Adobe RGB ili čak da pored tri različita JPEG i RAW formata možemo istovremeno fotografisati u JPEG i RAW formatima.

KVALITET FOTOGRAFIJE

Fotografije su dobro eksponirane, kod fotografisanja s osetljivostima od ISO 50 do ISO 200 šum slike je ujednačen, za ISO 400 nešto je povećan, dok je za osetljivost ISO 800 koju većina digitalnih fotoaparata u ovoj klasi i nema, znatno je povećan, pa ga koristite samo kada morate. Kao i kod A2, osnovna postavka boje je "Natural", međutim, na ovoj postavci boje deluju malo prigušenije, pa za postizanje prirodnijih boja, bez straha od preterane

adapter AC-11, makro, širokogaoni i telekonverteri, filtri i eksterni blicevi.

zasićenosti, možete koristiti "Vivid" postavku. Naravno, ovo je važno samo pri fotografisanju u JPEG formatu, dok je u RAW formatu moguća naknadna korekcija prilikom konvertovanja. Filmski zapis sa zvukom rezolucije 800x600 (15 sličica u sekundi), 640x480 i 320x240 piksela (30 ili 15 sličica u sekundi) ograničen je na 15 minuta ili kapacitetom memorijske kartice.

SOFTVER I OPREMLJENOST

KonicaMinolta uz svoje digitalne fotoaparate isporučuje DIMAGE Viewer softver koji omogućava pregledanje i organizovanje fotografija, korigovanje osvetljenosti, kontrasta, zasićenosti boja i oštine snimljenih fotografija. Kod ovih intervencija na monitoru računara može se videti više istih fotografija s različitim korekcijama, pa je onda moguće izabrati najbolju. Kada se konvertuje RAW format, otvara se poseban prozor gde se podešavaju kolorni profil, zasićenost, kontrast, korekcija ekspozicije i oštine pre konverzije u neki od standardnih formata. Kao dodatak uz DIMAGE Viewer isporučuje se i drugi CD koji sadrži Ulead VideoStudio 8SE softver kojim možemo montirati filmski zapis snimljen ovim fotoaparatom.

Pored softvera, kao standardna oprema isporučuju se: punjiva Li-jon baterija NP-800, punjač BC-900, USB kabl, video-kabl, kaiš za nošenje, poklopac za objektiv (prečnika 49 mm) i bežični daljinski okidač RC-D1. Ne isporučuje se memorijska kartica, a moja preporuka jeste da kupite memorijsku karticu od najmanje 1GB na koju će stati oko 252 snimka u Fine JPEG kompresiji, 160 u Extra JPEG kompresiji ili 84 u RAW formatu.

Kao dodatna oprema za njega mogu se kupiti: nosač baterija s vertikalnim rukohvatom EBP-100, AC-

ODNOS CENA/KVALITET

Dok Konica Minolta nije imala svoj SLR fotoaparat s izmenljivom optikom, ova klasa kompaktnih digitalnih fotoaparata bila je u samom vrhu njihove ponude, pa je i ona imala neke profesionalne funkcije i podešavanja. Sada kada to nije slučaj, odlučila je da ga malo uprosti i približi sličnim modelima u klasi. On nije izgubio na kvalitetu, ali je jeftiniji od ranijeg modela.

PLUS

- » odličan kvalitet snimljenih fotografija,
- » stabilizator slike,
- » mehanički prsten za zumiranje,
- » ekvivalentna žižna daljina objektivna od 28 mm,
- » isporučuje se sa IC daljinskim okidačem.

MINUS

- « slika na monitoru i u elektronskom tražilu pri ručnom izoštravanju nije dovoljno oštra,
- « sporo izoštravanje kada je objektiv u telepoložaju,
- « boje su malo prigušenije kada je fotoaparat postavljen u osnovnoj postavci "Natural",
- « nema autofokusni osvetlivač.

RUKOVANJE I KONSTRUKCIJA	92%
MOGUĆNOSTI	94%
KVALITET FOTOGRAFIJE	93%
SOFTVER I OPREMLJENOSTI	97%
ODNOS CENA/KVALITET	89%
UKUPNO	93%

NIKON COOLPIX 8800

Iako Nikon ima višegodišnje iskustvo s optičkim stabilizatorom slike, ovo je prvi kompaktni digitalni fotoaparat u koji je on ugrađen. Pored toga, poseduje desetostruki optički zum objektiv i ima efektivnu rezoluciju od osam miliona piksela.

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE

Kao što se može primetiti, dizajn je veoma sličan modelu Coolpix 8700 s telom napravljenim od legure magnezijuma. Nekoliko važnih izmena odnosi se na veće dimenzije, naročito s prednje strane gde se nalazi zum objektiv, rukohvat je deblji i zaobljeniji, presvučen mekanom gumom. Ergonomski je dobro napravljen s rasporedom komandi veoma sličnim prethodnom modelu, jedino na gornjem delu fotoaparata dodan je točičić za direktniji i postavljanje parametara. Na gornjem delu zadržan je kontrolni displej, a na zadnjem se nalazi elektronsko tražilo visoke rezolucije s mogućnošću korekcije dioptrije i monitor pokretan u svim smerovima s odličnim anirefleksnim slojem koji daje jasnu i ostru sliku.

MOGUĆNOSTI

Jedini je u klasi od osam miliona piksela sa desetostrukim zum objektivom koji pokriva žižnu daljinu od 35 do 350 mm (ekv. formatu od 35 mm) i to s optičkim stabilizatorom slike. Objektiv daje fotografije odlične oštine, jedino je svetlosna jačina za telepoložaj od f/5,6 nešto manja. Za izoštravanje koristi pasivni autofokusni sistem sa devet autofokusnih polja koja se mogu birati ručno, a poseduje i autofokusni osvetlivač koji se ne nalazi u glavi blica, već je izdvojen sa strane. Autofokusnom sistemu potrebno je nešto više vremena da bi izoštrio kada je objektiv u maksimalnom telepoložaju. Može se podesiti veliki broj parametara, a posebno je interesantna opcija nazvana BSS (Best Shot Selector – izbor najboljeg snimka) koja bira najbolji snimak po kriterijumima oštine i eksponiranosti. Znači, kada aktivirate jednu od ova dva kriterijuma i snimate nekoliko snimaka, fotoaparat bira najoštriji snimak ili automatski menja različite ekspozicije i bira najuspeliju fotografiju na osnovu zadatog kriterijuma, a potom je snima na memorijsku karticu. Ti kriterijumi mogu biti najmanja preekspozicionost ili podekspozicionost ili uravnoteženost po oba kriterijuma. Na ovaj način štedimo vreme prilikom izbora najbolje snimljene fotografije. Za razliku od ranijih modela poboljšana je i kontrola rada s eksternim blicevima. Kada se koriste Nikon SB800 i SB600 blicevi, moguća je nova i-TTL kontrola rada s praćenjem zuma.

KVALITET FOTOGRAFIJE

Poseđuje čak šest različitih formata za fotografisanje (četiri JPEG, RAW i TIFF). Fotografije snimljene u novom JPEG Extra formatu s kompresijom od 1:2 izuzetnog su kvaliteta i praktično je nemoguće videti razliku u odnosu na nekompresovani TIFF format. Fotografije u RAW formatu možemo konvertovati u neki od poznatih formata koristeći Nikon PictureProject, Nikon Capture 4 i Adobe Photoshop CS koji ima novu RAW verziju dopune (Plug-in) 2.4. Snimljene fotografije dobro su eksponirane, automatski balans beloga dobro

reaguje u različitim svetlosnim situacijama, a postoji i mogućnost podešavanja različitih parametara koji utiču na kvalitet fotografije. Šum slike za osetljivosti do ISO 100 je stabilan, dok se iznad te osetljivosti postepeno počinje povećavati. Filmski zapis sa zvukom za rezoluciju od 640x480 piksela i 30 sličica u sekundi ograničen je na 60 s, dok je za rezoluciju od 320x240 piksela i 15 sličica u sekundi ograničen samo kapacitetom memorijske kartice.

SOFTVER I OPREMLJENOST

Uz fotoaparat isporučuje se PictureProject softver koji je Nikon razvio za svoje digitalne fotoaparate. To je alat s kojim možete konvertovati RAW format, organizovati snimljene fotografije, narezivati CD, pregledati i štampati fotografije. Podaci o snimljenim fotografijama su vidljivi, a pored automatske korekcije efekta crvenih očiju moguće je jednostavno korigovati osvetljenje, kontrast, zasićenost boja i oštrinu snimljenih fotografija. Na istom CD-u nalazi se i kompletna verzija softvera ArcSoft Panorama Maker 3 za spajanje više snimaka u jedan panoramski. Pored već standardne opreme kao što su: punjiva Li-jon baterija EN-EL7, punjač MH-53, USB kabl, video-kabl, kaiš za nošenje i poklopac za objektiv, Nikon isporučuje i bežični daljinski okidač ML-L3 s torbicom koja se može zakačiti na kaiš fotoaparata. Ne isporučuje se simbolična memorijska kartica od 32 MB, a moja preporuka jeste da kupite memorijsku karticu od najmanje 1 GB na koju će stati oko 250 snimaka u Fine JPEG kompresiji, 130 u Extra JPEG kompresiji, 42 u TIFF ili 80 u RAW formatu. Dodatnu opremu za ovaj fotoaparat čine: nosač baterija s vertikalnim rukohvatom MB-CP11, AC-

adapter EH-54, riblje oko konverter, širokogaoni konverter, telekonverter, filtri i eksterni blicevi.

ODNOS CENA/KVALITET

Ovaj fotoaparat u samom je vrhu ponude firme Nikon kada su u pitanju kompaktni digitalni fotoaparati. Ako želite da imate kvalitetan fotoaparat kompaktnih dimenzija s neizmenljivim ultrazum objektivom koji ima stabilizator slike, štampate fotografije većeg formata, imate veću kontrolu nad svim parametrima za fotografisanje, onda ćete morati platiti i nešto višu cenu, približnu nižoj klasi digitalnih SLR fotoaparata.

PLUS

- » odličan kvalitet snimljenih fotografija,
- » 10 puta optički zum i stabilizator slike,
- » odličan automatski balans belog,
- » mogućnost fotografisanja s dugim ekspozicijama do 10 minuta,
- » isporučuje se sa IC daljinskim okidačem.

MINUS

- « maksimalni otvor blende od f/5,6 za telepoložaj objektivna,
- « nema histogram za vreme fotografisanja,
- « vreme spremnosti za rad duže je od očekivanog,
- « poluga za zumiranje nije proporcionalna.

RUKOVANJE I KONSTRUKCIJA	94%
MOGUĆNOSTI	94%
KVALITET FOTOGRAFIJE	93%
SOFTVER I OPREMLJENOSTI	97%
ODNOS CENA/KVALITET	88%
UKUPNO	93%

NIKON COOLPIX 8400

Drugi Nikonov model s efektivnom rezolucijom od osam miliona piksela i jedinstvenim objektivom za kompaktne digitalne fotoaparate koji pokriva vidni ugao ekvivalentne žižne daljine kod formata od 35 mm od čak 24 mm.

KONSTRUKCIJA I RUKOVANJE

Izgled se ne razlikuje puno od prethodnog modela Coolpix 5400. Rukohvat je malo deblji i zaobljeniji i presvučen je mekanom gumom s izmjenjenim položajem karakteristične crvene fleke. Ugrađeni blic skriven je u telu fotoaparata i podiže se ručno ili automatski za 90 stepeni. Optičko tražilo zamjenjeno je elektronskim s mogućnošću korekcije dioptrije. Na gornjem delu nalazi se točkić za izbor ekspozicijskih režima rada i postavljanje parametara i kontrolni displej. Na zadnjem delu ostao je prepoznatljiv monitor identičnog kvaliteta kao i kod modela Coolpix 8800, koji je moguće pomerati u svim smerovima

MOGUĆNOSTI

Ima identične mogućnosti kao i model Coolpix 8800, a glavna razlika jeste u objektivu i sistemu za automatsko izoštravanje. Optički zum objektiv s rasponom od 3,5 puta pokriva žižnu daljinu od 24 do 85 mm (ekv. formatu od 35 mm) i jedini je na tržištu s ovim vidnim uglom za širokougaoni položaj objektiv. Kada se još doda širokougaoni konverter WC-E75, moguće je postići žižnu daljinu od čak 18 mm (ekv. formatu od 35 mm). Za razliku od modela Coolpix 8800, nema stabilizator slike koji s obzirom na manju žižnu daljinu za telepoložaj objektiv i nije neophodan.

Za izoštravanje koristi dvostruki autofokusni sistem sa devet autofokusnih polja koji se mogu ručno birati. Sistem za procenu udaljenosti koristi novi spoljni autofokusni senzor koji se nalazi ispod pomoćnog svetla za izoštravanje, a u kombinaciji

sa standardnim TTL sistemom na osnovu kontrasta određuje tačnu udaljenost. Zato je autofokus brži u odnosu na model Coolpix 8800.

KVALITET FOTOGRAFIJE

Kao što sam mogao pretpostaviti i pre testiranja, kvalitet snimljenih fotografija identičan je modelu Coolpix 8800 jer oba modela koriste isti tip CCD senzora i veoma sličan algoritam.

SOFTVER I OPREMLJENOST

Uz njega se takođe isporučuje Nikon PictureProject softver, kao i sva prateća oprema za model Coolpix 8800. Kao dodatna oprema mogu se kupiti: nosač baterija s vertikalnim rukohvatom MB-CP10, AC-adapter EH-54, riblje oko konverter, širokougaoni konverter, telekonverter, filtri i eksterni blicevi

ODNOS CENA/KVALITET

Kao što se može videti, Nikon je u svojoj ponudi visoke klase digitalnih fotoaparata napravio dva modela za različite kategorije korisnika. Model Coolpix 8400 idealan je izbor za sve one korisnike kojima je potreban veći vidni ugao objektiv (za fotografisanje pejzaža, enterijera i eksterijera). Po mogućnostima i kvalitetu izrade identičan je modelu Coolpix 8800, a jeftiniji je za oko 10.000 din.

PLUS

- » jedinstvena ekvivalentna žižna daljina objektiv od 24 mm,
- » odličan kvalitet snimljenih fotografija,
- » odličan automatski balans belog,
- » mogućnost fotografisanja s dugim ekspozicijama do 10 minuta,
- » isporučuje se sa IC daljinskim okidačem.

MINUS

- « maksimalni otvor blende od f/4,9 za telepoložaj objektiv,
- « nema histogram za vreme fotografisanja,
- « vreme spremnosti za rad duže je od očekivanog,
- « poluga za zumiranje nije proporcionalna.

DVE RAZLIČITE TEHNOLOGIJE ZA STABILIZACIJU SLIKE

Optički stabilizator neophodan je za sve digitalne fotoaparate s većim rasponom zum objektiv jer je teško dobiti oštre fotografije u lošijim svetlosnim uslovima i s objektivom u tele položaju bez korišćenja stativa. Stabilizator slike omogućava fotografisanje za najmanje tri stepena dužom ekspozicijom.

1. Kao i većina drugih proizvođača Nikon koristi optički stabilizator slike pod nazivom VR-Vibration Reduction (redukcija vibracija). Kod njega, nakon

dobijanja informacija o pomeranju, velikom brzinom na kompenzacioni optički deo stabilizatora slike u objektivu i neutrališe pomeranje, a samim tim i neoštrinu.

2. Za razliku od većine drugih proizvođača KonicaMinolta ima potpuno drugu tehnologiju stabilizacije slike koja se zove "Anti-Shake" (protiv potresa), gde informacije o pravcu i uglu pomeranja mikroprocesor prenosi na pokretni deo na kojem se nalazi CCD senzor i neutrališe pomeranje, a samim tim i neoštrinu.

MODEL FOTOAPARATA	KONICAMINOLTA DIMAGE A200	NIKON COOLPIX 8800	NIKON COOLPIX 8400
Cena (MP)	72.000 din. (900 evra)	94.646 din. (1.180 evra)	83.700 din. (1.046 evra)
SENZOR I KVALITET			
Senzor	CCD tipa 2/3 inča sa 8,3 miliona piksela	CCD tipa 2/3 inča sa 8,3 miliona piksela	CCD tipa 2/3 inča sa 8,3 miliona piksela
Maksimalna veličina slike	3.264 x 2.448 piksela	3.264 x 2.448 piksela	3.264 x 2.448 piksela
Format u kojem snima	JPEG (Extra Fine, Fine i Standard), RAW i RAW+JPEG	JPEG (1:2, 1:4, 1:8, 1:16), RAW i TIFF	JPEG (1:2, 1:4, 1:8, 1:16), RAW i TIFF
Osetljivost	Auto i ISO 50/100/200/400/800	Auto i ISO 50/100/200/400	Auto i ISO 50/100/200/400
OBJEKTIV			
Objektiv	7 X, 7,2–50,8 mm f/2,8–3,5 (ekv. 35 mm, 28–200 mm)	10 X, 8,9–89 mm f/2,8–5,2 (ekv. 35 mm, 35–350 mm)	3,5 X, 6,1–21,6 mm f/2,6–4,9 (ekv. 35 mm, 24–85 mm)
Sistem za izoštravanje	Pasivni TTL AF sistem sa jedanaest polja automatski ili ručno biranih, spot	Pasivni TTL AF sistem sa devet polja automatski ili ručno biranih, spot	Dvostruki pasivni TTL AF sistem sa devet polja automatski ili ručno biranih, spot
AF osvetlivač	Ne	Da	Da
Min. daljina izoštravanja normalna/makro (cm)	50/25	50/3	50/3
Stabilizator slike	Da	Da	Ne
Ručno izoštravanje	Da	Da	Da
MONITOR I TRAŽILO			
Tražilo	1,1 cm/0,44 inča i 235.000 piksela	1,1cm/0,44 inča i 235.000 piksela	1,1cm/0,44 inča i 235.000 piksela
Podešavanje dioptrije	-5 do +2m ⁻¹	-3 do +1m ⁻¹	-3 do +1m ⁻¹
LC monitor	4,6 cm/1,8 inča i 134.000 piksela	4,6 cm/1,8 inča i 134.000 piksela	4,6 cm/1,8 inča i 134.000 piksela
EKSPOZICIJA I MERENJE SVETLA			
Ekspozicijski režimi rada	AUTO, P, S, A, M i četiri programa sa scenama	AUTO, P, S, A, M i petnaest programa sa scenama	AUTO, P, S, A, M i petnaest programa sa scenama
Merenje svetla	U 256 zona, centralno, spot i AF spot	U 256 zona, centralno, spot i AF spot	U 256 zona, centralno, spot i AF spot
Brzina zatvarača	30 do 1/3.200 s i B (maks. 30 s)	8 do 1/3.000 s i B (maks. 10 min)	8 do 1/3.000 s (maks. 10 min)
Balans beloga	Auto, šest manualnih opcija i prethodno izmereni	Auto, šest manualnih opcija, prethodno izmereni i WB bracketing	Auto, šest manualnih opcija, prethodno izmereni i WB bracketing
Fino podešavanje balansa beloga	Da	Da	Da
Bracketing automatske ekspozicije	3 snimka s koracima 1/3 i 1/2 EV	Do 5 snimaka s koracima do +/-2 EV	Do 5 snimaka s koracima do +/-2 EV
Korekcija ekspozicije	+/-2 EV s korakom 1/3 EV	+/-2 EV s korakom 1/3 EV	+/-2 EV s korakom 1/3 EV
Korekcija snage blica	+/-2 EV s korakom 1/3 EV	+/-2 EV s korakom 1/3 EV	+/-2 EV s korakom 1/3 EV
OSTALI PODACI			
Materijal od kog je napravljeno telo	Polikarbonat/metalni	Legura magnezijuma/metalni	Legura magnezijuma/metalni
PictBridge standard za štampanje	Da	Da	Da
Priključak za eksterni blic	Da	Da	Da
Daljinski okidač	Infracrveni RC-D1 (isporučuje se s fotoaparatom)	Infracrveni ML-L3 (isporučuje se s fotoaparatom)	Infracrveni ML-L3 (isporučuje se s fotoaparatom)
Filmski zapis	30 ili 15 slika u sekundi u QuickTime formatu s maksimalnom rezolucijom od 800 x 600 piksela, sa zvukom	30 ili 15 slika u sekundi u QuickTime formatu s maksimalnom rezolucijom od 640 x 480 piksela, sa zvukom	30 ili 15 slika u sekundi u QuickTime formatu s maksimalnom rezolucijom od 640 x 480 piksela, sa zvukom
Dužina trajanja filmskog zapisa	Do 15 min. zavisno od veličine memorijske kartice	Ograničen veličinom memorijske kartice i rezolucijom	Ograničen veličinom memorijske kartice i rezolucijom
Tip memorijske kartice	CompactFlash I/II	CompactFlash I/II	CompactFlash I/II
Veza s računarom	USB 2,0	USB 2,0	USB 2,0
Napajanje	Li-jon punjiva baterija NP-800 (1.500 mAh)	Li-jon punjiva baterija EN-EL7 (1.100 mAh)	Li-jon punjiva baterija EN-EL7 (1.100 mAh)
Trajanje baterija po CIPA standardu	260 snimaka	240 snimaka	260 snimaka
Isporuka s punjivom bat. i punjačem	Da	Da	Da
Dimenzije (mm)	114 x 80 x 115	116 x 85 x 121	113 x 82 x 75
Masa bez baterije i kartice (g)	505	600	400
Informacije	POWERCOM IMAGING tel. 011/311-4322, lok: 276, www.konicaminolta.com	REFOT B, Pčinjska 17, tel. 011/2456-151, www.refot.com	REFOT B, Pčinjska 17, tel. 011/2456-151, www.refot.com
PODACI O BRZINI			
Vreme spremnosti za rad	3,2 s	4 s	4 s
Vreme kašnjenja nakon okidanja	0,96 s	0,69 s	0,47 s
Brzina kontinualnog fotografisanja	5 fotografija brzinom od 2,3 snimka u sekundi u maksimalnoj rezoluciji i JPEG formatu	5 fotografija brzinom od 2,3 snimka u sekundi u maksimalnoj rezoluciji i svim formatima osim TIFF	5 fotografija brzinom od 2,3 snimka u sekundi u maksimalnoj rezoluciji i svim formatima osim TIFF
Vreme zapisa na karticu (JPEG Fine)	8 s	9 s	7,5 s

Piksel za zrno

AKO ŽELITE DA ARHIVIRATE VAŠE SNIMKE S NEGATIVA ILI DIJAPozITIV FILMA U OBLIKU DIGITALNIH FOTOGRAFIJA, A DA NE KUPUJETE DIGITALNI FOTOAPARAT, ZA NAJBOLJE REZULTATE POTREBAN VAM JE NAJBOLJI SKENER. U OVOM BROJU TESTIRAĆEMO SEDAM MODELA KOJI NUDE DOVOLJNO VISOKU REZOLUCIJU ZA IZRADU FOTOGRAFIJA DO FORMATA A4 ILI A3 IZ FAJLA DOBIJENOG SKENIRANJEM NEGATIV ILI SLAJD FILMA OD 35 MM. POGLEDAJTE NJIHOVE UPOREDNE KARAKTERISTIKE I PRONAĆI ĆETE KOJI DAJE NAJBOLJE REZULTATE ZA NOVAC KOJI PLANIRATE DA ULOŽITE U SKENER.

Mnogi od vas godinama su ulagali u fotografsku opremu i još uvek žele da za izradu fotografija koriste film. Međutim, to vas ne sprečava da zakoračite u svet digitalne fotografije. Najbolji način za to jeste da negativ ili pozitiv filmove skenirate. Ova kombinacija klasične analogne i digitalne fotografije još uvek daje najbolje rezultate. Film skeneri nisu roba široke potrošnje i na našem tržištu ne možemo uvek naći celokupnu ponudu, a većina distributera nabavlja ih isključivo po porudžbini. Za ovaj test uspeo sam da dobijem sedam specijalizovanih film skenera, od onih namenjenih početnicima i amaterima, do skupih, profesionalnih. U narednim brojevima testiraćemo i ravne skenera koji koriste posebne adaptere za skeniranje filmova.

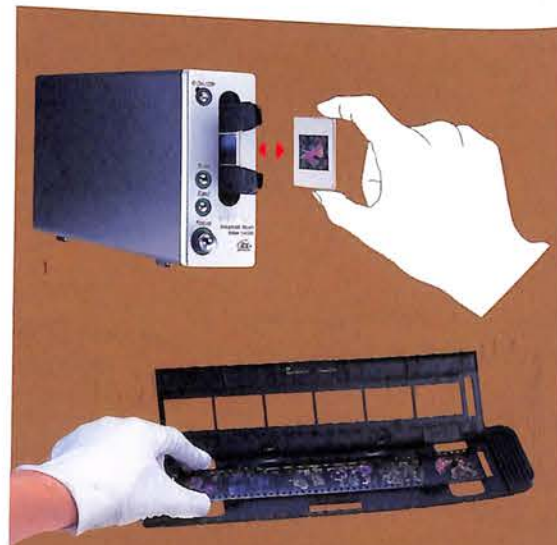
SADRŽAJ U KUTLJI

Ne postoji ništa gore nego kada uređaj koji ste kupili donesete kući i ustanovite da nemate sve dodatne elemente potrebne da biste ga pokrenuli. Bio sam prijatno iznenađen činjenicom da se u kutijama svih sedam skenera nalazi sve što je potrebno za povezivanje preko USB kabela. Nikon Super Coolskan 9000 ED, koji se povezuje samo preko FireWire kabela, poseduje i FireWire karticu koja se ugrađuje u računar. Takođe, svi su opremljeni osnovnim adapterima za dijapozitiv ili negativ filmove i ne moraju se kupovati dodatni skupi delovi, dok Canon Canoscan FS4000US ima i adapter za APS filmove. Za

ostale skenera koji mogu da skeniraju APS filmove moraćete izdvojiti dodatni novac za adapter – ako vam je potreban.

KONSTRUKCIJA

Kod film skenera najvažniji je kvalitet konstrukcije poklopca i nosača filma jer se zbog čestog menjanja filma može polomiti. Najjeftiniji skener Microtek FilmScan 2700 napravljen je od plastike solidnog kvaliteta. Film se može skenirati bez sečenja i postavlja se ručno, veoma jednostavno iznad osvetljenog prozorčića, a zatim fiksira poklopcem. KonicaMinolta DIMAGE Scan Dual IV takođe je napravljen od plastike solidnog kvaliteta, ali ima nosače filma s motorizovanim transportom. Ostalih pet skupljih skenera izgledaju čvrsto i dobro su urađeni. Kućišta su im najvećim delom napravljena od metala, a kvalitet adaptera za filmove i slajdove na zavidnom je nivou.

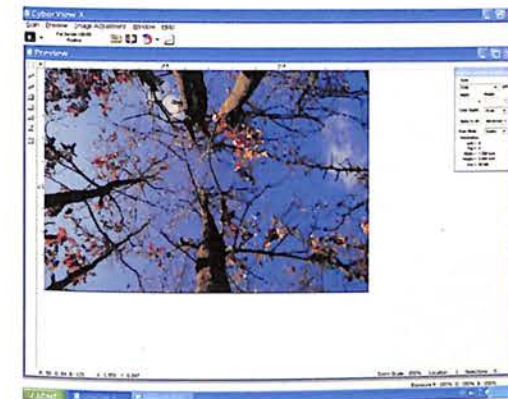
[1-2] Osnovni adapteri za skeniranje filma i uramljenog dijapozitiva kod skenera KonicaMinolta DIMAGE Scan Elite 5400
[3] Kod skenera Microtek Film Scan 2700 film se stavlja ručno

INSTALACIJA

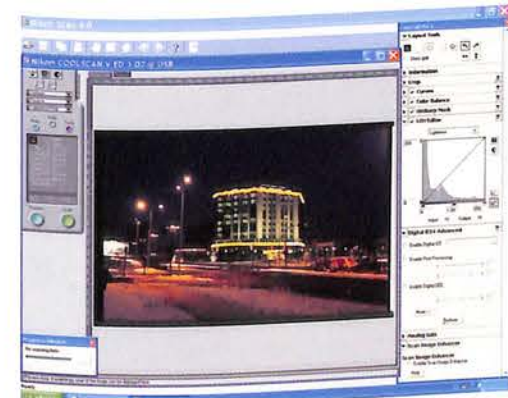
Potrebno je da pročitate sve instrukcije u uputstvu pre nego što povežete skener s računarom. Kod svih sedam modela jednostavno ćete povezati skener s računarom koji radi pod operativnim sistemom Windows XP, a i kod ostalih operativnih sistema instalacija uređaja ne bi trebalo da predstavlja veći problem. Uz sve modele dolazi CD s drajverima i programima za skeniranje, a neki imaju i poseban CD s uputstvom za rukovanje i Photoshop Elements programom.

PROGRAM

Program koji dobijete uz skener jeste vaša komunikacija sa skenerom i treba da vam omogući jednostavno skeniranje, a da su opcije koje pruža dati softver pregledne, jasne i brzo dostupne. Softver

Program za skeniranje firme Microtek prilagođen je manje iskusnim korisnicima

Nikon Scan 4 je najbolje dizajniran program s velikim brojem parametara za podešavanje

jeftinijeg skenera firme Microtek jednostavan je za rukovanje i ima veliki broj automatskih podešavanja, kao što je podešavanje parametara prema različitim vrstama dijapozitiv i negativ filmova ili mogućnost da na monitoru vidimo više različitih slika s različitim korekcijama parametara, što nam pomaže prilikom izbora najbolje korekcije. Oba modela firme KonicaMinolta koriste isti osnovni program s pojedinačnim glavnim prozorom. Prozor za podešavanje ima odvojene kontrole koje su jednostavne za upotrebu, ali posle početnog "previewa" biće potrebno određeno vreme za skeniranje ili da se pojavi promena na fotografiji kada menjate načine podešavanja. Canonov program za skeniranje takođe nudi dobre mogućnosti i veliki broj naprednih podešavanja. Program Nikon Scan 4 koriste sva tri modela Nikon film skenera i najbolje je dizajniran jer su osnovne kontrole smeštene na levoj strani sa prozorom za "preview", a sve napredne opcije nalaze se u donjem padajućem prozoru za podešavanje fotografija s velikom preglednošću.

BRZINA SKENIRANJA

Za individualno skeniranje brzina ne bi trebalo da igra toliki značaj, ali ako želite da skenirate veći deo svoje arhive filmova, ušteda i od nekoliko sekundi na svakom skenu tada dobija na značaju. Microtek FilmScan 2700 ima zadovoljavajuću brzinu skeniranja od 20 sekundi za "preview" i nešto više od jednog minuta za skeniranje. Na ovom testu najbolje rezultate postigli su KonicaMinolta i Nikon skeneri, a među njima izdvaja se Nikon Super Coolskan 5000 ED. Kada se koristiti USB 1.1 veza kod skenera Canon Canoscan FS4000US, skeniranje je sporo, pa preporučujem da, ukoliko se opredelite za ovaj skener, kupite SCSI adapter da biste poboljšali performanse.

KVALITET SKENOVA

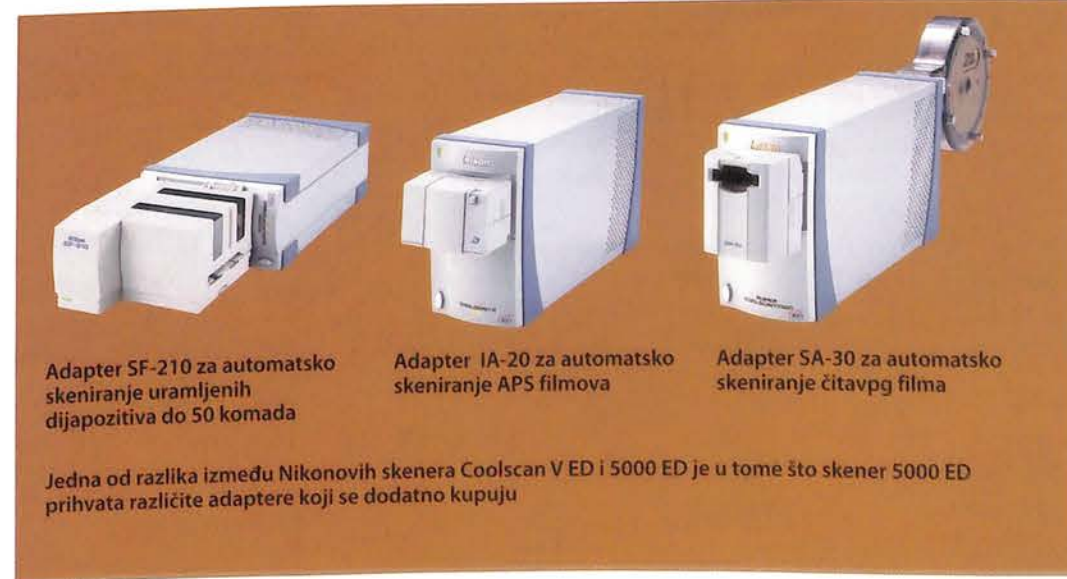
Microtek FilmScan 2700 daje skenove solidnog kvaliteta u rezoluciji od 2.700 dpi, koja omogućava štampanje fotografija do A4 formata. Skenirani dijapozitiv i negativ filmovi nešto su mekši i manje kontrastni, što se može poboljšati naknadnom obradom. KonicaMinolta DIMAGE Scan Dual IV takođe pripada grupi jeftinih film skenera i daje dobar

kvalitet skeniranih filmova s dinamičkim opsegom od 4.8D, a rezolucija od 3.200 dpi omogućava štampanje fotografija A4 formata. Skenovi koje daje Canon Canoscan FS4000US imaju dobru reprodukciju boja, izuzetne su oštire s bogatstvom detalja. Automatsko izoštravanje radi dobro i nije potrebna nikakva ručna intervencija, jedino ima nešto manji dinamički opseg od 3.5D od konkurentskih modela. KonicaMinolta DIMAGE Scan Elite 5400 takođe daje odličan kvalitet skenova s velikim brojem detalja u svetlim i tamnim delovima, jedino automatsko izoštravanje daje lošije rezultate, pa je potrebna ručna intervencija. Sva tri Nikon skenera daju izuzetan kvalitet skeniranih dijapozitiv i negativ filmova s dobrom oštrinom i reprodukcijom boja. Potrebno je posebno istaći mogućnost izvlačenja velikog broja detalja u svetlim i tamnim delovima, pa su, kao i KonicaMinolta DIMAGE Scan Elite 5400, odlični za skeniranje visokokontrastnih filmova. Automatsko izoštravanje radi dobro i nije potrebna nikakva ručna intervencija.

CENA/KVALITET

Microtek FilmScan 2700 jednostavan je i jeftin skener sa solidnim performansama i biće dobar izbor za amatere koji žele digitalno da arhiviraju svoje fotografije. Drugi skener po ceni jeste KonicaMinolta DIMAGE Scan Dual IV ima nešto bolje performanse i rezoluciju od 3.200 dpi.

Kada su u pitanju skeneri visoke rezolucije i visokog kvaliteta, izdvajaju se tri skenera: Canon Canoscan FS4000US, Nikon Coolskan 50 ED i KonicaMinolta DIMAGE Scan Elite 5400. Canon već dugo postoji na tržištu i daje zaista visok kvalitet skenova, ali brzina skeniranja i USB 1.1 veza s računarom glavni su mu nedostaci. Ostaju Nikon Coolskan 50 ED s izuzetnim softverom za skeniranje i nešto skuplji KonicaMinolta DIMAGE Scan Elite 5400 s ekstra rezolucijom od 5.400 dpi koja donosi neprimetne razlike u skenovima kada se izrađuju fotografije formata A3. Dva Nikon skenera, Super Coolskan 5000 ED i Super Coolskan 9000 ED izdvajaju se po kvalitetu i mogućnostima, ali i po ceni, pa ih preporučujem uglavnom profesionalnim korisnicima kojima je potreban izuzetan kvalitet.

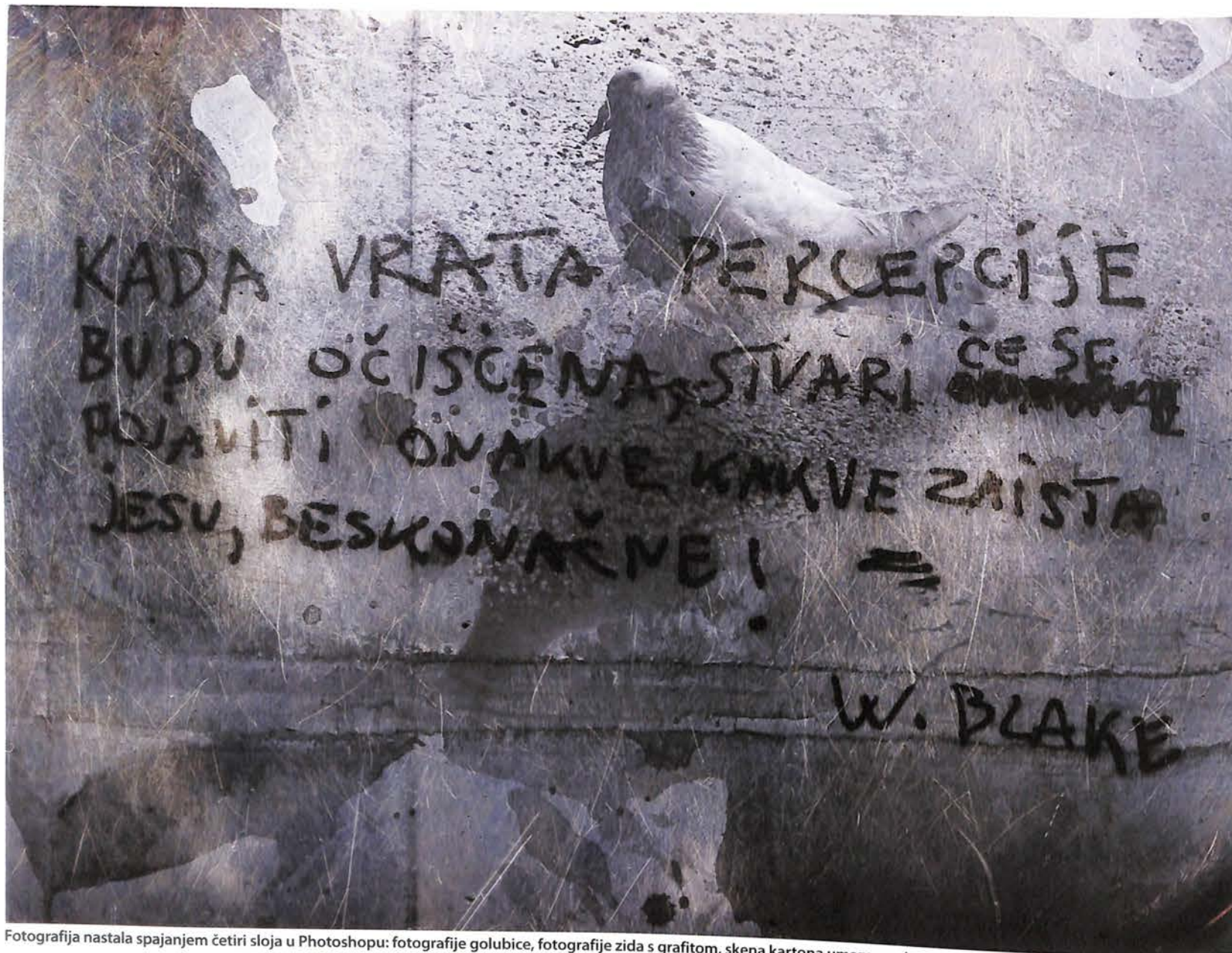

Adapter SF-210 za automatsko skeniranje uramljenih dijapozitiva do 50 komada

Adapter IA-20 za automatsko skeniranje APS filmova

Adapter SA-30 za automatsko skeniranje čitavog filma

Jedna od razlika između Nikonovih skenera Coolskan V ED i 5000 ED je u tome što skener 5000 ED prihvata različite adaptere koji se dodatno kupuju

Fotografija nastala spajanjem četiri sloja u Photoshopu: fotografije golubice, fotografije zida s grafitom, skena kartona umazanog bojama i skena izgredanog poslužavnika

VIŠESTRUKA STVARNOST

NIKOLE PANAJOTOVIĆA

PROŠLU GODINU ZAVRŠILI SMO BROJEM KOJI STE VEĆIM DELOM KREIRALI VI, NAŠI ČITAOCI. PORED TRADICIONALNOG GODIŠNJEG KONKURSA, POKRENULI SMO I NOVI – ZA NASLOVNU STRANU, I PREKO NJEGA OTKRILI TALENAT NIKOLE PANAJOTOVIĆA ČIJA JE FOTOGRAFIJA IZAZVALA PUNO POHVALA ALI I NEDOUMICA KAKO JE NASTALA

Naša prva reakcija bila je: da li je to slučajna fotografija ili Nikola u sebi krije veliki talenat i potencijal? Nama je laknulo a vi prosudite sami kroz ovo predstavljajnje. Kreativnost i slobodu u radu Nikola Panajotović, iz Beograda (1976), stekao je na studijama Industrijskog dizajna na FPU (Fakultet primenjenih umetnosti). Nedostatak interesovanja i posla za njegovu profesiju, srećom, odveo ga je u široko polje fotografije. Čini se da ovo i nije bila tako nova oblast za njega. Da li zbog stečenog iskustva ili afiniteta, Nikola je odmah "uskochio" u oblast eksperimenta: od najjednostavnijih (ali likovno veoma dobro definisanih) refleksija u vodi, pa sve do uklapanja starih, nedovršenih crteža s fotografijom.

S kratkim fotografskim iskustvom od godinu i po dana i ograničenim zanatskim znanjem (počeo da fotografiše digitalnim kompaktnim fotoaparatom Pentax Optio 33L, da bi kasnije prešao na Canon G5) uspeo je da oformi svoj stil i definiše cilj kojem stremi. Dvostruka, a često i višestruka realnost! Od delića realnog sveta oko njega, u formi klasične jukstapozicije, ili, jednostavnije rečeno, neke vrste mozaika, stvara svoju novu realnost koja obiluje nejasnom, imaginativnom, mističnom... više intuitivnom atmosferom. Da li je to beg od stvarnosti ili plod velike mašte Nikola još uvek ne zna, ali ima vremena da se oformi i kao čovek i kao stvaralac. On stvara svoj sopstveni svet prekla-

"Sfumato" efekat postigao je fotografisanjem kroz prozor

Nakon uklapanja fotografije voza, skena papira umazanog bojama i izgredanog poslužavnika, naknadno je rasvetljena figura čoveka na desnoj strani

panjem nekoliko slojeva (u samom fotografisanju ili naknadno u računaru) i morate duboko da zadete, da razgrnete sve te slojeve da biste otkrili njegovo pravo lice. Za Nikolu, ništa nije onako kakvim se predstavlja. Sve ima svoj odraz – refleksiju u nečemu drugom ili u samom sebi. Na isto tako slobodan način spaja i uklapa

[1] Spoj fotografije broda na Savi i skena papira umazanog bojama

[2] Model i fotograf spojili su se u jedan nov lik uz pomoć običnog prozora

[3] Svoju nedovršenu sliku Nikola je uklopio u fotografski autoportret

[4] Odras sopstvenog lika u televizoru inspirisao ga je za ovakve zanimljive eksperimente

dva elementa ili više njih (objekte, likove, scene...) u jedan novi, sasvim originalan. On stvara jukstapozicioniranu stvarnost koja, iako satkana od "suve" realnosti, uglavnom prelazi u nadrealni nivo – sličan tanaanom i neuhvatljivom snu. Iako tehniku shvata samo kao sredstvo za igru, ona je veoma značajna za njegov rad. Svoje fotografije uglavnom kreira tokom samog snimanja, ali i Photoshop mu je

5

6

8

jednako važna alatka. On mu pomaže da dovrši i potpuno uobliči zamisao i stvori potpuno nove elemente.

Pobednička fotografija konkursa – portret devojke – rezultat je uklapanja tri sloja (Layers) u Photoshopu: 1. portreta devojke snimljenog kroz staklo koje je dalo "sfumato" efekat; 2. skena limenog izgrebanog poslužavnika i 3. prosvetljenih partija koje su dale lakoću i prozračnost celoj fotografiji. Kao što vidite, prilično jednostavnom metodom Nikola stvara interesantne i intrigantne fotografije. Želja mu je da "prevrta film unazad" i upozna se s klasičnom crno-belom fotografijom. Nadam se da će mu ponovo pokrenuta rubrika Foto-klasika u tome pomoći (kao i mnogima od vas) i da će i u crno-belom fotografiji biti jednako kreativan.

I. BREZOVAC

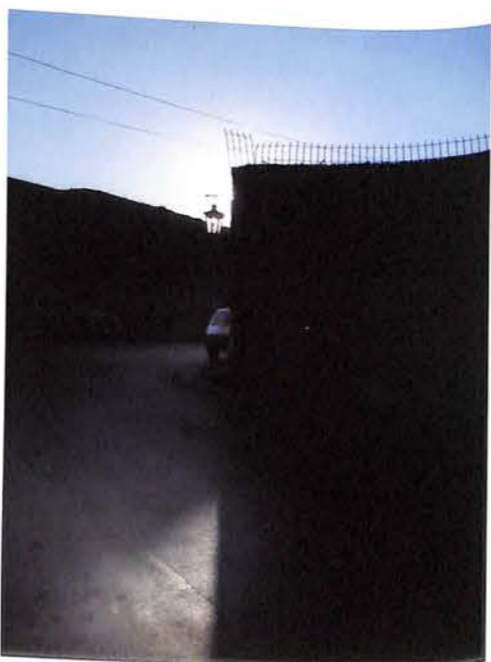
7

[5] Kod Nikole i klasične fotografije imaju karakter udvojenosti, spletenih planova koji čine jedan novi, imaginarni svet

[6, 7] Jednostavno uklapanje dva različita negativa stvorili su novu, jedinstvenu celinu

[8] Pomalo sablasna atmosfera postignuta je dugom ekspozicijom od 15 sekundi

[9] Još jedan primer intrigantnog uklapanja prvog i drugog plana

9

SanDisk

STORE YOUR WORLD IN OURS™

CompactFlash
4 GB -320€
2 GB -160€
1 GB -80€

CRUZER mini
128 MB -22€
256 MB -31€
512 MB -49€
1 GB -90€

SD
128 MB -22€
256 MB -31€
512 MB -49€
1 GB -90€

SD mini
128 MB -22€
256 MB -31€
512 MB -49€

MultiMedia
64 MB -17€
128 MB -22€

RS-MMC
128 MB -22€
256 MB -31€
512 MB -49€

MemoryStick PRO
128 MB -34€
256 MB -42€
512 MB -62€
1 GB -125€

MemoryStick Duo
64 MB -29€
128 MB -45€

xD-Picture Card
128 MB -30€
256 MB -51€
512 MB -73€

U svim bolje snabdevenim radnjama

WWW.SANDISK.CO.YU
WWW.SANDISK.COM

SanDisk

REFOT B - Ekskluzivni uvoznik i distributer
tel. 011 308 7004, 2456 151, fax. 011 446 0234

SanDisk, SanDisk logo i CompactFlash su zaštitni znaci korporacije SanDisk, registrovane u SAD i drugim zemljama. Store Your World in Ours je zaštitni znak SanDisk korporacije. © 2004 SanDisk Corporation. Sva prava zadržana.

GORAN MALIĆ,
predavač istorije
fotografije na Akademiji
umetnosti BK u
Beogradu

Nekad se smatralo da je najbolja škola umetnosti, pa i fotografije, priroda. To bi trebalo da znači da je u prirodi sve već dato, samo treba naći prizor, izdvojiti ga i pretočiti u sliku. Drugi su, opet, smatrali da nema bolje škole fotografije od studioznog posmatranja umetničkih (na prvom mestu slikarskih) dela. Polazilo se od toga da su slikari već profiltrirali prirodu i našli najbolja rešenja, pa ih je samo trebalo uočiti i primeniti. Kasnije su oba pristupa zapostavljena jer su savremeni fotografi otkrili da su sami sebi dovoljni, a ako im baš zatreba učitelj, onda je to život. Zaista, fotograf posmatra svet oko sebe široko otvorenih očiju. On ima dar da u naoko beznačajnim sitnicama vidi dragocene prizore, buduće slike. Drugim rečima, slike su svuda oko nas, samo ih treba uočiti, izdvojiti i materijalizovati. Moglo bi se reći: Učimo od prirode i iz života, ali učimo od likovne umetnosti (a na prvom mestu slikarstva) kako da organizujemo sliku! To još uvek ne znači da smo umetnici, već da smo na najboljem putu da savladamo umetnički zanat.

DRAGANA malić

IZ POŠILJKE Dragane Malić iz Brčkog izdvojili smo fotografiju "Ulice" (bolje reći "Vodena ulica") na kojoj je zabeležen jedan svakodnevni prizor iz Venecije. Istina, fotografija nas podseća na mnoge već videne, s naglašenim romantičarskim detaljima (gondolijer, odsjaji u vodi, gotška arhitektura, blaga izmaglica), što bi neki (s trunskom prezira u glasu) smesta proglasili razglednicom, pa ipak, i takve fotografije legitimni su deo naše svakodnevice. Dakle, nema spora: ova fotografija ne samo da ima svoju lepotu nego i ubedljivo svedoči o ambijentu. Već smo povodom jednog ranije objavljenog rada iste autorke predložili da obrati više pažnje na geometriju kadra, vodeći računa o uspravnim ili vodoravnim linijama. Iako se naizgled čini da se ovoj fotografiji nema šta u tom smislu prigovoriti, predlažemo da se, makar u nijansama, poboljša utisak stabilnosti. Obratite pažnju na zgradu desno: njena ivica očitno nije sasvim vertikalna. Zatim, pogled na most u daljini ukazuje na to da njegova ravan pada udesno. Istina, možda na ovoj fotografiji, s obzirom na ugao snimanja, i nije moguće postići maksimalnu geometriju (uvek će jedna strana padati usled rušenja perspektive), ali se bar mogu uskladiti one linije koje su vodeće na slici, a za koje naše oko "zna" da su ispravne u odnosu na horizont.

MILAN Đurić

MILAN Đurić iz Beograda je foto-amater sa sedmogodišnjim stažom. On je, na prvom mestu, fotograf atmosfere. Stiče se utisak da svoje motive vrlo lično doživljava, pa i gledaocu iskreno prenosi deo svojih utisaka i uzbuđenja. Njegovi zimski pejzaži, a naročito detalji pod snegom, ubedljivi su susreti s prirodom. Sposoban je i da uoči zanimljive grafičke strukture uzoraka iz prirode, i u tome je, bez sumnje,

najbolji. Ali, kad se suoči sa širim prostorom, njegov osećaj za skladnost motiva kao da zataji, scena je redovno dekomponovana, a oko nema na čemu da se zadrži. Sve je u fotografiji jednako važno! A dobro organizovana fotografija traži čvrsto kompoziciono uporište, vodeću liniju, centar interesovanja, ritam... Ipak, nešto treba istaći: mada je početnik, Milan je na vreme shvatio da obilje svetlos-

ti ne daje garanciju za dobru sliku. Pre će biti da je obrnuto, budući da smanjena i iskošena svetlost ostavlja bolji utisak i plastičnije oblikuje volumene. Kao anegdota, prenećemo reči koje smo davno čuli: "Ne postoji bolje vreme za fotografisanje od - četiri godišnja doba. Za majstore - jesen i zima, izjutra i kasno popodne, za početnike proleće i leto. Prvi to znaju, drugi će saznati tek ako postanu prvi."

Široko otvorenih očiju

MIROSLAV popov

ZANIMLJIVA je i vrlo živopisna fotografija s novosadskog Exita 2004 koju je snimio Miroslav Popov iz tog grada. Na više gotovo jednako upečatljivih fotografija dočarao je ne samo koncert i dokumentovao izvođače nego je lepo predstavio i atmosferu koja je tamo vladala. Eto fotografije koja bi možda mogla imati mesto i na izložbi "Novi Sad i Novosađani", koju tradicionalno organizuje Foto-kino savez Vojvodine. Pogled prema bini, kao najsvetlijem mestu i centru zbivanja, ovde je srećno izabran jer se ustalasana masa lepo izdvaja u tamnom prostoru. Skoro sve glave, i poneka izdignuta figura s rukom, dobile su zlataste obrise usled snimanja u kontrastu. Jedva da se može naći neki detalj za koji bismo predložili da se odstrani, doda ili drukčije uskladi. Utisak je potpun.

MILOŠ šulajkovski

VEĆ smo se susretali s radovima Miloša Šulajkovskog iz Beograda. Ovoga puta izdvojili smo fotografiju koju je on smisljeno nazvao "Aranhofobija" (strah od paukova). To je lep primer zanimljivo uočenog prizora kome se može još ponešto dodati ili oduzeti. Sudeći i po nekim drugim fotografijama, naš autor verovatno ima zgodno mesto na prozoru ili terasi odakle uspeva da sagleda mnogobrojne gradske vizure ili prizore. Uvek ista stajna tačka naizgled ograničava mogućnosti snimanja, ali može biti i podsticajan izazov: šta se sve može uraditi sa samo jednog mesta snimanja? Neki su upravo od takvih

ograničenja napravili kapital - tematske projekte ili izložbe. Na fotografiji koju smo odabrali vidljiv je lepo raspoređeni ritam automobila koji se stepenasto, a u blagoj dijagonali prostire sleva udesno, pa prema glavi (tj. vrhu) slike. Dakle, osim što je dokumentarna, jer svedoči o jednom trenutku našeg vremena, fotografija je i skladna estetska tvorevina s ritmom svetlih objekata naspram tamnosive površine tla. Ipak, imamo i zamerku: prizor je isuviše zgusnut, prekonkretan, sužen. Bilo bi korisnije da je kadar nešto širi, to jest da je oko svetlih objekata nešto više "vazduha".

KRISTINA bakos

KRISTINA Bakos iz Mužlje (pored Zrenjanina), učenica trećeg razreda gimnazije, ne razdvaja se od fotoaparata Canon PowerShot A 70 i priznaje da kao početnica fotografiše sve: zgrade, ljude, životinje, pejzaže... Ali šta dalje? E, tu nam autorka daje valjan odgovor: ispred ekrana kompjutera lista sliku po sliku i "u zavisnosti od toga kakvog je raspoloženja", pretače ih u fotomontaže. "To me opušta, ali ujedno i usrećuje", piše Kristina. Zaista, da li ima jednostavnijeg, a potpunijeg objašnjenja za umetnički rad. Opušta i usrećuje. Fotomontaža je složen postupak i stepen više u bavljenju fotografijom. Može se, naravno, raditi i nasumice, slagati dva ili više prizora prema sopstvenom osećaju, prema sličnosti ili kontrastu sadržaja, forme ili boje, ali trebalo bi znati da taj postupak (u suštini preuzet od slikarstva) ima svoju istoriju, svoja istaknuta imena, pa i neka, iz prakse prostetika, pravila. Veština kojom Kristina pravi svoje slike nije

uvek zavidna, spojevi su često neprirodni. Ono što najviše smeta i na čemu bi svakako trebalo još poraditi jeste izbor i (ne)usaglašenost predložaka – inicijalnih slika. Ako se već stvaraju novi, nadrealni svetovi, a ovaj postupak ne-

minovno vodi tome, onda nije svesjedno da li se u nabujalom potoku ogledaju nasmejana ili užasnuta lica, i da li se kroz forme kamene gromade ženski lik izdvaja ili takoreći stapa s pozadinom, do nečitljivosti.

MILOŠ popov

FOTOGRAFIJA gradnje mosta, Miloša Popova iz Novog Sada, istovremeno je i estetski zanimljiv prizor i valjan dokument. I mnoge druge fotografije u njegovoj pošiljci sadrže istu tu predanost: iako su uradene uz skromno osvetljenje i disperzne boje, gotovo sve su zanimljive. Štaviše, malo šta bismo dodali načinu njegovog komponovanja, jer to su pažljivo izabrani kadrovi. Serija lanterni (ukrasnih fenjera sa starih gradskih kuća) takođe je lepo uočen motiv, mada tu ima i nekih ponavljanja. Od ostalih grupa radova na CD-u "Jesenje boje" i "Koncert" kompoziciono su pomalo haotične, "Pecaroši" su zbog mnoštva dobro usklađenih silueta naspram zalazećeg sunca veoma upečatljivi, dok je grupa "Odrasi" ne samo najbrojnija nego pokazuje i najveći domet rada ovog mladog autora. Od 25 fotografija u toj grupi, bar polovinu bismo mirno objavili u ovoj rubrici, uz možda samo poneku reč dopune ili saveta za doradu. Miloš nije, da tako kažemo, "gotov autor", jer ga često ponese atmosfera prizora, dok zapostavlja unutrašnju strukturu slike, ali je na dobrom putu da to i postigne.

hama.

Albumi, ramovi, memorijske kartice, oprema za mobilne telefone i računare

PRAKTICA

Digitalni i analogni fotoaparati visokog kvaliteta, dvogledi, memorijske kartice

Metz

Blicevi, kablovi, adapteri, punjači i dodatna oprema

Multiblitz

Studijska rasveta, kišobrani, difuzori, stativi i prateća oprema

Technotape

Trake, brojevi, filteri, negativ folije, valjci, i ostala foto-oprema

TETENAL

Hemija za sve tipove mašina, ink-jekt papir, papir i hemija za crno-belu laboratoriju

**Repro
Market**
Beograd

Tel: +381 11 3444 963
Fax: +381 11 4446 079
e-mail: rmarket@eunet.yu
Filipa Kljajića 49, 11000 Beograd, SCG
www.repromarket.co.yu

1. NAGRADA – Marko Milović, Novi Sad, "Asuan 1", Nikon F4

3. NAGRADA – Vladimir Cetinski, Beograd "Kaži aaa...", Fuji S500

ŽIVOTgrada

2. NAGRADA – Ana Sudimac, Beograd, "Speed of life", Mustek GSmart D35

S nestrpljenjem smo očekivali vaše fotografije za novu temu konkursa i ... pao nam je kamen sa srca! Veliki uspeh prošlogodišnjeg konkursa nije bio slučajnost, što ste dokazali odličnim startom u ovoj godini. Čini se da će ova tema biti još inspirativnija za vas, što će još podići kvalitet radova i nivo konkursa, a to nam je, sigurna sam, zajednički cilj. Koliko je živopisna tema, toliko su žive i interesantne i vaše fotografije. Pokazali ste širok dijapazon interesovanja i pristupa, a verujem da ćete s vremenom uspeti i da nas iznenadite. Zanimljivo je da je veliki broj pristiglih fotografija urađen u crno-beloj tehnici, mada, nažalost, nijedna nije povećana na klasičnom

fotopapiru. Ako vam nedostaje znanje iz oblasti crno-bele fotografije, pratite našu rubriku Foto-klasika.

Marko Milović iz Novog Sada imao je tu sreću da poseti Egipat i grad Asuan, što je nesumnjivo ostavilo veliki utisak na njega. Mnoštvo detalja, boja i živopisnih lica karakterišu ulice severne Afrike, delujući gotovo filmski, kao kulise nekog egzotičnog filma. Primetićete, verovatno, da smo dodelili veliki broj pohvala i objavili dvadesetak fotografija. Naravno, da vas ohrabrimo, ali i podržimo za sve bolje i kvalitetnije angažovanje u časopisu, pre svega u konkursu. Biće ovo uzbudljiva godina – već vidim!

I. BREZOVAC

2

3

- POHVALE
- [1] Radiša Živković, Novi Beograd, "Urbana tuga", Olympus C-5050Z
 - [2] Bojan Bončić, Niš, "Jutro na Bosforu", Canon EOS 33
 - [3] Dejan Drobniak, Beograd, "Hollywood danas", Canon D60
 - [4] Miloš Šulajkovski, Beograd, "Buba osvajač iz dalekog svemira", Nikon Coolpix 4500

4

POHVALE

[5] Marija Milovanović Maksimović, Beograd, "City Blues", Olympus C-2020Z

[6] Ahmed Hadrović, Istanbul, "Odmor", Minolta Dynax 404si

Miloš Popov, Novi Sad, "Kišobran"

Milota Dubovska-Poslon, Novi Sad, "Pod kišobranom", HP Photosmart 850

Milorad Čakardić, Sombor, "Pazar", Praktica EE3

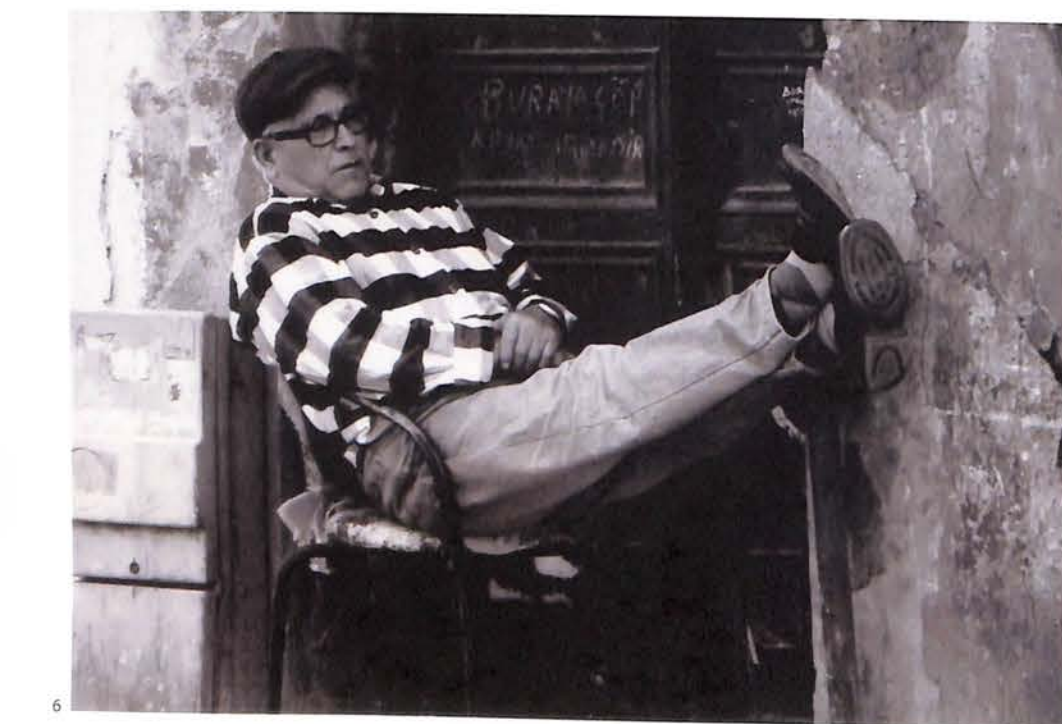
Marko Paunović, Beograd, "Šetnja"

Goran Švabić, Niš, "Atheist rap"

Dragan Šaponjić, Nova Varoš, "Nova Varoš" Nikon F90x

Ervin Šalgo, Kikinda, "Pranje prozora", Epson 3003Z

Milenko Vasić, Beograd, "Kulise", Olympus C-50

Propozicije konkursa

Naš časopis ponovo pokreće stalnu rubriku "Foto-konkurs" gde će objavljivati fotografije čitalaca, amatera i profesionalaca. Pravo učešća imaju svi koji se bave fotografijom, a jedini uslov jeste da uz svaku fotografiju ili dijapozitiv pošaljete i originalni kupon iz našeg časopisa REFOTO, čitko popunjen osnovnim podacima o autoru. Broj fotografija ili dijapozitiva koji neko želi da pošalje nije ograničen, s tim da jedan kupon važi za tri fotografije. Uz sve priloge potrebno je naznačiti naziv fotografije ili dijapozitiva, kao i neophodne tehničke podatke, npr. kojim filmom i fotoaparatom je snimljeno i dr.

FORMATI I TEHNOLOGIJA RADOVA

Učesnici mogu poslati:

- » crno-bele i kolor fotografije formata od 13 x 18 cm do 18 x 24 cm,
- » dijapozitive 24 x 36 mm,
- » fotografije snimljene na CD u rezoluciji 300 dpi veličine do 18 x 24 cm.

SLANJE RADOVA

Ovogodišnji konkurs sastoji se iz šest periodičnih konkursa. Učesnici mogu poslati radove za februarski, aprilski, junijski, avgustovski i oktobarski broj časopisa, za svaki pojedinačno i za decembarski broj je završni. Za svaki od navedenih brojeva časopisa obavlja se žiriranje, biraju radovi u uži izbor i određuju nagrade.

ROKovi

- » Za aprilski broj do 20. marta,
- » za junijski broj do 20. maja,
- » za avgustovski broj do 20. jula,
- » za oktobarski broj do 20. septembra,
- » za finalni decembarski broj do 20. novembra.

Za decembarski broj, kada je finale ovogodišnjeg konkursa, žiriraju se radovi pristigli za decembarski broj, kao i svi oni koji su ušli u uži izbor u prethodnim brojevima časopisa.

NAGRADE KONKURSA

Nagrade konkursa sastoje se od nagrada za svaki broj časopisa i nagrada konkursa kao celine. Za svaki od ovogodišnjih brojeva dodeliće se po tri nagrade:

1. godišnja pretplata na časopis,
2. SanDisk Shoot & Store Card 64 MB (memorijska kartica),
3. knjiga "Elementarna tehnika fotografije" Dragoljuba Kažića.

Velike, završne nagrade konkursa jesu:

1. NIKON DIGITALNI FOTOAPARAT,
2. LOWEPRO FOTO-TORBA,
3. FOTOMONOGRFIJA.

U svakom broju časopisa objavljuju se rezultati žiriranja za taj broj, popis radova koji su ušli u uži izbor, nagrade tog broja i reprodukcije desetak izabranih fotografija. U decembarskom broju objavljuju se finalni rezultati konkursa, završne nagrade i reprodukcije do tada neobjavljenih fotografija konkursa.

ZAVRŠNE ODREDBE

- » Radovi koji su poslani na konkurs ne vraćaju se;
- » organizator radove može koristiti za potrebe časopisa, bez naknade i uz potpisivanje autora;
- » odluke žirija su konačne;
- » pravo tumačenja ovih propozicija ima organizator.

Po prvi put!!!

Kupovina preko interneta

www.refot.com

Prodajna mesta
Pogledajte spisak D...
mesta Nikon-ovih
Mejl lista
Prijavite se na n...

Novosti
23.11.2004
Najnoviji modeli Nikon-a
Najnoviji modeli Nikon-a
Naš novi model Nikon-a
Naš novi model Nikon-a
Naš novi model Nikon-a

Linkovi koje vam
preporučujemo

REFOTB HOME

Online kupovina

NIKON

999€ sa PDV-om

70

SAKONATIVNE CENE

Život grada

Kupon za foto-konkurs (važi za tri fotografije, podatke napišite na sve tri fotografije)

2

REFOTO
11000 BEGRAD, PCINISRA11

narudžbenica

REFOTO, Beograd, Pčinjska 17, tel. 011/2456-151, 244-7958, e-pošta: refoto@net.yu

PREPLATA ZA NOSTRANSTVO
 Za 6 brojeva za 12 meseci (1200) 30 evra, a za 12 meseci (2400) 60 evra
 prof. Dragoljub Kačk
 dan, 450 + PTT (dan. 140)

PREPLATA ZA NOSTRANSTVO
 Za 6 brojeva za 12 meseci (1200) 30 evra, a za 12 meseci (2400) 60 evra
 prof. Dragoljub Kačk
 dan, 450 + PTT (dan. 140)

Ime i prezime: _____
 Adresa: _____
 Grad: _____
 Poštanski broj: _____
 Broj računa: _____
 Datum / Pošta: _____

Tematska etnička fotografije

Povezani kompleti REFOTO časopisa za 2002, 2003 i 2004. godinu

Preplata za 6 brojeva časopisa REFOTO iznosi dan. 1.350 (1.080 + 270 poštarna)

Naručujem časopis REFOTO, ili druga ponuđena izdanja, koja ćete mi isporučiti putem preplate ili pouzdem na sledeću adresu:

Ime i prezime: _____
 Adresa: _____
 Grad: _____
 Poštanski broj: _____
 Broj računa: _____
 Datum / Pošta: _____

Ime i prezime: _____
 Adresa: _____
 Grad: _____
 Poštanski broj: _____
 Broj računa: _____
 Datum / Pošta: _____

<p>7/2001</p> <p>Ivo Eterović; Veljko Vujanović; Petar Kujundžić; EISA-pobednici; Nikon D1X; Epson Stylus Photo 895</p>	<p>8/2001</p> <p>Saku Paasilhti; Mladi fotografi; Nikon Coolpix 995; Canon EOS 300N; Kros proces</p>	<p>9/2002</p> <p>Aleksandar Kelić; Zeljko Sinobad; Nikon foto-konkurs NPC; Blicevi; Olympus Camedia 4040 Zoom</p>	<p>10/2002</p> <p>Branislav Strugar; Vladimir Marković; Yu Press Photo; Mamiya 645; Nikon D100</p>
<p>11/2002</p> <p>Mario Bračić; Nova francuska modna fotografija; Branko Bačević; Nikon Coolpix 5000; Nikon F100</p>	<p>12/2002</p> <p>Miodrag - Mića Miladinović; Mario del Kurto; Studenti FAMU; Contax N1; Nikon D100</p>	<p>13/2002</p> <p>FOTOKINA: Hasselblad H1; Fuji Fine Pix S2; Canon EOS 1Ds; Nikon Coolpix 5700</p>	<p>14/2002</p> <p>Konkurs "Putovanje" - finale; Gregor Podgorsky; Nikon F80; Canon EOS 300v; Contax N1 digital</p>
<p>15/2003</p> <p>Dragoljub Zamurović; Branko Belić; Canon EOS 1V; Olympus Mju 300 i Mju 400; Nikon Coolpix 4300</p>	<p>16/2003</p> <p>Henri Cartier - Bresson; Jaroslav Papi; World Press Photo 2002; Canon G3; Kompaktni fotoaparati</p>	<p>17/2003</p> <p>Robert Doisneau; Vladan Milisavljević; Canon EOS 10D; Nikon F75; Canon Ixus 400</p>	<p>18/2003</p> <p>Aleksandar Dolgić; Branislav Brajan Rašić; Kodak DCS Pro 14n; Olympus Camedia C-740; Nikkor AF-S VR 70 - 200 mm</p>
<p>19/2003</p> <p>Mihály Moldvay; Vlaho Brangoljica; Ljubisa Tešić; Nikon D2H; Olympus E-1</p>	<p>20/2003</p> <p>Finale konkursa "Ljubav"; Alija A. Akšamija; Canon D300; Nikon objektiv; FujiFilm Finepix F700</p>	<p>21/2004</p> <p>Novi konkurs Časopisa; Rene Burri; Damir Šagolj; Pejzaž u fotografiji; Tema broja: DIGIT/ANLG</p>	<p>22/2004</p> <p>YU/World press photo; Boris Spremo; Tema broja/ PRESS PHOTO; Cebit/ PMA; Nikon D70</p>
<p>23/2004</p> <p>Dragoljub Totić; ODLAZAK LEGENDE; Lazar Pejović; Tema broja/ ETIKA; 5x8 Mpix</p>	<p>24/2004</p> <p>Klavdij Sluban; Božana Marincik; Dani fotografije u Srbiji; Tema broja/ ETIKA II; ULTRAZUM digitalni fotoaparati</p>	<p>25/2004</p> <p>Photokina 2004; Izložbe; SLR i kompaktni digitalni fotoaparati; Štampači; skeneri; filmovi; Zanimljivosti</p>	<p>26/2004</p> <p>Finale konkursa; Arno Rafael Minkinen; Test digitalnih fotoaparata; Foto škola jesen/zima</p>

Najbolji na stazi

TORBA ZA GRATIS KAMKORDER

429.- €

MV700i
 DV Camcorder & Camera
 18x optical
 360x digital zoom

Mini DV Digital Video

BEOGRAD
 TEL: 011/655 100
 655 257

you can
Canon

PROFI FOTO official distributor

